

Stichting CRH Pensioenfonds – Jaarverslag 2023

Inhoudsopgave

Algemene informatie	2
Kerncijfers	5
Verslag van het bestuur	6
Verslag van het verantwoordingsorgaan	41
Reactie van het bestuur op het oordeel van de het verantwoordingsorgaan	46
Verslag van de Raad van Toezicht	47
Reactie van het bestuur op het oordeel van de Raad van Toezicht	55
Jaarrekening	58
Balans per 31 december (na resultaatbestemming)	59
Staat van baten en lasten	60
Kasstroomoverzicht	61
Toelichting behorend tot de jaarrekening	62
Algemene toelichting	62
Toelichting op de balans	68
Toelichting op de staat van baten en lasten	75
Risicobeheer	81
Overige gegevens	
Controleverklaring van de accountant	87
Actuariële verklaring	96

Algemene informatie

Dit jaarverslag bevat de gegevens van Stichting CRH Pensioenfonds, statutair gevestigd te Amsterdam.

Kantooradres

De Klencke 10-12
1083 HL AMSTERDAM

Postbus 51091
1007 EB AMSTERDAM

Website

www.crhpensioenfonds.nl

Bestuurssamenstelling

Aan het eind van het verslagjaar 2023 is de samenstelling van het bestuur als volgt:

Namens de werkgever			Einde termijn
F.A.J. Brouwer (voorzitter)	Man	1959	01-01-2027
P.P. Bonewit	Man	1964	01-12-2027
R.H. Pennings	Man	1967	01-07-2025

Namens de werknemers en gepensioneerden			Einde termijn
I. Meijer	Man	1982	01-04-2027
P. Weeting	Man	1979	01-01-2028
Vacature			

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie is per 31 december 2023 als volgt samengesteld:

R.W. van Gils (pensioenbureau)	Man	1978
G.P.T. van Heiningen (pensioenbureau)	Man	1959
E. Krijgsman (Mercer), voorzitter	Man	1972
P.J.M. Ruigrok (oud-bestuurslid)	Man	1950
P.P. Bonewit	Man	1964

Risicomanagementcommissie

De risicomanagementcommissie is per 31 december 2023 als volgt samengesteld:

F.A.J. Brouwer (bestuurslid)	Man	1959
G.P.T. van Heiningen (pensioenbureau)	Man	1959
I. Meijer (bestuurslid)	Man	1982
M.K. Thijssen (pensioenbureau)	Vrouw	1981
P. Weeting (bestuurslid, voorzitter)	Man	1979

Commissie governance, deskundigheid en communicatie

De commissie governance, deskundigheid en communicatie is per 31 december 2023 als volgt samengesteld:

M.K. Thijssen (pensioenbureau, voorzitter)	Vrouw	1981
R.H. Pennings (bestuurslid)	Man	1967
R.J. Koelman (pensioenbureau)	Man	1966
C.J. Snejders (pensioenbureau)	Man	1969

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is per 31 december 2023 als volgt samengesteld:

Namens de werknemers			Einde termijn
L. Breed	Man	1963	01-10-2027
D. Hensen	Vrouw	1986	01-10-2027
A.J. Nieuwenhuisen	Man	1977	01-10-2026

Namens de werkgever			Einde termijn
F.C. Kramers	Man	1977	01-01-2027

Namens de gepensioneerden			Einde termijn
N.A. van den Akker	Man	1954	01-01-2027
J. de Wit (voorzitter)	Man	1947	01-01-2028

Raad van Toezicht

De raad van Toezicht is per 31 december 2023 als volgt samengesteld:

			Einde termijn
L.E.M. Duynstee (voorzitter)	Vrouw	1962	01-04-2028
E.P.M. van Kalmthout	Vrouw	1963	01-04-2026
A.F. de Kraa	Man	1971	01-04-2025

Sleutelfunctiehouders

Per 31 december 2023 zijn de volgende sleutelfunctiehouders (SFH) aangesteld:

SFH Interne Audit		
P.E.M. Peerboom (PeerboomSupport & Advies)	Man	1967

SFH Actuarieel		
J.H.M. Terheggen (Mercer, certificerend actuaris)	Man	1968

SFH Risicobeheer		
P. Weeting (bestuurslid)	Man	1979

Pensioenbureau

Het pensioenbureau is per 31 december 2023 als volgt samengesteld:

R.W. van Gils	Man	1978
G.P.T. van Heiningen	Man	1959
R.J. Koelman (directeur)	Man	1966
C.J. Sneijders	Man	1969
M.K. Thijssen (adjunct directeur)	Vrouw	1981

Compliance Officer

De heer F.A.J. Brouwer

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is ondergebracht bij Goldman Sachs Asset Management (GSAM) te 's-Gravenhage.

Adviseur Beleggingscommissie

Als adviseur van de beleggingscommissie treedt op Mercer (Nederland) B.V. te Amstelveen.

Accountant

Mazars Accountants N.V. te Rotterdam fungeert als de accountant van de Stichting.

Actuaris

Als adviserend actuaris treedt op Mercer (Nederland) B.V. te Rotterdam.

Als certificerend actuaris treedt op Mercer (Nederland) B.V. te Amstelveen.

Kerncijfers

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantallen					
Actieve deelnemers	1.186	1.212	1.215	2.775	3.338
Gewezen deelnemers	9.354	9.921	10.126	8.307	7.606
Pensioengerechtigden	1.892	1.805	1.724	1.611	1.536
Totaal	12.432	12.938	13.065	12.693	12.480
Bedragen (in EUR 1.000)					
Ontvangen premies en koopsommen	14.317	13.425	20.384	41.143	27.164
Uitkeringen	16.812	15.103	14.026	13.258	12.338
Vermogen (in EUR 1.000)					
Algemene reserve	104.044	83.064	59.010	-/- 64.253	-/- 22.376
Technische voorz. eigen rekening*	780.518	718.171	1.005.955	1.081.237	936.473
Gemiddelde interne rekenrente	2,30%	2,50%	0,60%	0,20%	0,80%
Actuele dekkingsgraad	113,1%	111,4%	105,8%	94,2%	97,7%
Beleidsdekkingsgraad **	115,5%	110,5%	101,3%	89,1%	95,3%
Toeslag (indexatie)***	2,5%	3,28%	0,0%	0,0%	0,0%
Beleggingsresultaten					
Vastrentende waarden	8,45%	-/- 27,01%	-/- 3,22%	8,03%	11,83%
Zakelijke waarden incl. valutahedge	17,23%	-/- 16,45%	22,49%	6,42%	24,89%
Totaal rendement	11,75%	-/- 23,99%	4,24%	8,29%	16,06%
Beleggingen (in EUR 1.000)					
Vastrentende waarden	574.768	526.023	648.576	642.618	601.534
Zakelijke waarden	305.289	274.890	414.948	350.147	306.971
Overige beleggingen	1.317	3.218	-/- 922	1.650	839
Totaal	881.374	804.131	1.062.602	994.415	909.344

*) Technische voorz. eigen rekening: dit betreft de technische voorzieningen (inclusief de toename als gevolg van de toeslagverlening per 1 januari 2024 van 3,51%) onder aftrek van de post herverzekering.

**) De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de achterliggende 12 maanden.

****) De toeslagen in 2024 (3,51%) en 2023 (2,5%) zijn per 1 januari verleend. In 2022 is de toeslag (3,28%) per 1 oktober verleend.¹

¹ Voor een beperkte groep premievrije en gepensioneerd deelnemers zijn nominale pensioenaanspraken verzekerd. Dit betreft een gesloten regeling. De in deze regeling opgenomen deelnemers hebben geen recht op voornoemde toeslagverlening.

VERSLAG VAN HET BESTUUR

In dit jaarverslag legt het bestuur van Stichting CRH Pensioenfonds verantwoording af over het gevoerde beleid en de financiële resultaten in 2023. (Alle genoemde financiële bedragen zijn * EUR 1.000)

Inleiding

Het jaar 2023 was intensief. Naast alle reguliere activiteiten van het fonds is onderzocht hoe ook in de toekomst de belangen van alle deelnemers zo goed mogelijk kunnen worden geborgd. Hiervoor heeft het bestuur begin 2023 een projectorganisatie ingericht, nadat sociale partners van CRH Nederland eind 2022 de intentie hadden geuit om de uitvoering van de pensioenregeling bij een andere uitvoerder onder te brengen.

In financieel opzicht heeft de positieve lijn van de afgelopen jaren zich voortgezet. Zo steeg de actuele dekkingsgraad van 111,4% per 31 december 2022 tot 113,1% per 31 december 2023. De beleidsdekkingsgraad steeg in deze periode van 110,5% naar 115,5%. Over het boekjaar 2023 werd een positief rendement gerealiseerd van 11,75% (benchmark 10,92%). Zowel de beleggingen in zakelijke waarden als in vastrentende waarden droegen bij aan dit rendement. Als gevolg van de renteontwikkeling werd conform de beleidsstaffel gedurende het verslagjaar de renteafdekking in drie stappen van 5%-punt verhoogd van 60% naar 75%.

Per 1 juli 2023 is de Wet Toekomst Pensioenen van kracht geworden. Vooruitlopend hierop hebben de sociale partners van CRH Nederland het bestuur geïnformeerd over de intentie om de uitvoering van de pensioenregeling bij een andere uitvoerder onder te brengen.

Het bestuur van CRH Pensioenfonds heeft vanuit haar eigen verantwoordelijkheid beoordeeld welk type uitvoerder voor de toekomst de voorkeur heeft, en vervolgens na een uitgebreid selectietraject een voorkeur uitgesproken voor Het Nederlandse Pensioenfonds (HNPF) als nieuwe uitvoerder. Op dit moment wordt exclusief onderhandeld over de definitieve voorwaarden voor een mogelijke overgang naar HNPF. Het is de bedoeling om, na een bestuursbesluit om het pensioenfonds te liquideren, de tot 1 januari 2025 opgebouwde pensioenen middels een collectieve waardeoverdracht (CWO) over te dragen naar HNPF. Daarna zal CRH Pensioenfonds worden opgeheven.

Ook de sociale partners van CRH Nederland zijn tot een weloverwogen keuze voor HNPF als nieuwe pensioenuitvoerder gekomen. Het streven is om vanaf 1 januari 2025 de huidige pensioenregeling van CRH Nederland en overige bij het pensioenfonds aangesloten ondernemingen onder te brengen bij HNPF. Als er definitieve overeenstemming is, betekent dit dat zowel de opgebouwde pensioenen als de toekomstige pensioenopbouw vanaf 1 januari 2025 worden ondergebracht in een eigen pensioenkring bij hetzelfde pensioenfonds; HNPF.

Onder de nieuwe wetgeving hebben pensioenuitvoerders en sociale partners tot uiterlijk 1 januari 2028 de tijd om over te stappen naar het nieuwe pensioenstelsel waarin alle deelnemers een eigen pensioenpot krijgen. Deze overstap naar het nieuwe pensioenstelsel zal, conform de afspraken hierover tussen de sociale partners, plaatsvinden bij de nieuwe pensioenuitvoerder.

Vooruitlopend op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel heeft de overheid besloten om voor 2022 en 2023 de regels voor indexeren van pensioen onder voorwaarden te versoepelen. In 2022 is op basis van deze regels besloten om de pensioenen per 1 oktober 2022 (met 3,28%) en 1 januari 2023 (met 2,5%) te verhogen. Het bestuur heeft vastgesteld dat ook in 2023 aan de voorwaarden is voldaan en dat een indexatiebesluit evenwichtig is voor alle groepen deelnemers. Het bestuur heeft op basis daarvan in december 2023 het besluit genomen om per 1 januari 2024 de pensioenen met 3,51% te verhogen. Ter bepaling van de maatstaf voor de indexatie, de CBS-prijnsindex, is uitgegaan van de gewijzigde berekeningsmethodiek van het CBS. Voor een stabiele overgang naar deze actuele berekeningsmethode is deze overgang vanaf 1 januari 2022 doorgevoerd.

Gedurende het boekjaar 2023 kwam het bestuur achtentwintig keer in vergadering bijeen. Met het verantwoordingsorgaan had het bestuur drie overlegvergaderingen. Daarnaast heeft de voorzitter van het bestuur periodiek overleg gehad met de voorzitter van het verantwoordingsorgaan. In 2023 vergaderde het bestuur drie keer met de Raad van Toezicht en waren leden van de Raad van Toezicht diverse keren separaat aanwezig als toehoorder bij vergaderingen van bestuur en commissies. Ook heeft er periodiek overleg plaatsgevonden tussen de voorzitters van het bestuur en de Raad van Toezicht. Daarnaast heeft het bestuur het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht in updatesessies vier keer bijgepraat over het project Toekomst Pensioenfonds. De beleggingscommissie van het fonds vergaderde in het verslagjaar acht keer, waarvan tweemaal tezamen met de risicomanagementcommissie. De risicomanagementcommissie kwam, naast de overleggen met de beleggingscommissie in het verslagjaar acht keer in vergadering bijeen. De commissie governance, deskundigheid en communicatie vergaderde in 2023 zes keer.

De heer Meijer is per 1 april 2023 formeel toegetreden als bestuurslid namens de werknemers en als lid van de risicomanagementcommissie.

De heer Jager heeft in maart 2023 zijn activiteiten als bestuurslid namens de werkgever beëindigd wegens te drukke werkzaamheden. De werkgever heeft ter invulling van de hierdoor ontstane vacature de heer Bonewit voorgedragen. Na afronding van het benoemingtraject is de heer Bonewit in december formeel toegetreden als bestuurslid namens de werkgever.

De heer Boesjes heeft per 31 december 2023 zijn werkzaamheden als bestuurslid namens de gepensioneerden beëindigd. Hiermee is de bestuurszetel namens pensioengerechtigden vacant. Langdurige inspanningen om tijdig een opvolger voor de heer Boesjes te werven hebben helaas nog geen geschikte kandidaat opgeleverd.

Het bestuur is verheugd met de toegetreden nieuwe bestuursleden, waardoor individueel en collectief alle deskundigheidsgebieden in het bestuur ruimschoots vertegenwoordigd blijven. De heer Jager wordt bedankt voor zijn zeer deskundige inbreng. Voor de heer Boesjes past een speciaal woord van dank. De heer Boesjes is vanaf 1999 nagenoeg onafgebroken aan CRH Pensioenfonds verbonden geweest. Tot zijn pensioneren als directeur van het pensioenbureau en vanaf 2014 als bestuurslid namens pensioengerechtigden. Het bestuur is de heer Boesjes zeer erkentelijk voor zijn belangrijke bijdrage aan CRH Pensioenfonds.

Bestuursstructuur

CRH Pensioenfonds kent een paritair bestuursmodel. De bestuursleden vormen in dit model een collegiaal bestuur van zes leden waarvan er drie door de werkgever worden voorgedragen, twee vanuit de werknemers worden gekozen en één bestuurslid namens de gepensioneerden zitting heeft. Zij worden vervolgens na goedkeuring door DNB benoemd door het bestuur. Het intern toezicht is ondergebracht bij de Raad van Toezicht. Leden van de Raad van Toezicht worden (bindend) voorgedragen door het verantwoordingsorgaan en na goedkeuring door DNB benoemd door het bestuur. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan.

Missie, visie, strategie

In 2021 is de missie, visie en strategie van CRH Pensioenfonds door het bestuur geëvalueerd. De missie, visie en strategie vormen de basis voor de Eigen Risico Beoordeling die eind 2021 is uitgevoerd.

Gelet op de gewijzigde horizon van CRH pensioenfonds behoeft de missie, visie en strategie opnieuw nadrukkelijk aandacht. De overgang naar het nieuwe stelsel is een majeure operatie. De inrichting van de nieuwe pensioenregeling (waaronder juridische documenten, communicatie, administratie, vermogensbeheer) vereist serieuze investeringen. Het is zeker gezien de ontwikkeling van het aantal actieve deelnemers de vraag of CRH Pensioenfonds voldoende omvang heeft om dit traject tegen voor de deelnemers acceptabele kosten te kunnen realiseren. Voor de sociale partners van CRH was dit één van de redenen die ten grondslag liggen aan de intentie om de uitvoering van de pensioenregeling bij een nieuwe uitvoerder onder te brengen. Bij de onderbouwing van de evenwichtigheid van de verwachte collectieve waardeoverdracht en de bijbehorende risicoanalyse zal nadrukkelijk worden beoordeeld hoe dit traject past binnen de in 2021 geformuleerde missie en visie. Met het voornemen

om de pensioenregelingen, het administratiepakket en het vermogensbeheer nagenoeg één op één over te dragen aan een single client kring bij de nieuwe uitvoerder zal de impact naar verwachting beperkt zijn. In de risicoanalyse bij de collectieve waardeoverdracht zullen ook elementen uit de Eigen Risico Beoordeling betrokken worden.

Missie

CRH Pensioenfonds voert op professionele wijze de pensioenregelingen uit die CRH met de deelnemers is overeengekomen. De belangen van de deelnemers en de werkgever staan hierbij voorop en worden op evenwichtige wijze behartigd. De uitvoering is kwalitatief van een hoog niveau en vindt plaats tegen marktconforme kosten. De communicatie met de deelnemers is helder en open als ook laagdrempelig door de persoonlijke contacten. Het streven is op maatschappelijk verantwoorde wijze te beleggen.

Visie

Pensioen is een belangrijke arbeidsvoorwaarde die mee verandert met de maatschappelijke ontwikkelingen. Ook de pensioenregelingen van CRH Pensioenfonds moeten regelmatig worden herzien. Hierbij is een goede dialoog met werkgever en deelnemersvertegenwoordiging onontbeerlijk. Doel hierbij is om de sociale partners zo veel mogelijk te ontzorgen.

Het eigen pensioenfonds biedt de mogelijkheid om een pensioenbeleid op maat te voeren indien de onderneming dit noodzakelijk acht. Het pensioenfonds bewaakt de uitvoerbaarheid en de communiceerbaarheid van de pensioenregelingen. Hiermee wordt voorkomen dat de uitvoeringskosten nodeloos oplopen.

CRH Pensioenfonds is gebaat bij continuïteit binnen het bestuur en het pensioenbureau. Dit geldt zowel op beleidsmatig als op uitvoeringstechnisch terrein. Uiteraard zullen er met enige regelmaat vacatures ontstaan. Bij de invulling hiervan wordt gestreefd naar een zo goed mogelijke diversiteit van de bezetting. Daarnaast is het van belang om ook de aanwezige ervaring aan boord te houden. Binnen het CRH concern is sprake van een actief aan- en verkoopbeleid van aangesloten ondernemingen. Dit kan significante gevolgen hebben voor de omvang en de samenstelling van de deelnemerspopulatie. Ook heeft de onderneming een zelfstandige verantwoordelijkheid ten aanzien van de te maken keuzes in het kader van het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur heeft geen directe invloed op deze ontwikkelingen, maar streeft naar korte overleglijnen met de werkgever om adequaat op deze ontwikkelingen te kunnen inspelen.

CRH Pensioenfonds ziet een toenemende aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Het fonds onderschrijft dit belang en volgt de ontwikkelingen op de voet. Doelstelling is om op maatschappelijk verantwoorde wijze een marktconform rendement te behalen binnen de grenzen van het door sociale partners onderschreven risicoprofiel.

Strategie

CRH Pensioenfonds beschikt over een professioneel en slagvaardig paritair bestuur. Het is belangrijk dat de bezetting van het bestuur op peil blijft. Het kost minimaal een jaar om een kandidaat klaar te stomen voor een positie in het bestuur. Het streven is om tenminste één aspirant bestuurslid “op de bank” te hebben, zodat vervanging van een bestuurslid snel kan plaatsvinden. Het bestuur streeft naar een bezetting die voldoende diversiteit biedt en bestaat uit bestuursleden die complementair zijn aan elkaar. Bij de werving van nieuwe bestuursleden wordt hiermee bij het opstellen van het profiel rekening gehouden.

Verder is het noodzakelijk dat het bestuur zijn kennis up-to-date houdt. Dit vindt plaats aan de hand van een opleidingsplan, waarbij permanente educatie een belangrijk aandachtspunt is. Ook het volgen van de ontwikkelingen op pensioengebied is hier onderdeel van. Het bestuur is derhalve in staat om ontwikkelingen te onderkennen en erop in te spelen. Er is sprake van een open sfeer binnen het bestuur, waarbij ruimte is voor ieders individuele mening en de bestuurders elkaar durven aan te spreken op hun verantwoordelijkheden.

De deelnemersadministratie, communicatie en bestuursondersteuning vinden plaats binnen het eigen pensioenbureau. Het pensioenbureau is deskundig en slagvaardig en in staat kwaliteit te leveren. De medewerkers van het pensioenbureau zijn goed opgeleide, gemotiveerde teamspelers. Binnen het pensioenbureau is er oog voor de persoonlijke ontwikkeling van de medewerkers. Op deze wijze wordt continuïteit binnen het pensioenbureau nagestreefd. Waar nodig wordt externe deskundigheid ingehuurd.

De deelnemersadministratie wordt gevoerd met behulp van een modern pensioensysteem. Dit systeem stelt het fonds in staat de pensioenaanspraken op grond van de pensioenregeling foutloos te administreren en hierover helder te communiceren met de deelnemers. Bij de aanschaf van het pakket was een belangrijke eis dat aanpassingen in de pensioenregeling relatief eenvoudig kunnen worden doorgevoerd. Zo heeft het systeem reeds bewezen dat het opschuiven van de pensioenleeftijd eenvoudig kan worden aangepast. Ook wordt het systeem bij andere klanten al gebruikt voor beschikbare premieregelingen.

Sociale partners en de politiek hebben in 2019 landelijk een Pensioenakkoord gesloten. Deze herziening van het pensioenstelsel is vanaf 1 juli 2023 van kracht, waarbij men de tijd krijgt tot 1 januari 2028 om de bestaande pensioenregeling aan de nieuwe wetgeving aan te passen.

De herziening van de pensioenregeling zal een ingrijpend en complex traject zijn. Sociale partners bij CRH Nederland hebben hier reeds een traject voor opgestart. Zij moeten onder meer het initiatief nemen met het uitspreken van een voorkeur voor onder meer het type pensioenregeling alsmede het al dan niet ‘invaren’ van de huidige verplichtingen in het nieuwe stelsel. De daadwerkelijke uitwerking in risicohouding en in de systemen is een proces wat veel aandacht, tijd en afstemming met de diverse stakeholders van het pensioenfonds zal vragen. Naar verwachting zal het systeemtechnisch mogelijk zijn om dit als fonds zelf uit te voeren. Echter, bij een overgang naar HNPF kan van hetzelfde administratiepakket gebruik gemaakt worden, maar dan bij een grotere robuuste uitvoeringsorganisatie. Mede in het licht van de voortgaande consolidatie van pensioenfondsen in de pensioensector en de majeure transitie in de komende jaren naar het nieuwe pensioenstelsel is de beoogde overgang naar HNPF een positieve ontwikkeling voor alle betrokkenen.

De beleggingen van het fonds sluiten aan bij de risicohouding van het bestuur en sociale partners. De risicohouding van het pensioenfonds is een belangrijke variabele in het beleidskader. Deze komt voort uit artikel 1a van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen.

Daarin is het volgende bepaald: “De risicohouding van het pensioenfonds voldoet aan de prudent person regel en komt voor de lange termijn tot uitdrukking in de door het pensioenfonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets en voor de korte termijn in de hoogte van het vereist eigen vermogen of een bandbreedte hiervoor.” Zie pagina 21 voor de invulling van de risicohouding.

De inrichting van de beleggingsportefeuille geschiedt aan de hand van de door het bestuur opgestelde investment beliefs (beleggingsovertuigingen). Belangrijk uitgangspunt hierbij is het belief “passief, tenzij”. Het fonds streeft er naar het benchmark rendement te behalen of zo dicht mogelijk te benaderen, tegen marktconforme kosten.

Het pensioenfonds onderkent het belang van een goede relatie met de stakeholders van het fonds. Bestuur en pensioenbureau stellen zich hierbij proactief op. Het fonds is transparant over de bedrijfsvoering en wijst partijen op de uitvoerbaarheid en communiceerbaarheid van de pensioenregeling.

Asset Liability Management (ALM)

Bij het vaststellen van het strategisch beleid moeten pensioenfondsen afwegingen maken tussen lange termijn doelstellingen, zoals het realiseren van de indexatie ambitie en de korte termijn restricties, zoals het voorkomen van kortingen van pensioenaanspraken. Een ALM studie geeft inzicht in de belangrijkste risicobronnen. Daarnaast wordt door middel van een ALM analyse inzicht gegeven in de mogelijke ontwikkeling van belangrijke grootheden zoals het niveau van de premie, de mate waarin de

nagestreefde pensioenopbouw kan worden gerealiseerd, de ontwikkeling van de dekkingsgraad en de mate waarin de aanspraken geïndexeerd kunnen worden. Door middel van een ALM studie kan een bestuur een strategisch beleid formuleren dat gericht is op het bereiken van de doelstellingen. Hierbij kan zij rekening houden met een evenwichtige belangenafweging van alle betrokken partijen. In 2022 heeft CRH Pensioenfonds voor het laatst een ALM-studie laten uitvoeren.

Nieuwe pensioenuitvoerder en nieuw pensioenstelsel

De sociale partners van CRH Nederland (de vertegenwoordigers van werknemers en werkgever) hebben eind 2022 de intentie gedeeld om de pensioenregeling bij een andere uitvoerder dan CRH Pensioenfonds onder te brengen. Het bestuur van CRH Pensioenfonds heeft vanuit haar eigen verantwoordelijkheid beoordeeld welke type uitvoerder voor de toekomst de voorkeur heeft. Het verder gaan als gesloten fonds of een overgang naar één van de diverse soorten pensioenuitvoerders daarbij is onderzocht. Na de keuze voor een Algemeen PensioenFonds (APF) als type uitvoerder is vervolgens na een uitgebreid selectietraject een voorkeur uitgesproken voor Het Nederlandse Pensioenfonds (HNPF) als nieuwe uitvoerder. Op dit moment wordt met HNPF onderhandeld over de definitieve voorwaarden. Het is de bedoeling om, na overeenstemming met HNPF en een bestuursbesluit om het pensioenfonds te liquideren, de tot 1 januari 2025 opgebouwde pensioenen middels een collectieve waardeoverdracht over te dragen naar HNPF. Daarna zal CRH Pensioenfonds worden opgeheven.

In een separaat traject zijn de sociale partners ook tot een voorkeur voor HNPF gekomen. Het streven is om vanaf 1 januari 2025 de huidige pensioenregeling van CRH Nederland en overige bij het pensioenfonds aangesloten ondernemingen onder te brengen bij HNPF.

Als we definitief tot overeenstemming komen, betekent dit dat zowel de opgebouwde pensioenen als de toekomstige pensioenopbouw vanaf 1 januari 2025 worden ondergebracht in een eigen pensioenkring bij hetzelfde pensioenfonds.

Per 1 juli 2023 is de Wet Toekomst Pensioenen van kracht geworden. Vanaf dat moment hebben de pensioenuitvoerders en sociale partners tot uiterlijk 1 januari 2028 de tijd om over te stappen naar het nieuwe pensioenstelsel waarin alle deelnemers een eigen pensioenpot krijgen. Deze overstap naar het nieuwe pensioenstelsel zal, conform de afspraken hierover tussen de sociale partners, plaatsvinden bij de nieuwe pensioenuitvoerder.

Alle deelnemers zijn in de loop van 2023 geïnformeerd over een mogelijke beëindiging van CRH Pensioenfonds en begin 2024 over de exclusieve onderhandelingen met HNPF. Over het verloop hiervan en de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel zal CRH Pensioenfonds haar deelnemers regelmatig informeren met nieuwsbrieven en berichten op de website.

In verband met de voorgenomen collectieve waardeoverdracht per 1 januari 2025 (en vervolgens liquidatie van het pensioenfonds) is de driejaarlijkse herijking van de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten die voor het najaar van 2024 was ingepland vervroegd naar februari 2024. Naar aanleiding van dit onderzoek is de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten per 31 december 2023 verhoogd van 2,7% naar 2,9%.

Code Pensioenfonds

De Code Pensioenfonds is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid en bevat normen voor “goed pensioenfonds bestuur”. Over 2023 is de code 2018 van toepassing. De herziene Code Pensioenfonds 2024 is in werking getreden op 1 januari 2024. De normen uit deze geactualiseerde code moeten uiterlijk op 31 december 2024 zijn geïmplementeerd.

De Code Pensioenfonds is wettelijk verankerd. De in deze Code opgenomen normen vormen een aanvulling op wet- en regelgeving. Er mag van deze normen worden afgeweken, maar dit moet dan wel op goede gronden gebeuren. De Code gaat uit van het “pas toe of leg uit” beginsel. Hieronder wordt ingegaan op de zaken waarbij niet volledig aan de Code Pensioenfonds (2018) wordt voldaan.

In het uitbestedingsbeleid van CRH Pensioenfonds is het uitgangspunt opgenomen dat alle leveranciers een beheerst beloningsbeleid hanteren. Doel hierbij is dat de partijen niet worden aangemoedigd om risico's nemen die voor het pensioenfonds niet wenselijk zijn. Vooralsnog komt dit alleen tot uiting in de afspraken met de vermogensbeheerder waarmee geen performance gerelateerde beloning is overeengekomen.

Binnen het pensioenfonds heeft het bestuur naast een zelfevaluatie ook de fondsorganen, interne commissies, de sleutelfunctiehouders en de externe partijen geëvalueerd. De Raad van Toezicht heeft in januari 2024 de zelfevaluatie over 2023 uitgevoerd.

Onderdeel van de Code Pensioenfondsen is de diversiteit in de samenstelling van het bestuur en andere fondsorganen. Hoewel het fonds niet beschikt over een uitgewerkt diversiteitsbeleid wordt er bij werving en selectie van nieuwe bestuursleden wel nadrukkelijk gestreefd de diversiteit in het bestuur te bevorderen. Invulling van de diversiteit gaat naar de mening van het bestuur verder dan alleen kenmerken als geslacht en leeftijd. Ook opleiding en ervaring zijn belangrijke aspecten waarop bestuursleden zich van elkaar kunnen onderscheiden. Bij het invullen van de recente vacatures is overigens wel nadrukkelijk gezocht naar vrouwelijke kandidaten maar tot op heden is dit niet gelukt. Het bestuur blijft dit echter wel uitdrukkelijk nastreven.

Ook bij de samenstelling van het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht is aandacht voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit.

De medewerkers van het pensioenbureau zijn in dienst van CRH Nederland. Het beloningsbeleid van CRH Nederland sluit niet volledig aan bij de Code Pensioenfondsen. Dit is besproken door het bestuur van CRH Pensioenfonds. Het bestuur is van oordeel dat het beloningsbeleid van CRH Nederland passend is voor CRH Pensioenfonds.

De bestuursleden verrichten hun werkzaamheden onbezoldigd. Uitzondering hierop is het bestuurslid namens de gepensioneerden. Deze ontvangt een vrijwilligersvergoeding, omdat geen gebruik kan worden gemaakt van de kantoorfaciliteiten van CRH. Daarnaast ontvangt dit bestuurslid een reiskostenvergoeding op basis van de werkelijk gemaakte kosten voor openbaar vervoer of een vergoeding van € 0,21 per gereden kilometer. Het bestuur van CRH Pensioenfonds kent een door de werkgever benoemd extern bestuurslid. De beloning van dit extern bestuurslid komt voor rekening van de werkgever.

CRH Pensioenfonds beschikt over een klachtenprocedure, een klachtenregeling en een klachtenregister. In het jaar 2023 is één klacht ontvangen. Het betrof een uiting van ongenoegen omdat begin december 2023 nog niet gecommuniceerd was over de indexatie per 1 januari 2024. Met een toelichting op het besluitvormingsproces en informatie over de indexatie per 1 januari 2024 is de klacht afgehandeld.

In 2022 heeft de Pensioenfederatie de gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' geïntroduceerd en opgenomen in de Wet WTP. Deze gedragslijn is per 1 januari 2024 geïmplementeerd. De gedragslijn sluit aan bij wat de deelnemers op dit gebied van ons als pensioenfonds verwachten. Een belangrijk aspect in de gedragslijn is de aandacht voor de stem van de klant.

In 2023 is de klachtenprocedure getoetst en waar nodig aangepast aan het Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling ('BuPw') en de Gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' van de Pensioenfederatie. Ook is conform het sectorbrede verkennend onderzoek van de AFM naar de vindbaarheid van klachtenprocedures, de website van het fonds op dit punt getoetst en waar nodig aangepast.

Pensioenbureau

Het bestuur heeft de uitvoering van de pensioenregelingen uitbesteed aan CRH Nederland B.V. door middel van een administratieovereenkomst. CRH Nederland B.V. heeft deze werkzaamheden ondergebracht bij het pensioenbureau. De dagelijkse leiding van het pensioenbureau is in handen van

de directie van het pensioenbureau. In 2023 is het aantal FTE gelijk gebleven ten opzichte van eind 2022, zijnde 4,6.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit minimaal vijf en maximaal tien leden waarbij er:

- Maximaal één vertegenwoordiger namens de werkgever wordt benoemd;
- Minimaal één vertegenwoordiger namens de pensioengerechtigden wordt benoemd;
- Minimaal drie vertegenwoordigers namens de deelnemers worden benoemd.

Op 31 december 2023 bestond het verantwoordingsorgaan uit:

- Twee vertegenwoordigers namens de gepensioneerden;
- Drie vertegenwoordigers namens de deelnemers;
- Eén vertegenwoordiger namens de werkgever.

In 2023 kwam het verantwoordingsorgaan vijfmaal bijeen in een vergadering met het bestuur, waarvan tweemaal over het project toekomst pensioenfonds. Ook is er een gezamenlijke studiedag gehouden en was een delegatie van het VO aanwezig bij sessies met de mogelijke overnamepartijen. Daarnaast heeft de voorzitter van het bestuur periodiek overleg gehad met de voorzitter van het VO. Voor het verslag van het verantwoordingsorgaan over het jaar 2023 wordt verwezen naar pagina 41.

In 2023 zijn mevrouw Hendriks en mevrouw Bieman afgetreden als lid van het Verantwoordingsorgaan namens de werknemers. De ontstane vacatures zijn ingevuld met de benoeming van mevrouw Hensen en de heer Breed. Per 31 december 2023 zijn er geen openstaande vacatures.

Statuten en Reglement

Het doel van CRH Pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerde deelnemers en hun nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Ook voorziet het fonds in voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid. De statuten zijn op 17 mei 2024 laatstelijk gewijzigd naar aanleiding van de aanstelling van de Raad van Toezicht per 1 april 2022. Ook is toegevoegd dat de door actieven en pensioengerechtigden te kiezen bestuursleden niet langer uit hun eigen geleding hoeven te komen. Daardoor kunnen voor de desbetreffende zetel ook kandidaten uit een andere geleding of externen worden benoemd tot bestuurslid. Het bestuur stelt vast of de kandidaat aan het profiel voor de bestuurszetel voldoet.

Marco- economische ontwikkelingen in het verslagjaar

2023 was een jaar van positieve verrassingen. Hoewel analisten vooraf negatieve verwachtingen hadden voor de mondiale economische groei, door met name de gevolgen van de vele renteverhogingen die zijn doorgevoerd door centrale banken, presteerden economieën wereldwijd beter dan verwacht. Vooral in de eerste helft van het jaar zijn de grote economieën, en met name de Amerikaanse en Chinese economieën, veerkrachtig gebleken. Voor aanvang van het jaar werd namelijk door vele analisten een recessie of zelfs een depressie voorspeld voor het jaar 2023, omdat men verwachtte dat de renteverhogingen en de verkrapping van de geldhoeveelheid (ook wel bekend als ‘Quantitative Tightening’) van de centrale banken een grote negatieve invloed zouden uitoefenen op de economische groei en de financiële markten.

De tweede helft van het jaar bewoog daarentegen meer in lijn met de voorspellingen. De eerste tekenen van economische vertraging werden toen namelijk zichtbaar. De economieën van de Eurozone, het Verenigd Koninkrijk (VK) en Japan krompen in het derde kwartaal, waarbij de Japanse economie de grootste krimp heeft getoond van maar liefst -2,9%. In het vierde kwartaal zette de krimp verder door in het VK en in Japan, waardoor deze economieën gekenmerkt werden door een recessie. De Eurozone wist een technische recessie te vermijden, omdat het zowel geen groei als een krimp heeft doorgemaakt in het vierde kwartaal (0,0%).

De arbeidsmarkt bleef het gehele jaar oververhit. Doordat de verlaging van bedrijfswinsten als gevolg daarvan (relatief) meeviel, was het aantal reorganisaties beperkt gebleven en bleef de werkloosheid aanhoudend laag. Deze oververhitting op de arbeidsmarkten in de ontwikkelde landen biedt nog ruimte voor een (lichte) afkoeling van de mondiale economie zonder al te veel negatieve effecten, zoals een daling in consumentenvertrouwen en –uitgaven.

Financiële markten in 2023

De regionale bankencrisis die in het eerste kwartaal van 2023 in de VS plaatsvond, zorgde in ieder geval tijdelijk voor grote onzekerheid op de financiële markten. Er was namelijk de angst dat er een wereldwijde bankencrisis zou ontstaan als de problemen bij de Amerikaanse regionale banken zouden overslaan naar de grotere banken en naar banken buiten de VS. Banken zijn echter aanzienlijk beter gekapitaliseerd dan 15 jaar geleden en derhalve ook robuuster voor economische tegenspoed. Hierdoor is dit scenario niet tot uiting gekomen. Beleidsmakers zouden ook grote stappen ondernemen vanwege hun vastberadenheid om de stabiliteit van het financiële systeem te waarborgen. Geopolitieke conflicten zoals de recente oorlog in het Midden-Oosten en de aanhoudende oorlog tussen Oekraïne en Rusland waren eveneens risico's die onzekerheid op de financiële markten veroorzaakten. Alhoewel dit humanitair gezien verschrikkelijke gebeurtenissen zijn, hebben deze conflicten in 2023 een beperkte impact gehad op de mondiale financiële markten.

Aandelen

Ondanks de onzekerheden rondom Amerikaanse regionale banken, het monetaire beleid van de FED en ECB, hoge inflatie en angst voor een recessie hebben aandelen goed gepresteerd in 2023. Aandelen ontwikkelde markten stegen met maar liefst 22,1% in termen van euro's. Met name Amerikaanse en Japanse aandelen hebben dit jaar goed gepresteerd. Alle overige aandelencategorieën zoals hoog dividend aandelen (16,7%), small caps (12,2%) en aandelen opkomende markten (10,7%) lieten ook een positief rendement zien, hoewel deze rendementen lager waren dan van aandelen ontwikkelde markten. De categorie beursgenoteerd vastgoed kende ook een positief rendement van 7,0%.

Vastrentende waarden

Obligaties zijn in 2023 uiteindelijk gestegen vanwege een verwachte lagere inflatie, langzamere groei en een pauze in de renteverhogingen van centrale banken. Tot september waren de rendementen op vastrentende waarden nog duidelijk negatief, maar door de scherpe daling van de rente in het vierde kwartaal waren de rendementen over geheel 2023 toch duidelijk positief. De vastrentende waarden in de matchingportefeuille lieten een positief rendement zien van 8,1%. Ook de vastrentende waarden in de return portefeuille lieten een positief rendement zien door de daling van de rente en door het kleiner worden van credit spreads. De categorie bank loans had een rendement van 10,9%, emerging market debt hard currency 8,4% en emerging market debt local currency 14,7%.

Vermogensbeheer en rendement

Strategische Asset Allocatie

De huidige strategische asset allocatie is in het eerste kwartaal van het boekjaar 2023 tot stand gekomen. In onderstaande overzichten zijn de posities per 31 december 2023 afgezet tegenover de normposities en de bijbehorende onder- en bovengrenzen.

Categorie	Positie 31-12-2023	Norm
Vastrentende waarden	65,3%	64,5%
Zakelijke waarden	34,7%	35,5%
Totaal	100,0%	100,0%

De vastrentende portefeuille kan worden onderverdeeld in een deel matchingportefeuille (norm 56,0%) en een deel returnportefeuille (norm 8,5%).

Vastrentende waarden matching	Positie 31-12-2023	Norm	Ondergrens	Bovengrens
Duration Matching + Cash	47,5%	47,0%	42,0%	52,0%
Bedrijfsobligaties	5,8%	6,0%	1,0%	11,0%
Hypotheken	2,8%	3,0%	0,0%	6,0%
Totaal	56,1%	56,0%	51,0%	61,0%

Vastrentende waarden return	Positie 31-12-2023	Norm	Ondergrens	Bovengrens
Global Loans	2,8%	2,5%	0,0%	5,0%
Emerging markets HC	3,0%	3,0%	2,0%	4,0%
Emerging markets LC	3,3%	3,0%	2,0%	4,0%
Totaal	9,1%	8,5%		

Zakelijke waarden return	Positie 31-12-2023	Norm	Ondergrens	Bovengrens
Aandelen, ontwikkelde landen	16,4%	17,0%	12,0%	22,0%
Dividend aandelen	6,9%	7,0%	4,0%	10,0%
Small Cap aandelen	4,0%	4,0%	2,0%	6,0%
Emerging Markets aandelen	4,9%	5,0%	2,0%	8,0%
Onroerend goed (indirect)	2,5%	2,5%	1,0%	4,0%
Valuta-afdekking	0,1%	0,0%		
Totaal	34,7%	35,5%		

De Strategische Asset Allocatie is ingevuld met inachtneming van de investment beliefs en op grond van de uitkomsten van een ALM-studie uit 2019. In het jaar 2022 heeft een nieuwe ALM-studie plaatsgevonden. Hierbij is met name onderzoek gedaan naar een mogelijke aanpassing van de beleidsstaffel ten behoeve van de renteafdekking. De toegenomen mate van afdekking van het renterisico heeft er tevens toe geleid dat een aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid noodzakelijk werd. Om ook het curverisico binnen de afgesproken begrenzingsen te houden werd duidelijk dat een verschuiving binnen de matchingportefeuille van credits naar DMR-fondsen nodig was. Hierbij heeft het bestuur als voorwaarde gesteld dat het totale beleggingsrisico ongewijzigd blijft. Dit is gerealiseerd door 3%-punt van de totale allocatie extra te alloceren naar aandelen ontwikkelde markten. De implementatie hiervan heeft in het eerste kwartaal van 2023 plaatsgevonden.

Als gevolg van de gestegen rente werd conform de beleidsstaffel gedurende het verslagjaar de renteafdekking in drie stappen van 5%-punt verhoogd van 60% naar 75%. Dit werd hoofdzakelijk geëffectueerd door binnen de matchingportefeuille de looptijd te verlengen. Hiertoe zijn de benodigde beleggingstransacties uitgevoerd.

Over het boekjaar 2023 werd een rendement gerealiseerd van 11,75% (benchmark 10,92%). Het rendement is na aftrek van 0,47% vermogensbeheerkosten hetgeen een outperformance impliceert van ongeveer 0,83%. Het grootste deel van de outperformance werd gerealiseerd door een overweging naar de return portefeuille (hoofdzakelijk aandelen ontwikkelde markten) en een sterke outperformance van de actieve strategieën in de return portefeuille.

Het rendement op de vastrentende matching portefeuille bedroeg 8,07% (benchmark 7,75%). Dit is hoofdzakelijk het gevolg van de sterk gedaalde rente in het vierde kwartaal, waardoor over het gehele boekjaar 2023 de rente lager uitkwam.

Het rendement op de vastrentende returnportefeuille bedroeg 11,47% ten opzichte van een benchmark van 9,45%. Alle onderdelen van dit deel van de portefeuille kende een positief rendement. De

outperformance voor emerging market debt local currency was bijzonder hoog (5,83%) en zorgde daarmee voor een belangrijk deel voor de outperformance van de vastrentende returnportefeuille.

De aandelenportefeuille kende een rendement over het jaar 2023 van 17,23% terwijl de benchmark 16,52% bedroeg. Het rendement op aandelen ontwikkelde markten bedroeg 22,07%. De overige aandelencategorieën kenden een positief rendement, maar lager dan aandelen ontwikkelde markten. Zo was het feitelijk rendement op aandelen opkomende markten met 10,68% aanzienlijk lager dan het rendement op aandelen ontwikkelde markten. De categorie aandelen opkomende markten kende echter wel een sterke outperformance ten opzichte van het benchmark rendement dat 6,11% bedroeg.

Investment beliefs

De investment beliefs zijn in het jaar 2019 voor het laatst geëvalueerd. In 2023 is een investmentbelief ten aanzien van het renterisico geformuleerd. De overige investment beliefs zijn ongewijzigd. De investment beliefs van het fonds luiden als volgt:

Doelstelling van de beleggingen

- De beleggingen moeten gericht zijn op het nu en in de toekomst kunnen voldoen aan de verplichtingen van het fonds. Risico moet beschouwd worden in termen van waarschijnlijkheid dat niet aan de verplichtingen voldaan kan worden.
- Het pensioenfonds heeft de ambitie om pensioenen te kunnen indexeren, waarbij het risico dat de pensioenen mogelijk gekort moeten worden niet uit het oog wordt verloren.

Risico – rendement

- Het fonds onderkent dat rendement alleen kan worden bereikt met het nemen van risico, terwijl risico geen garantie geeft dat er rendement zal worden gegenereerd.
- Risicobeheer neemt een centrale plaats in bij het nemen van alle beleggingsbeslissingen. Het pensioenfonds streeft ernaar om alleen risico's te nemen die naar verwachting waarde toevoegen.

Actief – passief binnen asset classes

- Sommige markten zijn efficiënt, andere niet. Niet efficiënte markten bieden de mogelijkheid middels actief beheer extra rendement te behalen. Bij de afweging tussen actief en passief beleggen zijn kosten en governance belangrijke aandachtspunten.

Transparantie

- Aangezien een gebrek aan transparantie een risico herbergt, streeft het fonds naar transparantie ten aanzien van beleggingen.
- Gebrek aan transparantie in sommige instrumenten of beleggingsstrategieën kunnen een significant niet geïdentificeerd risico vormen. Transparantie en begrip zijn daarom cruciaal.

Derivaten

- Het gebruik van derivaten voor het verminderen van risico's is toegestaan evenals het gebruik van deze derivaten voor een efficiënt portefeuille beheer.
- Het gebruik van derivaten mag niet gebruikt worden voor speculatie. De werking van de te gebruiken derivaten moet in hoofdlijnen begrijpelijk zijn.

Complexiteit

- Complexiteit van de beleggingen moet in overeenstemming zijn met de kennis en governance binnen de organisatie.
- Hierbij rekent het fonds het pensioenbureau en adviseurs ook als onderdeel van de organisatie.

Rolverdeling bestuur – extern

- Het bestuur stelt het beleggingsbeleid vast en de uitvoering ligt bij andere partijen. Het bestuur is verantwoordelijk.
- Uiteraard controleert het bestuur de uitvoering, hierbij gesteund door de beleggingscommissie en haar adviseurs.

Verantwoord beleggen

- Het fonds waardeert goed bestuur en maatschappelijk verantwoord beleggen als belangrijk en streeft ernaar haar portefeuille in lijn hiermee in te richten.
- Het fonds wil zakendoen met vermogensbeheerders die de United Nations Principles for Responsible Investments (UNPRI) hebben ondertekend. Bij de selectie van vermogensbeheerders vormt de integratie van maatschappelijk verantwoord beleggen een belangrijk onderdeel van de besluitvorming.

Diversificatie

- Diversificatie verhoogt de efficiëntie van het genomen risico.

Liquiditeit

- Er bestaat een premie voor illiquiditeit en voor het beleggen op lange termijn.
- Door de lange termijn verplichtingshorizon is het mogelijk in minder liquide categorieën te beleggen en hiervoor een extra risicopremie te incasseren.

Kosten

- Het fonds is kostenbewust en weegt daarbij de kosten af tegen de verwachte toegevoegde waarde die daar tegenover staat.

Renterisico

- Het pensioenfonds neemt uitsluitend risico's wanneer het fonds gelooft daarvoor voldoende te worden beloond. Beleggen houdt het bewust nemen van risico's in met als doel op lange termijn de risicopremie te incasseren. Risico's die niet of onvoldoende bijdragen aan het (over)rendement dienen te worden gemitigeerd.
- Rentebewegingen zijn van grote invloed op zowel de waarde van de verplichtingen als de waardeontwikkeling van de beleggingen van het pensioenfonds. De renteontwikkeling beïnvloedt beide zijden van de balans echter niet in dezelfde mate waardoor de dekkingsgraad sterk kan bewegen. In het strategisch beleggingsbeleid besteedt het pensioenfonds daarom relatief veel aandacht aan de beheersing van het renterisico. Het pensioenfonds kan binnen door haar geselecteerde beleggingsfondsen ook derivaten gebruiken om het renterisico te mitigeren.
- Het pensioenfonds gelooft dat er op lange termijn een evenwichtsniveau van de rente bestaat, maar dat dit evenwichtsniveau kan variëren door de tijd en moeilijk is te voorspellen. Hierbij past in de basis een hoge mate van renteafdekking. Vanwege o.a. inflatierisico en implementatierisico's is het percentage renteafdekking wel lager dan 100%. Als de rente sterk neerwaarts afwijkt van het evenwichtsniveau dan kan via het aanpassen van de renteafdekking geprofiteerd worden van de verwachte terugkeer naar het evenwichtsniveau. Het fonds hanteert derhalve een beleidsstaffel. Doel van deze staffel is om bij een lage lange rente het renterisico verder open te zetten en bij een hogere lange rente het renterisico grotendeels dicht te zetten.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

CRH Pensioenfonds heeft ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen de onderstaande beleggingsovertuiging geformuleerd.

Het fonds waardeert goed bestuur en maatschappelijk verantwoord beleggen als belangrijk en streeft ernaar haar portefeuille in lijn hiermee in te richten.

Het bestuur wil zakendoen met vermogensbeheerders die de United Nations Principles for Responsible Investments (UNPRI) hebben ondertekend. Bij de selectie van vermogensbeheerders vormt de integratie van maatschappelijk verantwoord beleggen een belangrijk onderdeel van de besluitvorming.

Gezien de omvang en de horizon van het fonds heeft CRH Pensioenfonds ervoor gekozen geen voorloper te zijn op ESG gebied.

In de ABTN van CRH Pensioenfonds is het volgende opgenomen ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen.

Vanaf 1 januari 2013 geldt een wettelijk verbod op het (laten) uitvoeren van transacties, het verstrekken van leningen of verwerven van niet vrij verhandelbare deelnemingen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, distributie of verkoop van clustermunition of cruciale onderdelen daarvan.

Het fonds onthoudt zich van beleggingen die verboden zijn op grond van Nederlands en internationaal recht. Vanwege het feit dat wordt belegd in beleggingsfondsen, is dit beleid uitbesteed aan de vermogensbeheerder. De vermogensbeheerder onderkent het verbod en heeft daartoe onder meer een uitsluitingenlijst opgesteld, die op hun website beschikbaar wordt gesteld. Deze lijst wordt minimaal op jaarbasis geüpdatet en bevat enerzijds bedrijven die zijn gelieerd aan clustermunition (controversiële wapens) alsmede landen, waarin niet mag worden belegd.

Het wettelijk verbod geldt niet voor transacties in door derden beheerde beleggingsinstellingen en indices waarbij de producenten van clustermunition en of daarbij betrokken ondernemingen, minder dan 5% van de waarde van die beleggingsinstelling of index vertegenwoordigen.

Aangezien het pensioenfonds vrijwel al haar middelen investeert in beleggingsinstellingen, ziet het pensioenfonds erop toe dat wordt voldaan aan de wettelijke richtlijn van 5%. Jaarlijks wordt de vermogensbeheerder gevraagd om te bevestigen dat voldaan is aan de wettelijke richtlijn. De vermogensbeheerder dient schriftelijk te reageren.

Het fonds heeft het stemrecht, via participatie in beleggingsfondsen van de vermogensbeheerder, ook uitbesteed aan de vermogensbeheerder. De vermogensbeheerder voert, zoals omschreven in haar Beleid Verantwoord Beleggen ook een actief aandeelhoudersbeleid en gebruikt het stemrecht ook ter behartiging van de cliënten die participeren in de beleggingsfondsen, waaronder het fonds.

Ook heeft de beheerder aangegeven te voldoen aan EU verordening 826/2014 en EU-verordening 833/2014 betreffende sanctiemaatregelen die vanaf 2014 voor bedrijven in Rusland gelden. Eén keer per jaar wordt de vermogensbeheerder gevraagd om te bevestigen dat de EU sancties zijn nageleefd.

Vanaf 10 maart 2021 moeten pensioenfondsen voldoen aan de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De onderliggende beleggingen van CRH Pensioenfonds houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame activiteiten.

Het pensioenfonds houdt geen rekening met de belangrijkste ongunstige effecten in de zin van artikel 4 van de informatieverschaffingsverordening en de secundaire regelgeving. Het pensioenfonds rapporteert geen indicatoren over genoemde ongunstige effecten.

Een uitgebreidere verklaring over dit onderwerp is terug te vinden op de website van pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft in 2023 een separaat document opgesteld waarin het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) beleid nader is uitgewerkt. In het document komen onder andere de volgende aspecten aan bod:

- Visie en doelstellingen van het MVB-beleid
- SFDR-regelgeving
- ESG-risico's
- Uitvoering, verantwoording en evaluatie van het beleid.

SFDR-wetgeving

Met ingang van 10 maart 2021 moeten pensioenfondsen voldoen aan een Europese verordening met informatieverplichtingen over duurzame beleggingen, de zogenaamde Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Doelstelling hiervan is een klimaatneutraal Europa in 2050. Deze verordening is ook van toepassing op Nederlandse pensioenfondsen. Op grond van deze regelgeving zijn

pensioenfondsen verplicht om inzicht te geven in hoe zij omgaan met duurzaamheidsrisico's; hoe deze risico's worden meegenomen in beleggingsbeslissingen, of rekening wordt gehouden met ongunstige effecten van de beleggingen en of duurzaamheidsrisico's onderdeel zijn van het beloningsbeleid. De gedragslijnen inzake de integratie van duurzaamheidsrisico's in het beleggingsbeleid van het fonds zijn vastgelegd in de "Verklaring inzake beleggingsbeginselen" die te vinden is op de website van CRH Pensioenfonds.

Financiële entiteiten met minder dan 500 medewerkers kunnen ervoor kiezen niet te rapporteren over de ongunstige effecten van het beleggingsbeleid. CRH Pensioenfonds heeft hiervoor gekozen.

CRH Pensioenfonds heeft haar SFDR-verklaring gepubliceerd op de website van het fonds. Het bestuur van het fonds heeft verder bepaald dat de pensioenregeling in het kader van de SFDR wordt aangemerkt als een "Overig product" (SFDR, artikel 6).

Informatie over aandeelhoudersbetrokkenheid is terug te vinden in het betrokkenheidsbeleid en is terug te vinden op de website van CRH pensioenfonds. Deze informatie is in het verslagjaar geactualiseerd.

Afdekking renterisico

Het fonds hanteert een beleidsstaffel ten behoeve van het rente-afdekkingbeleid. Naar aanleiding van de in 2022 uitgevoerde ALM-studie besloot het bestuur in de vergadering van 2 december 2022 onder voorbehoud van een risico-opinie tot een (beperkte) aanpassing van de beleidsstaffel. Vanaf een niveau van de 30 jaarsswaprente van 2,00% vindt een verdere verhoging van de renteafdekking plaats bij een stijging van de rente met 0,50% in plaats van 0,25%. Dit voorgenomen besluit is begin 2023 door het bestuur bekrachtigd. Het besluit is in onderstaande beleidsstaffel verwerkt.

De renteniveaus in de staffel zijn ijkpunten. Wanneer op twee achtereenvolgende maandeinden een ijkpunt wordt overschreden, neemt het bestuur in overweging om de renteafdekking conform onderstaande beleidsstaffel aan te passen. Aanpassing van het afdekkingspercentage is geen automatisme. Het bestuur kan (gemotiveerd) afwijken van de staffel. Als gevolg van de renteontwikkeling werd conform de beleidsstaffel gedurende het verslagjaar de renteafdekking in drie stappen van 5%-punt verhoogd van 60% naar 75%.

De actuele staffel ziet er sinds 31 december 2022 als volgt uit:

Tabel ijkpunten afdekking renterisico		
Rente percentage 30 jaar Swap	Afdekkingspercentage	Bandbreedte
<0,75%	35%	+/- 5%
0,75% - 1,00%	40%	+/- 5%
1,00% - 1,25%	45%	+/- 5%
1,25% - 1,50%	50%	+/- 5%
1,50% - 1,75%	55%	+/- 5%
1,75% - 2,00%	60%	+/- 5%
2,00% - 2,50%	65%	+/- 5%
2,50% - 3,00%	70%	+/- 5%
3,00% - 3,50%	75%	+/- 5%
>3,50%	80%	+/- 5%

Bij de renteafdekking wordt gebruik gemaakt van een drietal Duration Matching Fondsen, de bedrijfsobligatiefondsen en het hypotheekfondsen. De overige, meer risicovolle vastrentende fondsen worden hierbij buiten beschouwing gelaten. Door gebruik te maken van de verschillende looptijden van de DMR fondsen wordt het curverisico beperkt. De duration van de technische voorzieningen eigen rekening bedraagt ultimo 2023 19,2 jaar. De afdekking van het renterisico berekend op basis van marktwaarde komt hiermee per 31 december 2023 uit op 71,01%.

De gevoeligheid van de actuele dekkingsgraad van het fonds voor het renterisico kan als volgt worden weergegeven.

	1% daling	1% stijging
Impact op de actuele dekkingsgraad 2023	-/- 7,3%	8,1%
Impact op de actuele dekkingsgraad 2022	-/- 9,5%	10,5%

Afdekking valutarisico

Het valutarisico wordt op totaalniveau uitgedrukt in een percentage van het belegd vermogen. Daarnaast zijn begrenzings gesteld aan de individuele valuta. Dit betekent in de praktijk dat naast hetgeen binnen de beleggingsfondsen reeds wordt afgedekt alleen het dollarrisico aanvullend door het pensioenfonds zelf wordt afgedekt. Het afdekkingsbeleid ziet er als volgt uit.

- Totale non-Euro valuta exposure (niet afgedekt):
 - 13,5% met bandbreedte van +3,0% (dus max. 16,5% aan non-Euro currency exposure; geen minimum)
- Ontwikkelde landen valuta exposure:
 - Maximaal 5% aan US\$ exposure
 - Maximaal 2,5% per overig individueel ontwikkelde landen valuta exposure
- Opkomende/Frontier landen valuta exposure:
 - Maximaal 1,5% per valuta
 - Voor Renminbi/Yuan geldt een valutilimiet van maximaal 2,5% gezien de omvang van de marktkapitalisatie en economie van China.

Per 31 december 2023 bedroeg de netto positie in de dollar 3,3% van het belegd vermogen. Deze bevindt zich daarmee dus binnen de toegestane bandbreedte.

Ook de overige valuta bevinden zich binnen de vastgestelde begrenzings.

Toets kostendekkende premie

Jaarlijks dient het bestuur van het pensioenfonds vooraf te toetsen of de premie van het pensioenfonds kostendekkend is. Omdat CRH Pensioenfonds een CDC-regeling met een vaste premie kent, kan de premie niet tussentijds door het bestuur worden aangepast. Dit betekent dat wanneer de premie niet kostendekkend is, het bestuur de hoogte van de jaarlijkse pensioenopbouw moet verlagen.

De kostendekkendheid van de premie voor het jaar is ex-ante getoetst. De ex-ante toetspremie bedroeg 13.168. De ex-ante feitelijk premie bedroeg 13.183. Per saldo is dit 15 hoger en is dus aan de eis van kostendekkendheid voldaan.

De (ex-post) zuivere kostendekkende premie (op basis van de door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur) bedroeg 12.412 inclusief een solvabiliteitsopslag van 1.677. Exclusief de solvabiliteitsopslag bedroeg deze dus 10.735. De feitelijke premie bedroeg 14.317. Hiervan is 11.489 door de werkgevers betaald en 2.828 door de deelnemers.

De premiedekkingsgraad over het verslagjaar kan als volgt worden bepaald:

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Feitelijke premie boekjaar incl. opslag uitvoeringskosten	14.317	13.425
Af: Opslag voor uitvoeringskosten	810	660
A: Feitelijke premie excl. opslag voor uitvoeringskosten	13.507	12.765
B: Actuarieel benodigde voor onvoorwaardelijke verplichtingen	9.925	14.402
Premiedekkingsgraad (A:B)	136,1%	88,6%

Bij de berekening van de kostendeekkende premie baseert het bestuur zich sinds het jaar 2017 op het verwacht rendement. Als aanvullende eis hierbij stelde het bestuur wel dat de premiedekkingsgraad in principe niet lager mag zijn dan 90%. Hiermee wordt het mogelijk negatieve effect dat toekenning van de volledige beoogde pensioenopbouw op de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds heeft, beperkt.

De premiedekkingsgraad van 136,1% kwam voor 2023 ver boven de ondergrens van 90% uit. De premie 2023 heeft bijgedragen aan herstel van de dekkingsgraad in 2023. De dekkingsgraad is in 2023 hierdoor met 0,3% toegenomen.

Een van de uitgangspunten voor de gedempte kostendeekkende premie per 1 januari 2022 was een nieuwe vijfjaarsperiode voor de DNB-rts (rentetermijnstructuur: rente die door pensioenfonds moet worden toegepast) en de veronderstelde indexatie in het verwacht rendement. De verwachttrendementscurves waren aanzienlijk gedaald ten opzichte van de eerdere periode. Na onderhandelingen tussen sociale partners, is per 1 januari 2022 tevens een nieuwe vierjaarsperiode ingegaan waarin de verschuldigde premies voor de collectieve beschikbare premiereregeling vaststaan. De premies, zowel werkgevers- als werknemersdeel, zijn daarbij gestegen ten opzichte van de vorige periode (2017-2021).

Per 1 juli 2023 zijn (conform het advies van de Commissie Parameters) nieuwe maximale parameters van kracht geworden die gehanteerd worden bij de vaststelling van de verwachttrendementscurve. Aanvullend is in het besluit Financieel Toetsingskader opgenomen dat voor de premievaststelling vanaf het jaar 2024 het rendement op vastrentende waarden eenmalig opnieuw vastgezet mag worden voor een periode van 5 jaar op basis van de actuele marktrente bij aanvang van deze periode. Daarmee wordt het mogelijk premies stabiel te houden in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur heeft in november 2023 het besluit genomen om voor de premieberekening gebruik te maken van deze mogelijkheid om het verwacht rendement op vastrentende waarden en het ingroeipad voor de inflatie tussentijds opnieuw vast te stellen voor een periode van vijf jaar, daarvoor 31 december als peildatum te hanteren en rekening te houden met de afwijking van twee maanden voor de referteperiode voor het toeslagbeleid.

Gegeven het premiebudget en de eis aan de kostendeekkendheid van de premie op grond van de per 31 december 2023 opnieuw vastgestelde verwachttrendementscurve is voor 2024 een opbouwpercentage mogelijk van 1,80%. (dit was in 2023 1,55%) De ex-ante geraamde premiedekkingsgraad is hierbij 112%.

Financieel Toetsingskader (FTK)

De voorziening pensioenverplichtingen wordt conform het FTK vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur, inclusief de UFR.

Het beleid van het pensioenfonds ten aanzien van het korten van (opgebouwde en ingegane) pensioenen en het verlenen van indexatie wordt op basis van wet- en regelgeving gebaseerd op de

beleidsdekkingsgraad in plaats van op de actuele dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is gelijk aan het gemiddelde van de dekkingsgraden van de afgelopen twaalf maanden.

Pensioenfondsen zijn verplicht buffers aan te houden. In het kader van het FTK zijn rekenregels ter bepaling van het vereist vermogen opgenomen. Het vereist vermogen bedraagt per 31 december 2023 115,0%. De dekkingsgraad ligt ruim boven de grens van het minimaal vereist vermogen van 104,1%. Van een dekkingstekort is zodoende geen sprake. Omdat de beleidsdekkingsgraad van CRH Pensioenfonds per 31 december 2023 115,5% bedroeg is er ook niet langer sprake van een reservetekort.

In het FTK is korten van pensioen het uiterste redmiddel. Kortten van pensioen vindt plaats indien:

- De beleidsdekkingsgraad naar verwachting niet binnen tien jaar toegroeit naar het niveau van het vereist vermogen;
- De beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren lager is dan het minimaal vereist vermogen en de actuele dekkingsgraad na vijf jaar eveneens lager is dan het minimaal vereist vermogen. Omdat de actuele dekkingsgraad per 31 december 2023 113,1% bedroeg bevindt deze zich ruim boven de grens van het minimaal vereist eigen vermogen. Een verlaging van de opgebouwde pensioenen per 31 december 2023 is dan ook niet aan de orde.

Het beleid van het pensioenfonds dient gebaseerd te zijn op de risicohouding. De risicohouding wordt vastgesteld door het bestuur na overleg met het verantwoordingsorgaan en sociale partners. De risicohouding van het bestuur is laatstelijk in 2015 vastgesteld door middel van een zogenoemde blind-tasting sessie. Tijdens deze sessie kon het bestuur aangeven in hoeverre men bepaalde uitkomsten van risicomaatstaven (zoals de kans op korten van pensioen en het nominaal en reëel pensioenresultaat) aanvaardbaar vond zonder dat men wist welk beleggingsbeleid daarbij hoorde. De uitkomst van dit proces was dat het bestuur qua gewenst risicoprofiel van het beleggingsbeleid uitkwam in de buurt van het op dat moment geldende beleggingsbeleid. Het bestuur heeft destijds dan ook besloten dit beleggingsbeleid te handhaven. Deze uitkomsten zijn aanvaard door het verantwoordingsorgaan en de sociale partners (werkgever en pensioenraad).

De risicohouding is door het bestuur gekwantificeerd in een risicohouding op korte termijn en op lange termijn.

Voor de korte termijn risicohouding geldt een bandbreedte rond het vereist eigen vermogen. Op het moment van vaststellen van de risicohouding in 2015 bedroeg het vereist eigen vermogen 19%. De bandbreedte voor het vereist eigen vermogen is ingevuld met een ondergrens van 70% en een bovengrens van 125% van het vereist eigen vermogen op basis van de strategische beleggingsportefeuille. Dit komt neer op een bandbreedte van ca. 13% tot ca. 23% rond het feitelijke vereist eigen vermogen van 19%.

Deze bandbreedte wordt toegepast om de volgende redenen:

- het vereist eigen vermogen is geen vast percentage, maar onder andere afhankelijk van de rentestand. Een hogere of lagere rente heeft tot gevolg dat het vereist eigen vermogen hoger of lager uitkomt dan het vastgestelde niveau van afgerond 19%;
- het pensioenfonds heeft een tactische beleidsruimte in het beleggingsbeleid en kan dus afwijken van de strategische wegingen van de beleggingscategorieën, alsmede afwijken van de strategische afdekking van het renterisico en valutarisico. Het mogelijk afwijken van de strategische wegingen kan leiden tot een hoger of lager vereist eigen vermogen;

Voor de bepaling van de risicohouding op lange termijn dient het pensioenfonds gebruik te maken van de zogeheten haalbaarheidstoets. De uitkomst van de haalbaarheidstoets geeft het pensioenresultaat weer.

Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud van het pensioen. De formule van het pensioenresultaat is:

Som van de verwachte reële uitkeringen conform pensioenfondsbeleid * 100%
Som van de verwachte reële uitkeringen zonder korten, met volledige prijsindex

Bij deze berekening worden 10.000 door DNB voorgeschreven scenario's doorgerekend gedurende een periode van zestig jaar. Door het bestuur is destijds in overleg met sociale partners de ondergrens in het mediane scenario vastgesteld op 85%. Per 1 januari 2023 kwam deze berekening uit op 89,2%. Het pensioenresultaat 2023 voor het mediane scenario voldoet hiermee.

Ook is vastgesteld dat het verwachte pensioenresultaat in het slechtste scenario niet meer dan 37% mag afwijken van het gemiddelde pensioenresultaat. Per 1 januari 2023 kwam deze uit op 34,3%. De maximale afwijking valt in 2023 dus binnen de vastgestelde grenzen. De uitkomsten zijn met Sociale Partners en het verantwoordingsorgaan gedeeld. Ook in het jaar 2023 is de Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) geactualiseerd.

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

Sinds 28 mei 2018 bestaat de AVG. Dit is verwerkt in het Privacybeleid van het fonds. Verder beschikt het fonds over een verwerkingsregister waarin het doel, de herkomst en de soort persoonsgegevens die worden bewaard staan beschreven. CRH Pensioenfonds heeft ook een "procedure melding datalekken" opgesteld waarin onder andere staat beschreven wat onder een datalek wordt verstaan en hoe de melding hiervan bij de autoriteit persoonsgegevens dient te geschieden. Het pensioenfonds heeft als uitgangspunt dat op uiterst vertrouwelijke wijze met de persoonsgegevens van de deelnemers en hun medeverzekerden wordt omgegaan en dat deze gegevens met geen ander doel dan de uitvoering van de pensioenregeling worden bewaard.

Geschiktheid en permanente educatie bestuur

Beleidsplan geschiktheid

Het fonds beschikt over een beleidsplan geschiktheid. In dit plan is op gestructureerde wijze vastgelegd over welke deskundigheid de individuele bestuursleden en het bestuur als geheel (moeten) beschikken en op welke wijze de deskundigheid wordt bevorderd en gehandhaafd. Hierbij zijn de uitgangspunten van de Beleidsregel geschiktheid van DNB en AFM en de visie en uitgangspunten van het bestuur leidend geweest.

Om haar taak goed te kunnen uitvoeren heeft het bestuur een voorgeschreven deskundigheid op geschiktheidsniveau nodig. Dit is deskundigheid op niveau A en B zodat, met het oog op de belangen van de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en andere belanghebbenden, sprake is van een adequate besturing van het fonds.

Opleidingsplannen 2023

Opleidingsplannen maken deel uit van het geschiktheidsplan. Door middel van opleidingsplannen worden eventuele lacunes in de geschiktheid onderkend en wordt in een opleiding op maat voorzien. Een opleidingsplan dient om aspirant bestuurders op het gewenste aanvangsniveau voor hun geschiktheid om te besturen te brengen, geschiktheid van bestaande bestuurders te onderhouden door middel van permanente educatie en deskundigheid te verdiepen.

De commissie governance, deskundigheid en communicatie heeft voor het jaar 2023 samen met de bestuursleden de individuele opleidingsplannen opgesteld. Hierin moet als uitgangspunt voor de individuele opleidingsplannen aandacht zijn voor de vereiste geschiktheid van de individuele bestuursleden, maar ook voor het bestuur als collectief. De geschiktheidsmatrix van het bestuur vormt hiertoe een goede basis. De voorzitter van het fonds heeft vastgesteld dat de bestuursleden aan hun opleidingsverplichtingen hebben voldaan. De commissie governance, deskundigheid en communicatie heeft de voortgang van de geschiktheid gemonitord.

Permanente educatie in 2023

Standaard organiseert het fonds jaarlijks twee studiebijeenkomsten. In het voorjaar staat deze in het teken van beleggingsgerelateerde onderwerpen. In het najaar wordt ingegaan op pensioen en governance gerelateerde onderwerpen.

Op 11 mei 2023 vond een fysieke studieochtend beleggingen plaats. Het bestuur, pensioenbureau en de beleggingscommissie waren hierbij aanwezig. Tijdens deze sessie werd onder begeleiding van Mercer ingezoomd op het renterisico en liquiditeit risicobeheer. Ook verzorgde Mercer een presentatie over (beleggingsgerelateerde) aandachtspunten bij een CWO. Tijdens de kennissessie werd door Goldman Sachs Asset Management (GSAM) uitgebreid stilgestaan bij de diverse beleggingsrapportages.

Op 16 november 2023 vond er een fysieke studiedag plaats. Bij deze studiedag waren het bestuur, pensioenbureau, verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht (ochtendprogramma) aanwezig. Tijdens de ochtendsessie gaf PwC een update over het project toekomst CRH Pensioenfonds. Er werd onder meer stilgestaan bij het selectietraject inzake de mogelijke nieuwe pensioenuitvoerder. Ook kwam het proces van een CWO uitgebreid aan bod; van overeenkomst tot CWO, tijdslijnen en relevante stakeholders tot het indienen van de CWO-overeenkomst bij DNB en de beoordelingsprocessen.

De middagsessie vond ook plaats onder begeleiding van PwC. Er werd stilgestaan bij de rol van het verantwoordingsorgaan bij een CWO. Ook werd ingezoomd op het communicatieplan bij een CWO middels een interactieve workshop.

Permanente educatie in 2024 en verder

In 2024 zal qua deskundigheid de focus voornamelijk liggen op alle facetten die komen kijken bij de overgang van CRH Pensioenfonds naar een andere uitvoerder. Denk hierbij onder meer aan onderwerpen als collectieve waardeoverdracht, invaardekkingsgraad, evenwichtige belangenafweging, communicatie met diverse stakeholders en wetgeving. Indien relevant, zal het bestuur het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht betrekken bij de studiedagen.

Risicoparagraaf

In deze risicoparagraaf is het beleid van CRH Pensioenfonds rond risicobeheersing uiteengezet. Ook worden de belangrijkste risico's nader toegelicht.

Inleiding

In het verslagjaar kwam de risicomanagementcommissie acht keer bijeen. Daarnaast vergaderde een delegatie van de risicomanagementcommissie tweemaal met de beleggingscommissie. Namens de Raad van Toezicht was de heer De Kraa toehoorder bij een vergadering van de risicomanagementcommissie.

Risicomanagement is een vast onderdeel van de bestuursvergaderingen. Bij diverse bestuursbesluiten wordt een risicoanalyse door de risicomanagementcommissie, de eerste lijn, opgesteld. Daarnaast voorziet de sleutelfunctiehouder risicobeheer, de tweede lijn, beleidsvoorstellen en belangrijke bestuursbesluiten van een risico-opinie.

Risicobeleid en risicotaxonomie

CRH Pensioenfonds beschikt over een risicomanagementbeleid. Bij de opzet van het beleid zijn de belangrijkste uitgangspunten de missie, visie, strategische doelstellingen en risicohouding van het fonds. In het beleid is onder meer het Integraal Risicomanagement (IRM) opgenomen die de wijze toont waarop het risicomanagement is georganiseerd. Het IRM bevat een beschrijving van de risico's die het pensioenfonds loopt, de zogeheten risicotaxonomie of risicomatrix. De toepassing vindt plaats binnen de risicomanagementcommissie middels periodiek integraal risico-assessment. Dit leidt tot de identificatie, beoordeling, mitigatie en prioritering van risico's waar het fonds mee aan de slag gaat.

In de risicomatrix zijn de risico's onderverdeeld in financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's worden hierbij uitgedrukt in punten dekkingsgraad. De niet-financiële risico's worden, afhankelijk van het soort risico, uitgedrukt in nominale bedragen, de gevolgen voor de uitvoering (operationeel), het vertrouwen van stakeholders (reputatie) en de gevolgen voor het toezicht (toezichthouder).

In 2023 is de risicomatrix volledig doorlopen en zijn alle risico's en de mitigerende maatregelen opnieuw beoordeeld. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de ex-ante analyse van het risico en de ex-post beoordeling of de mitigerende maatregelen ook volgens verwachting hebben gewerkt. Vervolgens zijn de resterende netto-risico's ingedeeld in een drietal risico-klassen; hoog, midden en laag.

Regelmatig wordt bij het behandelen van de risicomatrix externe expertise betrokken. Zo wordt bij de analyse van de IT-risico's de IT-afdeling van CRH ingeschakeld. Bij IRM is samenwerking met andere commissies belangrijk. Zo worden tijdens de gezamenlijke vergaderingen met de beleggingscommissie de diverse beleggingsrisico's inhoudelijk besproken en geëvalueerd. Hierbij valt te denken aan het renterisico, valutarisico, inflatierisico, marktrisico, liquiditeitsrisico en kredietrisico. Ook worden de prudent person bevindingen van de certificerend actuaris besproken en eventueel vertaald in concrete actiepunten. Daarnaast is besproken of de uitvoering van het beleggingsbeleid in lijn is met de strategische doelstellingen en de risicohouding.

Risicoanalyses

Bij belangrijke bestuursbesluiten worden risicoanalyses opgesteld. Hierdoor wordt afgedwongen dat bij belangrijke onderwerpen en besluiten structureel de relevante risico's in beschouwing worden genomen. Deze risicoanalyses worden door de sleutelfunctiehouder risicobeheer voorzien van een risico-opinie.

In 2023 is een risicoanalyse gemaakt ten aanzien van de toekomst van CRH Pensioenfonds en de intentie van sociale partners om de nieuwe regeling bij een andere uitvoerder onder te brengen. Deze analyse is geïntegreerd in de bestaande risicomatrix. Voor diverse risico's die een relatie hebben met het Project Toekomst Pensioenfonds is ex-ante een analyse van het risico gemaakt en ex-post een beoordeling of de mitigerende maatregelen ook volgens verwachting hebben gewerkt. Vervolgens zijn de resterende netto-risico's ingedeeld in een drietal risico-klassen; hoog, midden en laag. De geïdentificeerde risico's van het Project Toekomst Pensioenfonds zijn het renterisico, de marktrisico's, de omgevingsrisico's, de operationele risico's, de uitbestedingsrisico's en de integriteitsrisico's. Deze risicoanalyse is geïntegreerd in de huidige risicomatrix van CRH-pensioenfonds om tot één risicomatrix te komen met daarin zowel risico's uit de reguliere bedrijfsvoering alsook risico's rondom het Project Toekomst Pensioenfonds.

In januari 2023 heeft de risicomanagementcommissie een systematische integriteitsanalyse (SIRA) uitgevoerd. Er is vastgesteld dat er voor wat betreft de behandelde risico's sprake is van voldoende tot sterke beheersing als gevolg van mitigerende maatregelen.

Aanbevelingen, actie- en evaluatiepunten

De risicomanagementcommissie heeft net als in voorgaande jaren een aantal aanbevelingen tot zich genomen. Deze aanbevelingen zijn afkomstig van onder meer bestuur, intern toezicht, certificerend actuaris, accountant, externe toezichthouder (DNB) en vanuit de eigenrisicobeoordeling. De aanbevelingen worden binnen de risicomanagementcommissie uitgebreid besproken en worden omgezet in concrete actiepunten.

In 2023 zijn diverse aanbevelingen, actie- en evaluatiepunten actief opgepakt. Enkele concrete voorbeelden hiervan zijn:

- Project datakwaliteit.
- Toevoeging van ESG-risico's aan risicomatrix.
- Opstellen risicodashboard bij risico-matrix Project Toekomst Pensioenfonds.
- Externe ondersteuning Risicomanagementcommissie door PwC.

Belangrijke ontwikkelingen die in 2023 hebben plaatsgevonden worden hieronder toegelicht:

Uitbesteding

De uitvoering van activiteiten heeft CRH Pensioenfonds deels uitbesteed. Het risico is aanwezig dat uitgevoerde activiteiten door de toeleverancier niet voldoen aan de eisen van het fonds en/of dat vanuit het fonds onvoldoende countervailing power op de uitbestede activiteiten kan worden geleverd. Tot het uitbestedingsrisico behoren ook operationele risico's bij leveranciers (risico's die ontstaan door falende processen, mensen en/of middelen), inclusief IT-risico's.

Het bestuur evalueert periodiek de uitbestedingsrisico's en uitbestedingspartners. Sinds 2022 vindt er voor Lumera, de leverancier voor het pensioenadministratiepakket AxyLife en GSAM een verdiepende evaluatie plaats. Naast de periodieke beoordeling van de ISAE, SLA en door de leverancier opgestelde risicorapportages, worden ook de exit bepalingen, het onderzoeks- en auditrecht en onderuitbestedingen geëvalueerd. Bij de evaluatie van Lumera is tevens een risico top 3 opgesteld. Ook voor de evaluaties van de overige externe partijen wordt het onderwerp exitbepalingen geëvalueerd. Dit punt is belangrijker geworden gezien de verwachte collectieve waardeoverdracht naar HNPF en vervolgens liquidatie van CRH Pensioenfonds.

Evaluatie risicomanagementcommissie door bestuur

Het bestuur is van mening dat de risicomanagementcommissie een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het bestuursbeleid. Dit is ook gebleken uit de evaluatie van de risicomanagementcommissie door het bestuur. Bij belangrijke bestuurszaken maken de risicoanalyse en de risico-opinie van de sleutelfunctiehouder risicobeheer inmiddels een vast onderdeel uit van de besluitvorming. Daarnaast worden de schriftelijke terugkoppelingen middels het risicodashboard positief ontvangen door het bestuur. Wel worden zorgen geuit, gezien het traject waarin het fonds terecht is gekomen, of de kennis en capaciteit ook voor de toekomst voldoende zijn om aan alle (toenemende) wettelijke vereisten te kunnen blijven voldoen. Zodoende heeft het bestuur begin 2023 besloten om externe ondersteuning voor de risicomanagementcommissie in te huren.

Onderbrengen pensioenregeling bij andere uitvoerder en nieuw pensioenstelsel

Nu sociale partners de intentie hebben uitgesproken om de pensioenregeling bij een andere uitvoerder dan CRH Pensioenfonds onder te brengen, zal de focus van de risicomanagementcommissie voor de resterende looptijd liggen op de risico's die hiermee samenhangen. Eén van de onderwerpen die hoog op de agenda staan is datakwaliteit. Begin 2023 is samen met een extern adviseur begonnen met het stappenplan conform het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie. Gezien de intentie van de sociale partners om de pensioenregeling elders onder te brengen, zal dit project samen met de nieuwe pensioenuitvoerder verder worden opgepakt.

Fraude

Bij het identificeren en inschatten van risico's besteedt het fonds specifieke aandacht aan het inschatten van frauderisico's. In de risicomatrix is de fraude risicobereidheid vastgesteld door het bestuur en zijn er beheersmaatregelen vastgelegd om de netto risico's in eigen en uitbestede processen tot aanvaardbaar laag niveau terug te brengen. Deze beheersmaatregelen betreffen maatregelen op zowel organisatie- als procesniveau. De belangrijkste beheersmaatregelen zijn de aanwezigheid van een gedragscode, klokkenluidersregeling en het vier-ogenprincipe. In geval van uitbestede processen worden onder meer SLA's en externe Assurance verklaringen (ISAE) van de uitbestedingspartners beoordeeld. De effectiviteit van de maatregelen en eventuele incidenten worden periodiek geëvalueerd door de risicomanagementcommissie en het bestuur.

Samenvatting belangrijkste risico's

Bij risicomanagement wordt onderscheid gemaakt tussen financiële risico's en niet financiële risico's.

De volgende categorieën financiële risico's worden onderkend:

- Matching en renterisico's;

- Marktrisico's;
- Kredietrisico's;
- Verzekeringstechnische risico's;
- ESG risico's.

De volgende categorieën niet financiële risico's worden onderkend:

- Omgevingsrisico's;
- Operationele risico's;
- IT-risico's;
- Integriteits- en deskundigheidsrisico's;
- Juridische risico's;
- Strategische risico's;
- Uitbestedingsrisico's;
- ESG-risico's.

Als belangrijkste financiële risico's worden beschouwd:

1. Marktrisico beleggingen

Vanuit de ALM-studie is door het bestuur een strategische assetmix gedefinieerd. Door diversificatie over beleggingscategorieën, sectoren, regio's en ondernemingen is het marktrisico gespreid. Per beleggingsfonds vindt jaarlijks een evaluatie plaats waarbij het beleid en het rendement van het beleggingsfonds worden geëvalueerd. Door de fiduciair vermogensbeheerder wordt op dagbasis gemonitord of de beleggingen zich binnen de in het mandaat vastgelegde begrenzings bevinden. Wanneer een grens wordt doorbroken wordt op basis van het rebalancingbeleid (herbalanceren) zoals beschreven in de ABTN beoordeeld of er rebalancing plaatsvindt. Het netto marktrisico valt in de categorie hoog. Dit risico wordt bewust door het fonds gelopen.

2. Renterisico

CRH Pensioenfonds kent een dynamisch renteafdeckingsbeleid. De renteafdekking is afhankelijk van de hoogte van de 30-jaarsswaprente. Dit is vastgelegd in een door het bestuur vastgestelde staffel welke eind 2022 is gewijzigd naar aanleiding van de uitkomsten van de ALM-studie. Tevens heeft het bestuur in het beleid vastgelegd dat aanpassing van de renteafdekking geen automatisme is en dat iedere stap opnieuw bekeken wordt.

Eind 2023 bedroeg de mate van renteafdekking 75% waarbij de verplichtingen zijn berekend op marktwaarde. Maandelijks vindt monitoring plaats van de renteafdekking. Omdat het renterisico voor 25% open staat, wordt het netto risico als midden geclassificeerd.

3. Inflatierisico

De inflatie is ten opzichte van 2022 sterk gedaald. Het inflatierisico is één van de grootste risico's voor de koopkracht van de pensioenen. CRH Pensioenfonds belegt deels in aandelen en vastgoed. Hiervan wordt verondersteld dat deze assets in een bepaalde mate meestijgen met de inflatie. Verder heeft CRH Pensioenfonds het renterisico voor 25% van de technische voorzieningen niet afgedekt. Omdat inflatie vaak gepaard gaat met een hogere rente zal in dat geval de dekkingsgraad van het pensioenfonds toenemen waardoor er een grotere kans op indexatie bestaat. Het netto risico wordt als midden geclassificeerd.

Als belangrijkste niet-financiële risico's worden aangemerkt:

1. IT-risico

Het IT-risico is onderverdeeld in de risico's samenhangend met de IT-systemen en de inrichting van het IT-platform, het risico van databeveiliging en het risico van Cloud computing. De correcte werking van met name het pensioenadministratiepakket is omgeven door een pakket aan maatregelen dat een correcte werking van het systeem moet garanderen. Zo vinden er diverse onafhankelijke controleberekeningen plaats, vindt er na elke nieuwe oplevering een regressietest plaats en wordt er jaarlijks een ISAE-verklaring opgeleverd door de leverancier die wordt bestudeerd en besproken door

de risicomanagementcommissie. Datakwaliteit is dan ook een onderwerp dat de komende tijd nader zal worden uitgewerkt tezamen met / door de nieuwe pensioenuitvoerder. Omdat na de verwachte collectieve waardeoverdracht naar HNPF per 1 januari 2025 het aantal deelnemers minder dan 100 bedraagt, hoeft CRH Pensioenfonds geen voorbereidingen te treffen op de invoering van DORA. CRH Pensioenfonds maakt gebruik van het IT-platform van CRH Nederland. Op de werking en beveiliging van het IT-platform van CRH vinden jaarlijks audits plaats. De rapportages van deze audits worden in de risicomanagementcommissie in het bijzijn van verantwoordelijken voor de IT-organisatie binnen CRH bestudeerd en besproken. Een belangrijk aandachtsgebied is cybercrime. De risicomanagementcommissie heeft vastgesteld dat er sprake is van een professionele IT-organisatie die voorziet in back-upfaciliteiten, uitwijkprocedures, virusscanners en firewall, digitale en fysieke toegangsbeveiliging. De grootste netto-IT risico's worden gemiddeld in de categorie midden geschaard.

2. Continuïteit pensioenbureau

Het pensioenbureau van CRH Pensioenfonds verzorgt de uitvoering van de primaire processen. Het kent een relatief kleine bezetting en is daarmee kwetsbaar. Er vindt formeel en informeel frequent overleg plaats tussen het bestuur en het pensioenbureau. Het bestuur is daardoor zeer goed op de hoogte van wat er speelt op het pensioenbureau en wordt in een vroeg stadium geïnformeerd over eventuele capaciteitsproblemen. Gezien de verwachte collectieve waardeoverdracht naar HNPF, heeft dit onderwerp nog meer de aandacht van het bestuur. In 2023 is externe expertise en capaciteit ingehuurd voor (adviseren over) strategisch advies, risicomanagement, communicatie en juridische onderwerpen. Het bestuur houdt zich actief bezig met de successieplanning en retentiebeleid.

3. Samenwerking met sociale partners

Nu de intentie is uitgesproken om de pensioenregeling bij een andere uitvoerder onder te brengen, zullen de sociale partners de komende tijd vaker besluiten met elkaar moeten nemen. Dit zorgt ervoor dat de kans op een verschil van mening tussen hen toeneemt. Het bestuur vindt een goede en transparante relatie met de sociale partners belangrijk.

Het is dan ook een goede ontwikkeling dat er in het kader van het project toekomst CRH Pensioenfonds namens sociale partners werkgroepen zijn opgericht, waar ook bestuursleden en werknemers van het pensioenbureau van CRH Pensioenfonds zitting hebben.

Deelnemersbestand

Het deelnemersbestand nam in 2023 af met 506 (gewezen) deelnemers van 12.938 naar 12.432. Een specificatie van de mutaties gedurende het afgelopen jaar wordt in onderstaande tabel weergegeven:

	Actieven en arbeids- ongeschikten	Slapers	Ingegaan ouderdoms- pensioen	Ingegaan partner- pensioen	Ingegaan wezen- pensioen	Ingegaan invaliditeits- Pensioen	Totaal
Stand per 31-12-2022	1.212	9.921	1.341	401	38	25	12.938
Mutaties door:							0
- nieuwe toetreding	94						94
- herintreding	12	-12					0
- ontslag	-113	113					0
- waardeoverdracht		-544					-544
- ingang pensioen	-14	-95	109	48	13	-2	59
- overlijden	-5	-19	-46	-15			-85
- expiratie/afkoop		-9	-2	-8	-10		-29
- andere oorzaken		-1					-1
Mutaties per saldo	-26	-567	61	25	3	-2	-506
Stand per 31-12-2023	1.186	9.354	1.402	426	41	23	12.432

Het aantal actieve deelnemers nam met 26 deelnemers af, zijnde van 1.212 naar 1.186.

In het verslagjaar nam het aantal deelnemers aan wie een ouderdomspensioen wordt uitgekeerd toe van 1.341 in 2022 naar 1.402 eind 2023. Deze stijging zal zich naar verwachting de komende jaren verder doorzetten.

Het aantal slapers is in 2023 afgenomen van 9.921 naar 9.354. Deze daling werd voornamelijk veroorzaakt door uitgaande (kleine) waardeoverdrachten.

Administratie- en beleggingskosten

	2023	2022
	EUR	EUR
Administratiekosten	1.283	1.088
Kosten per deelnemer (exclusief gewezen deelnemers)	417	361

Op basis van gegevens die door de pensioenfondsen over 2022 aan DNB zijn gerapporteerd, liggen de kosten voor pensioenfondsen of pensioenkringen met een vergelijkbare omvang actieven en pensioengerechtigden tussen +/- EUR 250,- en EUR 600,-. De kosten van CRH Pensioenfonds vallen in 2023 binnen deze range.

In 2023 is een projectorganisatie Toekomst Pensioenfonds ingericht. Het bestuur van CRH Pensioenfonds heeft met dit project vanuit haar eigen verantwoordelijkheid beoordeeld welke type uitvoerder voor de toekomst de voorkeur heeft en vervolgens na een uitgebreid selectietraject een voorkeur uitgesproken voor Het Nederlandse Pensioenfonds (HNPF) als nieuwe uitvoerder. In de gedempte kostendekkende premie 2023 is een bedrag groot Eur. 130 opgenomen voor advieskosten voor project toekomst pensioenfonds. De kosten van dit traject bedragen in 2023 EUR. 403,-. Dit bedrag bestaat uit de *advieskosten project toekomst pensioenfonds* groot EUR. 324,- en een deel groot EUR. 79,- van de kosten *Pensioenbureau*. De werkgever neemt deze kosten voor haar rekening.

De beleggingskosten zoals deze zijn opgenomen in de jaarrekening geven een onvolledig beeld van de hoogte van deze post. In de jaarrekening staan de kosten verantwoord die via de bankrekening van het pensioenfonds worden afgerekend. Dit betreft de aan- en verkoopkosten van de beleggingsfondsen, de rechtstreeks in rekening gebracht beheerfee en fiduciaire fee, de ontvangen korting op de beheerfee, de vanuit het pensioenbureau doorberekende administratiekosten en de advieskosten van de externe beleggingsadviseur. De kosten die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend maken hier geen deel vanuit.

Beleggingskosten	2023	2022
	EUR 1.000	EUR 1.000
Directe transactiekosten	18	44
Advies- en administratiekosten	230	251
Fiduciaire fee	430	413
Beheerfee, rechtstreeks gefactureerd	650	662
Retour ontvangen beheerfee	-/- 401	-/- 864
Saldo directe kosten vermogensbeheer in jaarrekening	927	506

De post rechtstreeks gefactureerde beheerfee daalde van 662 naar 650 met name als gevolg van de gedaalde waarde van de fondsen. De retour ontvangen beheerfee daalde van 864 naar 401. Dit is het gevolg van de verkoop van een significant deel van de creditsportefeuille in het kader van de verhoging van de afdekking van het renterisico.

Om een volledig beeld van de beleggingskosten te verkrijgen levert de vermogensbeheerder een overzicht op van (deels geraamde) kosten die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend. Deze kosten worden in het volgende overzicht bijgeteld.

	2023	2022
	EUR 1.000	EUR 1.000
Saldo directe kosten vermogensbeheer in jaarrekening	927	506
Bij: aan beleggingsfondsen onttrokken beheerfee	1.125	1.803
Subtotaal beheerfee en directe transactiekosten	2.052	2.309
Bij: raming transactiekosten binnen beleggingsfondsen	1.496	1.513
Bij: overige kosten beleggingsfondsen	268	390
Totaal geraamde beleggingskosten	3.816	4.212

De beleggingskosten dienen op grond van de Pensioenwet te worden onderverdeeld in transactiekosten en kosten van vermogensbeheer.

	2023	2022
	EUR 1.000	EUR 1.000
Transactiekosten	1.514	1.557
Kosten vermogensbeheer	2.302	2.655
Totaal beleggingskosten	3.816	4.212

Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen laten de beleggingskosten het onderstaande beeld zien.

	2023	2022
	%	%
Transactiekosten	0,19%	0,17%
Kosten vermogensbeheer	0,28%	0,30%
Totaal beleggingskosten	0,47%	0,47%

Ten opzichte van het jaar 2022 laten de beleggingskosten uitgedrukt in bedragen een daling zien met 396 van 4.212 naar 3.816. Dit wordt onder andere veroorzaakt door een daling van de aan beleggingsfondsen onttrokken beheerfee. Deze daling kan worden verklaard door een verlaging van de relatief dure creditpositie in 2023.

De kosten van vermogensbeheer daalden in bedragen uitgedrukt met 353 van 2.655 in 2022 naar 2.302 in 2023. Ook procentueel is er sprake van een daling van 0,30% in 2022 naar 0,28% in 2023.

De gemiddelde transactiekosten van alle beleggingsfondsen bedroegen in 2023 0,19%. Dit is een stijging ten opzichte van 2022 van 2 basispunten. Dit heeft voornamelijk te maken met de directe transactiekosten als gevolg van de verkoop van een groot deel van de creditportefeuille. De gemiddelde vermogensbeheerkosten van de pensioenfondsen bedroegen in 2023 0,28%. Totaal komt dit net als in 2022 op 0,47%. Op dit gebied presteert CRH Pensioenfonds in lijn met de markt.

Toeslagverlening, franchise aanpassing en aanpassing minimum pensioengrondslag

Het fonds streeft ernaar de prijsontwikkeling in Nederland te volgen en de opgebouwde pensioenaanspraken van actieve, gewezen en gepensioneerd deelnemers hierop af te stemmen door middel van toeslagverlening zodat de pensioenaanspraken waardevast blijven. Toeslagverlening over opgebouwde aanspraken is voorwaardelijk en vindt plaats op grond van het geldende pensioenreglement. Voorwaardelijk betekent, dat er geen recht is op toeslagverlening; ook is het voor de langere termijn niet zeker of en in hoeverre toeslagverlening zal plaatsvinden. Er is geen geld gereserveerd voor toeslagverlening en er wordt geen premie ontvangen voor toeslagverlening. Voorwaarde voor toeslagverlening is dat het fonds naar het oordeel van het bestuur op basis van de

beleidsdekkingsgraad over voldoende vermogen beschikt. Het fonds heeft in het beleidskader vastgelegd dat ruimte voor indexering bestaat wanneer de beleidsdekkingsgraad zich boven 110% bevindt. Als niet wordt voldaan aan de voorwaarde van voldoende vermogen, dan beperkt CRH Pensioenfonds de toeslagverlening of wordt er in het geheel geen toeslag verleend.

De consumentenprijsindex is in de referentieperiode (oktober 2022 tot oktober 2023) gedaald met 1,98% (daling van het indexcijfer van 128,98 naar 126,42). In het pensioenreglement staat in artikel 24 beschreven dat een negatief prijsindexcijfer nimmer zal leiden tot een verlaging van de pensioenaanspraken.

In de bestuursvergadering van 21 december 2023 heeft het bestuur besloten gebruik te maken van de indexatie-AMvB en daarbij ook de gewijzigde CBS-reeks voor de prijsinflatie met terugwerkende kracht toe te passen. Hieruit volgt een maximale toeslag van 3,51% per 1 januari 2024. Het bestuur heeft in de genoemde vergadering besloten dat per 1 januari 2024 een toeslag van 3,51% kon worden toegekend, onder de voorwaarde dat de actuele dekkingsgraad per 31 december 2023 na toeslagverlening niet lager uit zou komen dan 110%.

Op grond van de definitieve cijfers kwam de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2023 na toeslagverlening van 3,51% uit op 115,5%. Gelet op voornoemde financiële positie per 31 december 2023 heeft het bestuur dan ook de pensioenaanspraken van de actieve, gepensioneerde en gewezen deelnemers per 1 januari 2024 met 3,51% kunnen verhogen.

Alle betreffende deelnemers zijn schriftelijk geïnformeerd over deze verhoging. Hierbij werd ook verwezen naar de website van CRH Pensioenfonds. Hierop is in kaart gebracht welke generatie-effecten de verhoging heeft. Hierbij heeft het fonds zich gebaseerd op een aanvullende doorrekening van de haalbaarheidstoets.

Ook wordt uitgelegd dat de indexatie op lange termijn (dus inclusief toekomstige indexaties) een positief effect heeft voor pensioengerechtigden en een negatief effect voor actieve en gewezen deelnemers. Het bestuur heeft vastgesteld dat dit besluit evenwichtig is voor alle groepen deelnemers.

Voor een beperkte groep premievrije en gepensioneerde deelnemers zijn nominale pensioenaanspraken verzekerd. Dit betreft een gesloten regeling. De in deze regeling opgenomen deelnemers hebben geen recht op toeslagverlening.

De franchises van de diverse regelingen werden per 1 januari 2023 aangepast aan de ontwikkeling van de loonindex. In de referentieperiode (oktober 2022 tot oktober 2023) steeg deze met 6,71% (stijging van het loonindexcijfer van 125,20 naar 133,60).

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving.

Er zijn geen dwangsommen en bestuurlijke boeten opgelegd o.g.v. artikel 96a van de Pensioenwet.

Er is geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet ontvangen.

Er is geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet aangesteld.

Het CRH Pensioenfonds heeft eind maart 2023 van de AFM een normoverdragende brief ontvangen over een vermeende overtreding van art. 15c, zesde lid, Bftk met betrekking tot de informatiedeling over het besluit tot toeslagverlening per 1 oktober 2022 en de onderbouwing daarvan. Deze overtreding werd aangemerkt als een toezichtantecedent voor de leden van het bestuur en de raad van toezicht. Toezichtantecedenten kunnen relevant zijn voor de beoordeling van de betrouwbaarheid en geschiktheid van betrokken personen. CRH Pensioenfonds deelde de visie van de AFM over de vermeende overtreding niet. In april en juli 2023 heeft CRH Pensioenfonds inhoudelijke reacties aan de AFM verstuurd waarin is verzocht om de normoverdracht in te trekken op zowel inhoudelijke als procedurele gronden. AFM heeft geen inhoudelijke reactie gegeven op de inhoudelijke argumenten.

Wel heeft de AFM in november 2023 een aangepaste versie van de normoverdragende brief gestuurd, waarmee de toezichtantecedenten voor alle betrokkenen zijn ingetrokken.

Het CRH Pensioenfonds heeft eind februari 2023 een mitigatiebrief van DNB ontvangen. In deze brief vraagt DNB naar aanleiding van de in 2022 uitgevoerde ATM-risicoscore CRH Pensioenfonds om de vastlegging van het beleid rond Risicomanagement, Governance en Liquiditeitsbeleid op onderdelen te verduidelijken. CRH Pensioenfonds heeft de bevindingen van DNB beoordeelt en naar aanleiding daarvan de vastlegging van het beleid op onderdelen aangescherpt. Daarnaast is er met DNB frequent contact over de ontwikkelingen van het project toekomst pensioenfonds en de voorbereidingen op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Voor het bestuur, het pensioenbureau, het Verantwoordingsorgaan, de raad van toezicht, de Sleutelfunctiehouders en de beleggingscommissie geldt een gedragscode. De compliance officer heeft vastgesteld dat alle bij betrokkenen zich in 2023 hebben gehouden aan deze gedragscode.

In 2023 is invulling gegeven aan de gewijzigde wetgeving rond keuzebegeleiding en de klachtenregeling en -procedure.

Communicatie

Pensioencommunicatie is er bij CRH Pensioenfonds in vele vormen: van jaaroverzichten tot persoonlijke gesprekken. De deelnemer is gebaat bij communicatie, zoals informatie en keuzebegeleiding daarbij, die is toegespitst op zijn/haar eigen situatie.

Elk jaar stelt de commissie GDC een communicatiejaarplan op waarin het communicatiebeleid wordt vertaald naar concrete activiteiten die gericht zijn op het realiseren van de communicatiedoelstelling. Het plan wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur.

Communicatie in 2023

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste communicatie-uitingen in het verslagjaar richting onze deelnemers:

Actieven:

Aan de actieve deelnemers is het Uniform Pensioenoverzicht met de stand per 1 januari 2023 verzonden. In de begeleidende brief is ingegaan op het indexatiebesluit om de pensioenen per 1 januari 2023 met 2,5% te verhogen. De evenwichtigheid van dit indexatiebesluit voor alle groepen is onderbouwd middels het tonen van de generatie-effecten waarbij onderscheid is gemaakt naar leeftijdscohorten die kwantitatief zijn gepresenteerd op de website van het fonds. Ook zijn de actieve deelnemers geïnformeerd over de verhoging van het opbouwpercentage 2023 naar 1,55%. In de begeleidende brief zijn vacatures benoemd voor kandidaat-bestuursleden en leden voor het verantwoordingsorgaan. Tot slot is nogmaals ingegaan op de uitgesproken wens van de sociale partners van CRH Nederland om de nieuwe pensioenregeling bij een andere uitvoerder dan het CRH Pensioenfonds onder te brengen en dat CRH Pensioenfonds zodoende op termijn zal ophouden te bestaan. Een Engelse vertaling van deze brief is op de website geplaatst.

Gepensioneerden:

De gepensioneerde deelnemers hebben in januari 2023 de gebruikelijke jaarlijkse nieuwsbrief ontvangen. Hierin werd het bestuursbesluit om de pensioenen per 1 januari 2023 te verhogen met 2,5% uitgebreid toegelicht. Ook werd stilgestaan bij de komst van het nieuwe pensioenstelsel. Op de website van CRH Pensioenfonds is tevens een uitgebreide toelichting op de evenwichtigheid van het indexatiebesluit opgenomen.

Later in het jaar ontvingen gepensioneerden hun Uniform Pensioenoverzicht per 1 januari 2023. Zij werden nogmaals uitgebreid geïnformeerd over de door het bestuur toegekende indexatie per 1 januari 2023 van 2,50% en de evenwichtigheid van dit indexatiebesluit. Ook werd een oproep voor

(kandidaat) leden voor het bestuur en het verantwoordingsorgaan opgenomen. Tot slot werd nogmaals stilgestaan bij de toekomst van CRH Pensioenfonds.

Slapers:

Ook de slapers ontvingen het Uniform Pensioenoverzicht met de stand per 1 januari 2023. Hier werd eveneens in de begeleidende brief stilgestaan bij de door het bestuur toegekende indexatie per 1 januari 2023 van 2,50% en de evenwichtigheid van dit indexatiebesluit. Ook werd een oproep voor kandidaat-bestuursleden geplaatst. Tot slot werd nogmaals stilgestaan bij de toekomst van CRH Pensioenfonds.

Alle groepen deelnemers:

Alle deelnemers zijn schriftelijk geïnformeerd dat de sociale partners van CRH Nederland in een projectgroep de mogelijkheden van het nieuwe pensioenstelsel hebben onderzocht. Vervolgens is ook de uitkomst medegedeeld dat de intentie is uitgesproken om de nieuwe regeling bij een andere uitvoerder dan het CRH Pensioenfonds onder te brengen. Concreet is aangegeven dat dit betekent dat CRH Pensioenfonds naar verwachting op termijn zal ophouden te bestaan. Deze boodschap is ook op de website geplaatst. Tevens is op de website de brief in het Engels te vinden.

Keuzebegeleiding

Per 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen (WTP) in werking getreden. Onderdeel van de wet is de zogenaamde “keuzebegeleidingsnorm” voor pensioenuitvoerders (artikel 48a Pensioenwet). Deze norm bevat een aantal verplichtingen waaraan een pensioenuitvoerder moet voldoen en waarop de AFM toezicht op de naleving ervan uitoefent. Zodoende is het beleid inzake keuzebegeleiding getoetst en zijn er concrete stappen gezet. Zo worden deelnemers die een pensioneringsbrief ontvangen nadrukkelijk gewezen op keuzebegeleiding, wordt er een enquête afgenomen onder deze deelnemers over de ervaring met keuzebegeleiding bij CRH Pensioenfonds en wordt de keuzebegeleiding periodiek gemonitord. Ook is de website geactualiseerd ten aanzien van dit onderwerp.

AFM

Net als in 2022 doet AFM onderzoek naar de communicatie over indexatiebesluiten op basis van de indexatie AMvB in 2023. In maart 2024 is de voor dit onderzoek uitgevraagde informatie aangeleverd bij AFM.

In mei 2023 heeft AFM een uitvraag gedaan in het kader van het tweede pijleronderzoek. De AFM publiceert jaarlijks een beeld van de pensioensector op basis van de resultaten zodat de rapportage ook ten dienste staat van de sector. CRH Pensioenfonds heeft de benodigde gegevens aangeleverd en kennis genomen van de rapportage van AFM.

Wet Bedrag Ineens

Ook in 2023 is gekeken naar de communicatieaspecten die samenhangen met het wetsvoorstel Bedrag Ineens. Hiertoe was eerder reeds een stappenplan opgesteld. Gedurende het verslagjaar werd duidelijk dat de invoering van dit wetsvoorstel wederom zou worden uitgesteld. De verwachting is dat invoering niet eerder zal plaatsvinden dan 1 januari 2025. Op de website van het fonds en in aanschrijvingsbrieven voor pensionering, wordt de keuzemogelijkheid in zijn algemeenheid benoemd. Keuzebegeleiding en zorgplicht zijn bij het Bedrag Ineens zeer belangrijk.

Toekomst CRH Pensioenfonds

In het communicatiejaarplan 2023 zijn bepaalde onderwerpen, door de intentie van sociale partners om de pensioenregeling elders onder te brengen, in een ander daglicht komen te staan. Zo is het reëel te veronderstellen dat een lange termijn investering als een deelnemersportaal niet meer door CRH Pensioenfonds zal worden geïmplementeerd, maar door de nieuwe uitvoerder. Ook zal het te ontwikkelen strategisch communicatieplan een andere invulling krijgen. Dit plan zal worden gelinkt aan het communicatieplan bij een CWO.

Met alle toekomstige ontwikkelingen, waaronder de intentie van sociale partners om de pensioenregeling elders onder te brengen en het nieuwe pensioenstelsel, zal goede communicatie nog

belangrijker worden. Dit blijkt alleen al uit de acht communicatieprojecten met communicatiethema's van de Pensioenfederatie die aan het nieuw stelsel raken.

In het kader van voornoemde ontwikkelingen is het belangrijk dat het pensioenfonds nauw contact onderhoudt met de diverse stakeholders. Het bestuur behandelt het onderwerp communicatie dan ook als vast agendapunt middels de terugkoppelingen namens de commissie GDC. Inmiddels is er ook een communicatiewerkgroep die zich onder meer focust op het communicatieplan CWO en communicatieaspecten gerelateerd aan de overgang naar een nieuwe pensioenuitvoerder. Deze werkgroep bestaat uit een vertegenwoordiging namens bestuur, pensioenbureau en de nieuwe pensioenuitvoerder. Ook wordt er sinds eind 2023 gebruik gemaakt van de expertise van een externe communicatieadviseur.

Pension Fund Governance

CRH Pensioenfonds heeft een bestuur met een paritair model. Sinds april 2022 is het intern toezicht ondergebracht bij een Raad van Toezicht. Op pagina 47 is een verslag van de Raad van Toezicht opgenomen.

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af over het gevoerde beleid aan het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan kent vertegenwoordigers namens de werkgever, de werknemers en de gepensioneerden. Om ook als klankbord te fungeren heeft de geleding werknemers plaats voor zes vertegenwoordigers, de geleding namens de gepensioneerden twee vertegenwoordigers en de werkgever één vertegenwoordiger kent. Elke geleding heeft echter evenveel stemmen.

Het verantwoordingsorgaan heeft op een aantal belangrijke beleidsterreinen een adviesrecht. Een van de belangrijkste adviezenaanvragen aan het verantwoordingsorgaan was in 2023 het voorgenomen bestuursbesluit om de uitvoeringsovereenkomst met CRH Nederland B.V. en gelieerde ondernemingen en niet-CRH ondernemingen op te zeggen per 1 januari 2025. Het verantwoordingsorgaan adviseerde na een uitgebreide analyse positief.

Daarnaast heeft het bestuur advies gevraagd aan het verantwoordingsorgaan inzake de onderstaande onderwerpen. Het verantwoordingsorgaan oordeelde ook op deze punten positief.

- Aanpassing klachtenprocedure en de weergave hiervan op de website per januari 2024;
- Toepassing overgangsrecht voor het vaststellen van de gedempte kostendekkende premie voor 2024 en de daaruit voortvloeiende verhoging van het opbouwpercentage voor de pensioenen van de actieve deelnemers per 1 januari 2024 naar 1,80%;
- Aanpassing beloning van de leden van de Raad van Toezicht met ingang van het jaar 2024;
- Aanpassing van de statuten

Het verantwoordingsorgaan heeft ook adviesrecht bij de bestuursbesluiten die moeten worden genomen in het kader van de toekomst van CRH Pensioenfonds.

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het boekjaar 2023 maakt deel uit van dit jaarverslag, zie hiervoor pagina 41.

Sleutelfunctiehouders

In 2019 is de regelgeving in het kader van IORP II van kracht geworden en heeft het bestuur het beleidsdocument IORP II: beleid sleutelfuncties vastgesteld. In 2020 heeft DNB ingestemd met de benoeming van de sleutelfunctiehouders (SFH):

- SFH actuariel: de heer J.H.M. Terheggen van Mercer, tevens certificerend actuaaris;
- SFH interne audit: de heer P.E.M. Peerboom van Peerboom Support & Advies B.V.;
- SFH risicobeheer: de heer P. Weeting, voorzitter van de risicomanagementcommissie en bestuurslid CRH Pensioenfonds.

De pensioenregelingen per 1 januari 2023

De afspraken tussen de werkgever en de werknemer ten aanzien van de pensioenregelingen zijn vastgelegd in de pensioenovereenkomst. De regelingen hebben het karakter van een collectieve beschikbare premieregeling. De werkgever heeft als enige verplichting de betaling van de vast overeengekomen premie. De werkgever kan niet worden aangesproken voor tekorten in het fonds, maar kan evenmin aanspraak maken op eventuele overschotten. Toeslag van opgebouwde pensioenaanspraken is voorwaardelijk en is afhankelijk van de middelen van het fonds. Toeslagverlening vindt plaats op basis van het consumentenprijsindexcijfer.

Vanuit de vaste premie vindt opbouw plaats van ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Het partnerpensioen bedraagt 70% van het ouderdomspensioen. De pensioenregelingen kennen diverse mogelijkheden tot flexibilisering. Het ouderdomspensioen kan worden vervroegd of uitgesteld en een deel van het ouderdomspensioen kan worden omgezet in nabestaandenpensioen en vice versa. Ook kan bij eerdere pensionering dan op de AOW-leeftijd een deel van het levenslange pensioen worden omgezet in een tijdelijk ouderdomspensioen.

De afspraken zoals deze zijn vastgesteld in de huidige uitvoeringsregeling geldt voor de periode 1 januari 2022 tot 1 januari 2026. De nieuwe pensioenregeling kent per 1 januari 2023 de volgende wijziging:

- De ambitie van de pensioenopbouw voor het ouderdomspensioen bedraagt 1,35% van de pensioengrondslag. Afhankelijk van de rente en de wet- en regelgeving kan het bestuur besluiten de pensioenopbouw in die jaren omhoog of omlaag bij te stellen. Uitgangspunt van het bestuur hierbij is dat de premiedekkingsgraad in principe tenminste 90% bedraagt. Het opbouwpercentage kon voor het jaar 2023 worden vastgesteld op 1,55% (2022: 1,50%).

Voornoemde wijziging is doorgevoerd in de pensioenreglementen per 1 januari 2023. De overige elementen in de pensioenregeling bleven ongewijzigd. Ook fiscale wetgeving gaf in 2023 geen aanleiding tot wijziging van de pensioenrichtleeftijd of andere wijzigingen. Onderstaand volgen de hoofdlijnen van de pensioenregelingen die in 2023 van kracht waren.

Pensioenregeling I

Dit is de hoofdregeling. Hieronder vallen de deelnemers van de meeste CRH bedrijven.

- De werkgeversbijdrage bedroeg in 2023 24,55 % van de pensioengrondslag;
- De deelnemersbijdrage bedroeg 3,9% over de eerste € 16.797 van de pensioengrondslag en 7,4% over de rest van de grondslag;
- Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen bedroeg 1,55% van de pensioengrondslag;
- Het opbouwpercentage van het partnerpensioen was 1,085% (70% van het ouderdomspensioen);
- De franchise bedroeg in 2023 EUR 16.322;
- De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2023 68 jaar;
- Het partnerpensioen bij overlijden voor de pensioendatum bij actief dienstverband bestaat uit:
 - Een tijdelijk partnerpensioen tot aan de 1^e van maand waarin de AOW-gerechtigde leeftijd wordt bereikt van EUR 17.971 (per 1 januari 2023) gelijk aan de AOW voor alleenstaanden;
 - Een levenslang partnerpensioen op opbouwbasis ter grootte van 70% van het ouderdomspensioen. Omdat deze opbouw van partnerpensioen is gerelateerd aan de (lagere) opbouw van het ouderdomspensioen is de dekking van het partnerpensioen verminderd.

Pensioenregeling B

Deze regeling is van toepassing op de deelnemers van de Cementbouwbedrijven die voor de invoering van de wet VPL in 2006 een pensioenleeftijd van 65 jaar kenden.

- De werkgeversbijdrage bedroeg in 2023 27,8% van de pensioengrondslag;
- De deelnemersbijdrage bedroeg in 2023 2,9% over de eerste EUR 10.516 van de pensioengrondslag en 6,9% over de rest van de grondslag;
- Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen bedroeg 1,55% van de pensioengrondslag;
- Het opbouwpercentage van het partnerpensioen was 1,085% (70% van het ouderdomspensioen);
- De franchise bedroeg in 2023 EUR 22.603;

- De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2023 68 jaar;
- Het partnerpensioen bij overlijden voor de pensioendatum bij actief dienstverband bestaat uit:
 - Een tijdelijk partnerpensioen tot aan de 1^e van maand waarin de AOW-gerechtigde leeftijd wordt bereikt van EUR 17.971 (per 1 januari 2023) gelijk aan de AOW voor alleenstaanden;
 - Een levenslang partnerpensioen op opbouwbasis ter grootte van 70% van het ouderdompensioen. Omdat deze opbouw van partnerpensioen is gerelateerd aan de (lagere) opbouw van het ouderdompensioen is de dekking van het partnerpensioen verminderd.

Flexibiliteit

- Op de pensioendatum is er een keuze voor een tijdelijk hoger ouderdompensioen. Bijvoorbeeld in de eerste jaren een hogere pensioenuitkering, gevolgd door een lagere uitkering in de jaren daarna;
- Op de pensioendatum is uitruil mogelijk tussen ouderdompensioen en partnerpensioen;
- Op de pensioendatum kan de hoogte van het partnerpensioen gekozen worden;
- Er kan gekozen worden voor deeltijdpensioen;
- De pensioendatum kan vervroegd of uitgesteld worden;
- Verder bestaat de mogelijkheid tot deeltijdpensioen vanaf leeftijd 60 jaar. De deelnemer kan ervoor kiezen om een, twee of drie dagen in de week minder te gaan werken en het pensioen gedeeltelijk respectievelijk 20%, 40% of 60% in te laten gaan. Wanneer de pensioenleeftijd wordt bereikt, gaat tevens het resterende deel van het ouderdompensioen in. De keuze voor deeltijdpensioen kan éénmalig worden gemaakt en kan niet worden gewijzigd.

Financiële positie

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar.

	Werkelijk	Herstelplan	Vershil
Actuele dekkingsgraad 1 januari 2023	111,4%	110,5%	0,9%
Premiebijdragen	0,3%	0,3%	0,0%
Uitkeringen	0,3%	0,2%	0,1%
Toeslagverlening	-/- 3,8%	-/- 0,2%	-/-3,6%
Wijziging rentetermijnstructuur	-/- 3,5%	0,0%	-/- 3,5%
Beleggingsresultaat	9,2%	1,6%	7,6%
Overige oorzaken	-/- 0,8%	0,1%	-/- 0,9%
Actuele dekkingsgraad 31 december 2023	113,1%	112,5%	0,6%

De actuele dekkingsgraad steeg in het verslagjaar met 1,7% van 111,4% per 1 januari 2023 naar 113,1% per 31 december 2023. Het beleggingsresultaat van 9,2% zorgde voor de grootste stijging.

De beleidsdekkingsgraad bedroeg per 31 december 2023 115,5% (2022: 110,5%). Het bestuur stelt vast dat de beleidsdekkingsgraad boven de in de ABTN vastgelegde minimumgrens per 31 december 2023 van 104,1% ligt. Onder het huidige FTK heeft CRH Pensioenfonds dus geen dekkingstekort.

De vereiste dekkingsgraad zoals die voortvloeit uit de solvabiliteitsvoorschriften volgens de Pensioenwet bedraagt 115,0%. Ultimo 2023 is er derhalve niet langer sprake van een reservetekort.

Waardeoverdrachten

Vanaf 1 januari 2019 is de ‘Wet waardeoverdracht klein pensioen’ ingegaan. Deze wet maakt de automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen (minder dan EUR 594,89 bruto per jaar, bedrag 2023) naar de nieuwe pensioenuitvoerder van de deelnemer mogelijk. Zo kunnen kleine pensioenen worden gebundeld tot een groter pensioen. Daarnaast beperkt deze wet de mogelijkheid om kleine pensioenen af te kopen. Ook in 2023 zijn er automatische kleine waardeoverdrachten ontvangen. Ook zijn er kleine pensioenen die zijn ontstaan na 2018 overgedragen. Per 1 januari 2023 is de regeling voor waardeoverdracht klein pensioen gewijzigd. Vanaf die datum is het ook mogelijk om kleine pensioenen over te dragen als deze niet vanuit wisseling van baan volgen. Dit betekent dat kleine pensioenen ontstaan door opzegging van de uitvoeringsovereenkomst door een aangesloten

onderneming ook kunnen worden overgedragen. In 2023 zijn hierdoor meer kleine pensioenen overgedragen.

Ook in 2023 lag de beleidsdekkingsgraad boven de 100%. Zodoende was de financiële positie voldoende om ook de reguliere waardeoverdrachten te mogen uitvoeren.

Feitelijke premie, kostendekkende premie en gedempte kostendekkende premie

Het fonds hanteert in het beleid een gedempte kostendekkende premie, waarbij bij de start van het boekjaar (ex-ante) op kostendekkendheid wordt getoetst.

De ex-ante gedempte kostendekkende toetspremie op basis van verwacht rendement kwam uit op 13.168 (2022: 12.064). De ex-ante verschuldigde premie kwam uit op 13.183 (2022: 12.735). Dit betekent dat er sprake was van een verwachte positieve marge van 15 (2022: 671). Op grond van de wettelijke regels was de premie voor 2023 ex-ante toereikend om de pensioenopbouw over dat jaar te financieren.

De ex-post gedempte kostendekkende premie op basis van verwacht rendement kwam uit op 13.927. De verschuldigde premie kwam uit op 14.317. Dit betekent dat er sprake was van een positieve marge van 390.

De zuivere kostendekkende premie (op basis van de door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur) bedroeg 12.412 inclusief een solvabiliteitsopslag van 1.677.

Exclusief de solvabiliteitsopslag bedroeg deze dus 10.735. De ontvangen premie ad 14.317 heeft dan ook een positieve bijdrage ad 3.582 aan het resultaat over het boekjaar geleverd.

Exclusief een positief resultaat op kosten ad 122 is dit een positief resultaat op premie van 3.460.

De premiedekkingsgraad over het verslagjaar kan als volgt worden bepaald:

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
Feitelijke premie boekjaar incl. opslag uitvoeringskosten	14.317	13.425
Af: Opslag voor uitvoeringskosten	810	660
A: Feitelijke premie excl. opslag voor uitvoeringskosten	13.507	12.765
B: Actuarieel benodigde voor onvoorwaardelijke verplichtingen	9.925	14.402
Premiedekkingsgraad (A:B)	136,1%	88,6%

Het opbouwpercentage ging in 2023 omhoog naar 1,55% (2022: 1,50%). De premiedekkingsgraad voor het jaar 2023 is 136,1% (2022: 88,6%). De premiedekkingsgraad ligt hiermee ruim boven de vereiste minimale premiedekkingsgraad van in principe 90%.

De zuivere kostendekkende premie is als volgt opgebouwd:

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
Actuariële premie benodigd voor onvoorwaardelijke verplichtingen	9.925	14.402
Opslag voor het in stand houden van het eigen vermogen	1.677	2.276
Opslag voor uitvoeringskosten	810	660
Bijdrage aan voorwaardelijke onderdelen	0	0
Totaal kostendekkende premie	12.412	17.338

De ex-post kostendekkende premie is als volgt opgebouwd:

Actuariële premie benodigd voor onvoorwaardelijke verplichtingen
Opslag voor het in stand houden van het eigen vermogen
Opslag voor uitvoeringskosten
Bijdrage aan voorwaardelijke onderdelen
Totaal kostendekkende premie

2023	2022
1.000 EUR	1.000 EUR
7.779	7.110
1.315	673
810	1.123
4.023	3.620
13.927	12.526

Feitelijke premie

Werkgeversdeel
Werknemersdeel
Feitelijke premie

2023	2022
1.000 EUR	1.000 EUR
11.489	10.814
2.828	2.611
14.317	13.425

Actuariële paragraaf

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden samengevat:

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Premieresultaat	3.460	-/- 1.650
Interestresultaat	45.157	79.599
Toeslagverlening	-/- 26.706	-/- 51.054
Sterfte	-/- 14	728
Arbeidsongeschiktheid	390	-/- 1.386
Aanpassing overlevingsgrondslagen	0	-/- 5.787
Aanpassing (technische) grondslagen	-/- 1.489	3.553
Overig resultaat	182	51
Totaal	20.980	24.054

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Premieresultaat		
Ontvangen premiebijdragen	14.317	13.425
Benodigde premie (excl. solvabiliteitsopslag)	10.857	15.075
	3.460	-/- 1.650
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten	91.925	-/- 255.556
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-/- 23.318	4.937
Wijziging marktrente	-/- 23.450	330.218
	45.157	79.599
Toeslagverlening	-/- 26.706	-/- 51.054
Sterfteresultaat		
Resultaat langlevensrisico	1.379	-/- 369
Resultaat overlijdensrisico	-/- 1.393	1.097
	-/- 14	728
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	390	-/- 1.386
Aanpassing grondslagen	-/- 1.489	-/- 2.234
Overig resultaat		
Resultaat op waardeoverdrachten	152	21
Resultaat op kosten	122	13
Mutatie voorz. premievrijstelling a.g.v. mutatie opbouwpercentage	-/- 741	-/- 182
Mutatie voorz. premievrijstelling i.v.m. wijziging AOW-leeftijd	0	-/- 147
Resultaten op mutaties en overige posten	649	346
	182	51
Totaal saldo van baten en lasten	20.980	24.054

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

Het FTK kent twee toetsingsgrenzen.

1. Het Minimaal Vereist Vermogen. Dit bedraagt per 31 december 2023 104,1% van de Voorziening Pensioenverplichtingen. Indien de beleidsdekkingsgraad van het fonds gedurende een aaneengesloten periode van vijf jaar beneden deze grens ligt, en de actuele dekkingsgraad na vijf jaar eveneens onder deze grens ligt, dient het fonds tot korting van de opgebouwde pensioenen over te gaan. Per 31 december 2023 bedraagt de actuele dekkingsgraad van CRH Pensioenfonds 113,1%. Hiermee wordt voldaan aan de eis van het Minimaal Vereist Vermogen.
2. Het Vereist Vermogen. Dit bedraagt per 31 december 2023 115,0%. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan deze grens, dient het fonds in een herstelplan aan te tonen dat de beleidsdekkingsgraad binnen een periode van tien jaar het niveau van het Vereist Vermogen bereikt.

De beleidsdekkingsgraad van CRH Pensioenfonds bedroeg per 31 december 2023 115,5%. De solvabiliteit van het fonds voldoet daarmee aan de eisen die door het FTK worden gesteld ten aanzien van het Minimaal Vereist Vermogen. De solvabiliteit van het fonds voldoet hiermee ook aan de eisen die door het FTK worden gesteld ten aanzien van Vereist Vermogen. Zodoende hoefde begin 2024 geen herstelplan te worden ingediend bij DNB.

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De waarmerkend actuaris beoordeelt de financiële positie per 31 december 2023 als niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Toekomstparagraaf

Vooruitzichten financiële markten 2024

De wereld is in de ban van diverse geopolitieke conflicten. Verdere escalaties of nieuwe conflicten kunnen de onzekerheid doen toenemen en kan leiden tot een lagere groei van de wereldhandel en hogere (energie)prijzen, waardoor de economische groei lager uitvalt.

De wereldeconomie ervaart nog steeds de naschokken van de COVID-19-pandemie en de daaruit voortvloeiende beleidsreacties. In de VS en een groot deel van de ontwikkelde markten hebben beleidsmakers (misschien begrijpelijkerwijs) te veel stimuleringsmaatregelen toegepast om economieën te ondersteunen, niet in de laatste plaats om ze te beschermen voor het geval vaccins, behandelingen en immuniteit niet effectief zouden zijn. Gezien de omstandigheden was te veel waarschijnlijk beter dan te weinig. De overstimulering duwde de werkloosheid echter naar een niveau dat we in de afgelopen 50 jaar niet hebben gezien en zorgde ervoor dat de arbeidsmarkten oververhit raakten – wat gepaard ging met een opmerkelijke stijging van de loongroei en de inflatie. In 2023 hebben de centrale banken het beleid ernstig aangescherpt, in de hoop dat hun acties hun economieën weer normaal zouden maken zonder daarbij een scherpe recessie te veroorzaken. De verwachting is dat beleidsmakers hun doelen grotendeels in 2024 en 2025 zullen bereiken en dat de arbeidsmarkten, de loongroei en de inflatie zullen terugkeren naar een vrijwel normaal niveau, omdat een periode van door het beleid veroorzaakte zwakke groei de arbeidsmarkten en de economieën als geheel weer in evenwicht zal brengen.

De rentes op obligaties stegen in 2023 naar het hoogste niveau in bijna 15 jaar en bieden voor het eerst sinds vele jaren uitzicht op behoorlijke rendementen. Eind 2023 verwacht de markt dat de Amerikaanse economische groei op de korte termijn aanzienlijk zal vertragen tot een tempo dat beneden het trendmatige niveau ligt (maar niet in een recessie), dan zouden de loongroei en de inflatie verder moeten dalen. Dit zou een bescheiden versoepelingscyclus van de FED kunnen ondersteunen.

Deze stabilisatie en mogelijk bescheiden rally in obligaties zouden ook aandelen moeten ondersteunen. Hoewel door relatief hoge waarderingen de waarschijnlijkheid van een grote rally niet groot is, zouden aandelen moeten profiteren van een afname van de inflatie en de renteangst. Lage economische groei zou tot een lage groei van de bedrijfswinsten moeten leiden, maar betere economische prestaties in een groot deel van de opkomende markten zouden de mondiale winstgroei enigszins moeten ondersteunen.

Voor opkomende markten zou 2024 het begin kunnen zijn van een langdurige periode van betere aandelenrendementen, zowel op absolute als relatieve (versus ontwikkelde markten) basis. De waarderingen zijn aantrekkelijk en de groei van het bbp en de bedrijfswinsten zou behoorlijk moeten zijn. Bovendien is de sector onbemind. Valuta's van opkomende markten zijn ook aantrekkelijk, vooral ten opzichte van de Amerikaanse dollar. De appreciatie van de valuta's van opkomende markten zou het rendement een bescheiden impuls kunnen geven.

Project Toekomst Pensioenfondsen

Het is de verwachting dat per 1 januari 2025 een collectieve waardeoverdracht plaatsvindt naar de nieuwe uitvoerder HNPF. Dat maakt 2024 een belangrijk en druk jaar. Alle ontwikkelingen en veranderingen vragen tijd en aandacht, maar de reguliere dienstverlening zal onverminderd worden voortgezet. Tot het moment van overdracht bij CRH Pensioenfondsen en na de overdracht bij de nieuwe uitvoerder. Het bestuur dankt allen die zich in 2023 voor het pensioenfondsen hebben ingezet.

Amsterdam, 20 juni 2024

Namens de werkgever:
P.P. Bonewit (bestuurslid)

Namens de werknemers:
P. Weeting (bestuurslid)

Namens de werkgever:
F.A.J. Brouwer (voorzitter)

Namens de werknemers:
I.M. Meijer (bestuurslid)

Namens de werkgever:
R.H. Pennings (bestuurslid)

Verslag van het verantwoordingsorgaan over 2023

Het bestuur van het CRH-pensioenfonds(PF) legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan(VO) over het door haar gevoerde beleid. Het VO heeft ten aanzien van een aantal met name in de Pensioenwet vermelde onderwerpen adviesrecht en kan ook ongevraagd adviezen aan het bestuur geven. Jaarlijks rapporteert het VO over haar bevindingen in het jaarverslag van het Pensioenfonds, waarop het bestuur van het PF op haar beurt een reactie geeft.

De samenstelling van het Verantwoordingsorgaan van Stichting CRH Pensioenfonds(VO) per 31 december 2023 is weergegeven op pagina 3 van dit jaarverslag. De mutaties van het VO zijn weergegeven op pagina 12.

Afgelopen jaar was voor allen die betrokken waren bij het CRH Pensioenfonds in vergelijking met voorgaande jaren een intensief jaar. Doordat de werkgever eind 2022 had aangegeven de pensioenovereenkomst elders onder te willen brengen per 1-1-2025, moest het bestuur zich beraden wat consequenties hiervan waren. Tevens moest besloten worden hoe om te gaan met de Wet toekomst Pensioenen (WtP). Twee zwaarwegende dossiers die de nodige kennis en daadkracht vereisten. Om dit proces in goede banen te leiden hebben zowel de sociale partners, het bestuur en ook het VO de hulp ingeroepen van externe deskundigen.

Voor haar oordeel heeft het VO zich in hoofdzaak gebaseerd op:

- Het concept jaarverslag 2023;
- De vergaderingen met het bestuur van het Pensioenfonds(PF), als ook met de projectgroep liquidatie CRH-PF;
- De verslagen van de bestuursvergaderingen van het PF;
- De vergaderingen met de Raad van Toezicht (RvT);
- Het concept rapport van de Raad van Toezicht van de Stichting CRH Pensioenfonds over 2023;
- Het in wording zijnde verantwoordingsdocument van de projectgroep liquidatie CRH-PF;
- De presentaties van/over de mogelijke Algemene Pensioen Fondsen (APF)

Volgens de Pensioenwet (PW) dient het VO een oordeel te geven over:

1. Het handelen van het bestuur van het PF;
2. Het door het bestuur gevoerde beleid;
3. De beleidskeuzes van het bestuur betrekking hebbende op de toekomst;
4. Het VO geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het bestuur ten aanzien van specifieke in de PW vermelde onderwerpen.

Ad 1 Oordeel over het handelen van het bestuur

- Het VO is van mening dat het bestuur op een actieve wijze is omgegaan met de uitdagingen waarvoor zij gesteld werd. De belangrijkste zaken zijn hieronder in het kort vermeld. De voorzitter van het CRH Pensioenfonds is voor 100% van zijn beschikbare uren vrijgemaakt voor het fonds;
- De vrij plotseling ontstane vacature door het vertrek van de externe deskundige binnen het bestuur heeft men op korte termijn weer in kunnen vullen;
- Ook bij de tijdelijke afwezigheid van een bestuurslid heeft men door het inhuren externe deskundigheid zorg gedragen voor continuïteit binnen de organisatie;
- Het instellen van een projectgroep geleid door externe deskundigen die de overgang naar uiteindelijk een APF en de liquidatie van het fonds in goede en verantwoorde banen moet leiden;
- De continue afstemming van de voorgenomen besluiten bij proces van Collectieve Waarde Overdracht (CWO) en liquidatie van het fonds met de DNB, zodat gesproken kan worden van een beheerst proces;
- Versterking van het pensioenbureau met een nieuwe directeur en afspraken met de bemensing, zodat de continuïteit van zowel het lopende werk als ook extra werkzaam i.v.m. de overgang naar een APF gewaarborgd zijn;

- Gebruikmakend van het overgangsrecht naar het nieuwe pensioenstelsel heeft het bestuur kunnen besluiten tot een indexatie van 3,51%;
- Waar het bestuur helaas nog geen invulling aan heeft kunnen geven, is de invulling van de per 31-12-2023 ontstane vacature voor een vertegenwoordiger van de gepensioneerden binnen het bestuur. Dit is zeker een gemis, aangezien het aantal gepensioneerden binnen het fonds het aantal actieve deelnemers al ruimschoots overstijgt;
- Een punt waar nog verbetering te bewerkstelligen is, is het tijdig indienen adviesaanvragen bij het VO, zodat zij op haar beurt een weloverwogen advies kunnen uitbrengen en niet met voldongen feiten worden geconfronteerd.

Samenvattend is het oordeel van het VO over het handelen van het bestuur positief, echter aan de twee laatste punten moet nog gewerkt worden.

Ad 2 Oordeel over het gevoerde beleid

Raad van Toezicht (RvT)

Sinds de aanstelling van de Raad van Toezicht(RvT) eind 2022 is er een goede samenwerking tussen deze instantie en het VO. Zo hebben er afgelopen jaar 4 vergaderingen met de RvT plaatsgevonden en is er tussendoor ook nog overleg tussen beide voorzitters geweest. Daar waar het VO alleen adviesrecht heeft op een aantal in de Pensioenwet vermelde zaken, gaan de bevoegdheden van de RvT nog een stapje verder met goedkeuringsrecht op meerdere punten, inclusief het rapporteren aan de Nederlandse Bank in geval van disfunctioneren van bestuurders van het pensioenfonds. Het VO is dan ook blij dat zij voor de door haar op te stellen adviezen kan terugvallen op de kennis en deskundigheid van de RvT.

Het VO kan zich volledig vinden in de (concept)jaarrapportage over 2023 van de RvT en onderschrijft de hierin vermelde aanbevelingen.

Communicatiebeleid

Communicatie is een speerpunt voor het VO aangezien alle (gewezen) deelnemers en gepensioneerden goed geïnformeerd moeten worden over wat er reilt en zeilt aangaande pensioen en wat hen raakt of zal raken qua (toekomstig) inkomen. Pensioen is een hot-topic.

Gedurende 2023 is definitief bekend geworden dat er belangrijke transities voor de deur staan, zoals de CWO per eind 2024 van het CRH pensioenfonds(PF) naar een APF en het nieuwe pensioenstelsel (WtP). Deze raken uiteindelijk iedereen die deelnemer is (of was). Primair is het de verantwoordelijkheid van PF dat er voldoende notie is van de op handen zijnde wijzigingen, dat de uitvoering van de regeling straks naar verwachting bij een APF komt te liggen en dat dit met voldoende waarborgen is omkleed en uiterst zorgvuldig is georganiseerd qua proces. Tevens vindt het VO dat iedereen moet weten wat de volgende stap daarna is, en begrijpen wat het betekent als de pensioenen straks op basis van het door sociale partners op te stellen transitieplan door het APF worden omgezet naar de WtP.

Optimaal zou de communicatie nog een stap verder reiken, wanneer betrokken deelnemers zo vroeg mogelijk vernemen hoe deze beide wijzigingen hen uiteindelijk persoonlijk raken. Maar aangezien het PF niet gaat over de communicatie door het APF en er pas na de CWO meer inzicht is in de toekomst, ligt hier een kritisch pad.

Pensioencommunicatie die in 2023 plaatsvond:

- Brieven vanuit het PF (divers zoals over: de toekomstige uitvoering van de regeling via een APF; indexatie, opbouwpercentage en dekkingsgraad; etc.)
- Directe communicatie via telefoon en email vanuit en naar het PF
- Via OR'en (al of niet getrapt via de Pensioenraad)
- Website van het PF

Vooropgesteld kan gezegd worden dat de brieven die verstuurd worden door het PF helder waren. Er is veel aandacht besteed aan de inhoud, begrijpelijkheid en de lengte van de boodschappen. De brieven moeten goed leesbaar zijn qua woordkeuze en te behappen qua inhoud. Afgelopen jaar is er een verdere stap gezet dat zaken zo simpel mogelijk worden uitgelegd. Het belang van communicatie is door het PF geprioriteerd, waaraan ook het tegenlezen van concept brieven door het VO bijdroeg. Er is een goede samenwerking in dezen met het VO. Dat brengt niet alleen het niveau van de brieven omhoog, maar ook het draagvlak en eigenaarschap. Hier is het VO zeker positief over. De vraag die blijft: worden de brieven die gestuurd worden ook gelezen, mede omdat pensioenen voor diverse mensen nog steeds een ver van mijn bed show is.

In 2023 is er vanuit het PF beperkt aandacht geweest voor verdere communicatie over de nieuwe pensioenwet (WtP), om (gewezen) deelnemers hier alvast echt in mee te nemen en op voor te bereiden. Het is echter primair aan het APF om hier straks uitvoering aan te geven. Aan de andere kant is het zo, dat uitleg over wat de WtP straks inhoudt, voor de gemiddelde deelnemer bijdraagt aan wat hij/zij kan verwachten van het nieuwe stelsel. Het VO zou graag willen zien dat hiermee in 2024 een eerste aanzet wordt gemaakt – uiteraard in afstemming met het APF.

Ook aanpassingen in wet- en regelgeving en nieuws over pensioenzaken krijgen beperkt aandacht. Het moet voor deelnemers inzichtelijk gemaakt worden, wat de gevolgen zijn van wetswijzigingen of van andere actualiteiten. Het VO is van mening dat naast de informatie die de overheid verstrekt het PF hierin een aanvullende taak heeft. De huidige website kan hierbij een nuttige functie vervullen en is in staat op actuele situaties in te spelen.

Persoonlijke communicatie

Het VO vindt een proactief communicatiebeleid en actieve communicatie sowieso belangrijk, ook op persoonlijk niveau. Transparantie over hoe pensioen werkt, nu en straks, en wat generiek de gevolgen zijn voor deelnemers. Bijvoorbeeld wat de impact is op het pensioen met alle wijzigingen voor verschillende (sub)groepen als het gaat over WtP, en hoe dit dan uitpakt voor een individu. Voor het VO is het duidelijk, dat ook dit pas na 2024 als de CWO naar het APF heeft plaatsgevonden, inhoudelijk op deelnemersniveau kan. Maar ook dat kan uitgelegd worden met een groter plaatje.

Voor de communicatie naar de actieve deelnemers wordt verwezen naar het eerdere rondje langs de bedrijven, waarbij CRH medewerkers uitleg werd gegeven. Dit was in 2022 en 2023 erg goed ontvangen en is een suggestie voor de op handen zijnde CWO. Optioneel ook voor gepensioneerden om bij te wonen en wellicht look voor gewezen deelnemers. Hiermee wordt het communicatiebereik groter.

Tot slot, wat betreft de toegankelijkheid van de communicatie kanalen, de inhoud zelf en de evaluatie hiervan (zoals of het effect behaald is met bepaalde boodschappen, of de communicatie correct ontvangen werd door deelnemers), is het advies: Blijf als het PF hier dicht op zitten, zodat eventuele vragen of zorgen hierover worden geadresseerd en aandacht krijgen in verdere communicatie uitingen, betrokken en praktisch.

Interne communicatie met en vanuit VO

Ook in 2023 is de communicatie tussen het bestuur, het pensioenbureau, de RvT en het VO sterker geworden. Aan het onderling vertrouwen is verder gebouwd, informatie wordt goed gedeeld en de samenwerking op complexe thema's is verstevigd. Het elkaar opzoeken ondersteunt de kwaliteit van de besluitvorming en het oog hebben voor elkaars gezichtspunten, zowel gezamenlijk als ook onderling in diverse combinaties in de dialoog met elkaar.

Hiermee krijgen we niet alleen meer aandacht voor elkaar en meer balans in de belangenafweging, maar stijgt ook de professionalisering van de dossieraanpak, de evenwichtige governance, beheersing van de eigen processen en de betrokkenheid bij o.a. transitievraagstukken.

Beleggingsbeleid

Het VO heeft waardering voor het de constante aandacht binnen het bestuur voor de het werk van de beleggingscommissie. Door de goede samenwerking tussen de beleggingscommissie en de risicomanagement commissie kan direct ingespeeld worden veranderende risico's. Mede door de goede beleggingsresultaten, hoger dan de benchmark, is de financiële positie van het fonds versterkt. De beleidsdekkingsgraad is dusdanig gestegen dat wordt voldaan aan het minimaal vereist vermogen en per 31-12-2023 is er ook niet langer sprake van een reservetekort op basis van de toets door DNB. Het zou mooi zijn als deze positieve trend kan worden vastgehouden op weg naar een CWO per 31-12-2024. De beleggingscommissie is nauw betrokken bij de overgang van het vermogen naar het APF, zodat dit 1 op 1 kan overgaan naar de nieuwe beheerder.

Risicomanagementbeleid

De aandachtspunten die naar voren waren gekomen bij de Eigen Risico Beoordeling (ERB) zijn door het bestuur overgenomen. De risico's betreffende IT- en cyberrisico's maken deel uit van de aandachtspunten. De kansen en bedreigingen worden opgenomen in een risicomatrix. Daarbij is er voor 2023, net zoals in 2022 een risicojaarplan opgesteld. De oorlog in Oekraïne had veel impact en het bestuur heeft op een zorgvuldige wijze, aan de hand van de bestaande risicomatrix, gehandeld. De voorgenomen liquidatie van het PF heeft geleid tot een herweging van de risico's. Met name de daarbij behorende overdracht van data weegt bij dit onderwerp extra mee. De risico's zijn nu goed uitgeschreven en gedocumenteerd. Door het plotselinge vertrek van de heer Jager in 2023 is opnieuw duidelijk geworden dat continuïteit van bestuur een belangrijk punt is in de risicomatrix. Met betrekking tot de beoogde keuze en overgang naar een nieuwe pensioenuitvoerder zijn de IT systeemomgeving en daarmee gepaard gaande (data)migratie problematiek als selectie criterium meegenomen.

Rendement, dekkingsgraad en indexatie

Na de indexatie met 2,5% per 1 januari 2023 bedroeg de actuele dekkingsgraad 111,4% en de beleidsdekkingsgraad 110,5%. Ondanks de wisselende rente in 2023 is de waarde van het belegd vermogen gestegen naar euro 881 mlj. Doordat de verplichtingen daar tegenover minder hard gestegen zijn, kon de beleidsdekkingsgraad stijgen van 110,5% op 1 januari 2023 naar 115,5% op 1 januari 2024. Ook de sterk gestegen AEX heeft hier invloed op gehad. Mede door de gestegen dekkingsgraad en gebruikmakend van versoepelde indexatieregels door de overheid kon per 1 januari 2024 met 3,51% geïndexeerd worden. Na indexatie bedroeg per 31 december 2023 de actuele dekkingsgraad 113,1% en de beleidsdekkingsgraad 115,5%.

Pensioenopbouw

De gestegen rente heeft ook positief uitgewerkt op de pensioenopbouw, zodat het opbouwpercentage kon worden verhoogd van 1,50% in 2022 naar 1,55% in 2023. Hiermee ligt de premiedekkingsgraad op 136,1%. Door toepassing van overgangsrecht voor het vaststellen van de gedempte kostendekkende premie voor 2024, en de daaruit voortvloeiende verhoging van het opbouwpercentage voor de pensioenen van de actieve deelnemers, is het opbouwpercentage per 1 januari 2024 naar 1,80% gegaan.

Ad 3 Oordeel over toekomstige beleidskeuzes

Per 1 juli 2023 is de Wet Toekomst Pensioenen in werking getreden. Pensioenuitvoerders en sociale partners (vertegenwoordigers van werknemers en werkgevers) hebben tot 1 januari 2028 de tijd om over te stappen naar het nieuwe pensioenstelsel. Het PF krijgt indirect ook te maken met deze nieuwe pensioenwet.

Vorig jaar heeft de projectgroep, gevormd door sociale partners, aangegeven dat gelijktijdig invaren in een nieuw pensioenstelsel en de keuze voor een nieuwe pensioenuitvoerder een te grote en gecompliceerde opgave is. Daarom is de focus in 2023 gelegd op het selecteren van een nieuwe pensioenuitvoerder, waarbij ook rekening is gehouden met de consequenties als wordt overgestapt naar het nieuwe pensioenstelsel. Inmiddels heeft het bestuur van het PF, evenals de sociale partners, de voorkeur uitgesproken om de huidige pensioenregeling onder te brengen in een eigen kring bij Het Nederlandse Pensioenfonds (HNPF). Dit betekent dat de intentie is om de toekomstig op te bouwen

pensioenen en de reeds opgebouwde en ingegane pensioenen vanaf 1 januari 2025 door HNPF te laten beheren. De onderhandelingen over de definitieve voorwaarden zijn inmiddels gestart.

De overstap naar het nieuwe pensioenstelsel (WtP) moet volgens de wet uiterlijk 1 januari 2028 plaatsvinden. Het is echter de intentie dat wordt “ingevaren” in het nieuwe pensioenstelsel en dat dit uiterlijk 1 januari 2027 geëffectueerd is.

De RvT heeft in haar rapport aanbevolen het VO te blijven betrekken bij de verschillende stappen die worden gezet in het Project Toekomst Pensioenfonds. Het VO stelt zich open en coöperatief op naar de projectgroep en het bestuur die dit proces in goede banen moet leiden, waarbij het VO extra aandacht voor het onderdeel communicatie vraagt om gepensioneerden, slapers en de deelnemers zo goed mogelijk te blijven informeren over de voortgang van het proces. Ter ondersteuning is er op verzoek van het VO begin 2024 een externe adviseur ingeschakeld en aangesteld om het VO te adviseren in het proces naar de nieuwe pensioenuitvoerder.

Ad 4 Adviezen en opleidingen

Het VO heeft in 2023 na adviesaanvragen van het bestuur drie adviezen uitgebracht, te weten:

- De opzegging van de uitvoeringsovereenkomsten tussen PF en de aangesloten werkgevers;
- De toepassing van het overgangsrecht voor het vaststellen van de gedempte kostendeekkende premie; voor 2024
- De wijziging van de klachtenprocedure.

Daarnaast heeft het VO meegelezen met de correspondentie aan de deelnemers en hiervoor suggesties gedaan ter verduidelijking van tekst en inhoud.

In twee cursusdagen is kennis opgedaan over de Wet Toekomst Pensioenen en wat er van een VO verwacht wordt bij een Collectieve Waarde Overdracht (CWO) en liquidatie van een pensioenfonds.

Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Met belangstelling heeft het bestuur van CRH Pensioenfonds kennisgenomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan (VO) over het verslagjaar 2023. Het bestuur bedankt het VO voor het verslag en reageert graag op de aanbevelingen en aandachtspunten die in het verslag zijn opgenomen.

Oordeel over het handelen van het bestuur

Het bestuur waardeert het positieve oordeel van het VO over het handelen van het bestuur. Naast de benoemde zaken die goed gaan, begrijpt het bestuur de behoefte van het VO om adviesaanvragen tijdig te ontvangen. Ook onderschrijft het bestuur het belang om de vacature in het bestuur zo snel mogelijk in te vullen. Helaas hebben de diverse inspanningen op dit punt nog niet tot een concrete invulling van de vacature geleid.

Oordeel over het gevoerde beleid

Voor het goed functioneren van het pensioenfonds moeten alle fondsorganen op constructieve wijze met elkaar samenwerken. Het is daarbij belangrijk dat het VO de samenwerking met de Raad van Toezicht (RvT) als positief ervaart. Dit ervaart het bestuur ook, bijvoorbeeld tijdens de gezamenlijke update-sessies over het project Toekomst Pensioenfonds, waarbij alle fondsorganen op positieve wijze hun eigen rol pakken.

Pensioen is een complex onderwerp. Goed communiceren is voor het VO en voor het bestuur belangrijk. Zowel intern als extern naar deelnemers toe. Het VO benoemt de behoefte van deelnemers aan inzicht in de uiteindelijke pensioensituatie na de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, maar heeft daarbij oog voor de verschillende verantwoordelijkheden van de betrokken partijen in dit traject. De sociale partners stellen een transitieplan op. De pensioenuitvoerder die de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel gaat uitvoeren maakt vervolgens het implementatie- en communicatieplan. Naar verwachting is deze uitvoerder niet meer het CRH Pensioenfonds. Om vanuit de eigen verantwoordelijkheid de juiste onderwerpen aandacht te geven is in 2023 met externe adviseurs gekeken naar de gewenste communicatiewijze en middelen. In november 2023 is tijdens een studiedag van het bestuur, het pensioenbureau en het VO gezamenlijk geïnventariseerd op welke wijze CRH Pensioenfonds het beste over de actuele ontwikkelingen kan communiceren. Voor de verwachte collectieve waardeoverdracht naar de nieuwe uitvoerder wordt een separaat communicatieplan opgesteld. Ook was er in 2023 extra aandacht voor de keuzebegeleiding van deelnemers.

Het VO spreekt waardering uit voor de constante aandacht binnen het bestuur voor het werk van de beleggingscommissie en de goede samenwerking tussen de beleggingscommissie en de risicomanagementcommissie. Voor het bestuur is dit een belangrijke constatering. Mede gezien de veranderingen in het pensioenstelsel en de toekomst van het pensioenfonds zijn extra inspanningen geleverd om te zorgen dat het risicobeheer blijft aansluiten op de ontwikkelingen, zonder de reguliere werkzaamheden en risico's uit het oog te verliezen. Voor het project Toekomst Pensioenfonds zijn de aanvullende risico's in kaart gebracht. De beleggingscommissie is ook nauw betrokken bij dit project.

Het bestuur heeft binnen het bestaande beleid gekozen voor het toepassen van de indexatie-AMvB en het overgangsrecht bij het vaststellen van de gedempte kostendekkende premie. Daarnaast is beoordeeld hoe op een juiste manier invulling kon worden gegeven aan de in 2023 gewijzigde methode waarop het CBS de prijsindex bepaalt. Het bestuur is van mening dat de besluitvorming over indexatie en de vaststelling van het opbouwpercentage grondig onderbouwd en evenwichtig is.

Oordeel over toekomstige beleidskeuzes

Naar verwachting vindt er per 1 januari 2025 een collectieve waardeoverdracht plaats naar de nieuwe uitvoerder en wordt daarna het CRH Pensioenfonds in 2025 opgeheven. Het bestuur onderschrijft dat communicatie een belangrijk speerpunt blijft en alle fondsorganen in dit traject hun eigen rol hebben. Het bestuur waardeert de betrokkenheid van het VO en heeft alle vertrouwen in het voorzetten van de prettige en constructieve samenwerking.

Rapport Raad van Toezicht van Stichting CRH Pensioenfonds 2023

Inleiding

Dit rapport bevat het oordeel van de Raad van Toezicht (RvT) over het beleid en de algemene gang van zaken van Stichting CRH Pensioenfonds (verder: fonds) over het jaar 2023. Tevens bevat dit rapport een verantwoording vanuit de RvT over haar taken, bevoegdheden en activiteiten in het verslagjaar.

De RvT houdt toezicht op basis van wettelijke kaders en codes en toetst op basis van die normen of het bestuurlijk proces en de uitkomsten daarvan voor alle stakeholders van het fonds evenwichtig en transparant zijn. Het intern toezicht vervult zijn toezichtstaak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het fonds.

De RvT richt zich niet op een inhoudelijke toetsing van het gevoerde beleid (het “Wat”) maar geeft - conform wettelijke taakopdracht - een oordeel over het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken (het “Hoe”). De RvT heeft daarmee een rol op enige afstand van het bestuur, en wil uitdrukkelijk niet op de bestuurdersstoel zitting nemen. Tegelijkertijd vervult de RvT een klankbordrol voor het bestuur en voor het verantwoordingsorgaan (VO). De RvT streeft ernaar op basis van de onderwerpen die zij proactief aan de orde stelt, de vraagstelling daaromtrent en haar concrete aanbevelingen, een open dialoog met de brede groep beleidsmakers en andere belanghebbenden in het fonds te voeren, op basis van een wederzijdse vertrouwensrelatie.

De RvT heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds. De RvT is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en bevoegdheden aan het VO, aan de werkgever en in het jaarverslag. Naast deze toezichthoudende rol staat de RvT het bestuur met raad terzijde. Tevens heeft de RvT goedkeuringsrechten op enkele bestuursbesluiten en een zelfstandig recht op het opschorten of ontslaan van bestuurders bij disfunctioneren.

De RvT heeft bij de uitvoering van haar taak de wettelijke voorschriften in acht genomen en het functioneren onder andere getoetst aan de normen zoals opgenomen in de Code Pensioenfondsen 2018 (hierna: “de Code”). De RvT heeft haar oordeel gebaseerd op de aan haar gedurende het jaar ter beschikking gestelde stukken, de gevoerde gesprekken met voorzitters van bestuur en commissies, de gevoerde gesprekken met (de voorzitter van) het VO, de werkgever en de sleutelfunctiehouders. Daarnaast heeft de RvT vergaderd met het bestuur, het VO en is aanwezig geweest als toehoorder in het bestuur en bij commissievergaderingen. De RvT bespreekt het rapport met het bestuur en legt verantwoording af aan het VO en de werkgever.

De RvT heeft voor 2023 een toezichtplan opgesteld. Naast de bovengenoemde reguliere taken zoals vastgelegd in de Pensioenwet, codes en het gekozen normenkader heeft de RvT zich gericht op de volgende specifieke thema's:

1. Governance: de werking van de governance waarbij gekeken wordt naar de rol van het bestuur, commissies, pensioenbureau, VO, de sleutelfunctiehouders en de compliance officer in het totale besluitvormingsproces.
2. Risicomanagement: de werking van het risicomanagement in het totale besluitvormingsproces. Waarbij voor 2023 de datakwaliteit van beleid, naar proces en monitoring als speerpunt is benoemd.
3. Toekomst Pensioenfonds: het project toekomst pensioenfonds was voor de RvT in 2023 een hoofdthema, dit ook in relatie tot het nieuwe pensioenstelsel. Het is van belang dat er gedurende het project een verantwoordingsdocument wordt opgezet waarin de besluitvorming van het bestuur

goed te volgen is. Aan het eind is er dan een goed onderbouwde verantwoording van het uiteindelijk genomen besluit. Proces, zuiverheid oordeelsvorming, evenwichtigheid besluitvorming, adequate risicobeheersing, verantwoording kosten en communicatie zijn daarbij belangrijke onderwerpen.

Algemene conclusie

De RvT heeft tijdens het jaar het functioneren van het fonds gevolgd en constateert dat er sprake is van grote inzet, toewijding en betrokkenheid. Er is sprake van adequaat bestuur, evenwichtige belangenafweging, beheerst beleggingsbeleid en adequate risicobeheersing.

De grootste bij het fonds aangesloten werkgever heeft eind 2022 de intentie uitgesproken om de uitvoeringsovereenkomst per 31 december 2025 te beëindigen. Naar aanleiding hiervan heeft het bestuur in 2023 een intensief traject doorlopen in het kader van de toekomst van het fonds. Het bestuur is voornemens om per 1 januari 2025 een collectieve waardeoverdracht (CWO) uit te voeren en daarop aansluitend in 2025 het pensioenfonds te liquideren.

Het fonds heeft zich voor de besluitvorming van het toekomstdossier waar nodig laten bijstaan door experts. De RvT constateert dat het fonds de risico's in kaart heeft gebracht en waar nodig mitigerende maatregelen heeft getroffen.

Bevindingen

Toekomst Pensioenfonds

De toekomst van het fonds is een belangrijk aandachtspunt geweest in 2023 voor het fonds, alsook voor de RvT. Eind 2022 heeft CRH Nederland B.V., de grootste in het fonds aangesloten werkgever, te kennen gegeven de uitvoeringsovereenkomst op te (willen) zeggen. In december 2022 hebben sociale partners de intentie uitgesproken om de pensioenregeling bij een andere uitvoerder onder te brengen. De sociale partners hebben de voorkeur aangegeven om samen met het fonds te zoeken naar de meest passende uitvoerder. Daarnaast hebben ze de voorkeur uitgesproken de toekomstig op te bouwen pensioenen en de reeds opgebouwde en ingegane pensioenen bij elkaar te willen houden in het nieuwe pensioenstelsel.

Het bestuur heeft naar aanleiding van bovenstaande ontwikkelingen besloten om zelfstandig onderzoek te doen naar de toekomst van het pensioenfonds. Zo heeft het bestuur zich in 2023 uitgebreid en zorgvuldig georiënteerd op de mogelijke alternatieven.

Begin 2023 is een project toekomst pensioenfonds gestart en heeft het bestuur een eigen adviseur aangesteld. Begonnen is met een gedegen plan van aanpak en een projectplanning. Ook is de rolverdeling tussen de verschillende organen duidelijk gemaakt. In verschillende kennissessies zijn de diverse stakeholders betrokken en zo meegenomen in de stappen die zijn gezet. Het VO en de RvT zijn op regelmatige basis bijgepraat over fase 1, 2 en 3. Vanaf de start is ook aandacht aan risicomanagement besteed om eventuele projectrisico's vanaf de start te signaleren en te monitoren.

Het bestuur heeft in de inventarisatiefase (1^e fase) kennisgenomen van verschillende uitvoeringsvormen en oplossingsrichtingen en heeft de beoordelingscriteria voor de nieuwe uitvoerder vastgesteld.

In de 2e fase heeft een verdiepend onderzoek van de uitvoeringsopties plaatsgevonden aan de hand van door het fonds vastgestelde criteria. Gekeken is naar zelfstandig blijven, aansluiting bij één van de bijpassende bedrijfstakpensioenfonds of bij een Algemeen Pensioenfonds, hierna te noemen “APF”² (met een eigen kring of een kring samen met andere fondsen), alle aanspraken onderbrengen bij een verzekeraar of het gaan naar een Premie Pensioeninstelling (PPI). Op basis van de bevindingen in fase 2 heeft het bestuur besloten in fase 3 verder onderzoek te doen naar de APF'en , waarbij een eigen

² Een APF is een pensioenfonds met een professioneel bestuur en eigen medewerkers dat meerdere pensioenregelingen uitvoert voor verschillende klanten.

kring als uitgangspunt is genomen, met als terugvalscenario een kring samen met andere fondsen. Aan vier verschillende APF'en is nadere informatie gevraagd via uitgebreide vragenlijsten en offertes.

Aanvullend zijn presentaties en verdiepende sessies gehouden (inclusief demo's) en referentieonderzoeken gedaan bij de verschillende partijen. Ook is bij de uiteindelijke voorkeurspartij een bezoek gebracht op locatie. Op basis van deze bevindingen en met behulp van een gezamenlijk vastgesteld beoordelingskader is het bestuur eind 2023 uitgekomen bij één voorkeurspartij om exclusieve onderhandelingen mee te voeren.

De RvT constateert dat dit proces zorgvuldig en gedegen is verlopen. Vastlegging hiervan, inclusief onderbouwing, vindt gedurende het proces plaats onder meer in de notulen van de (aparte) bestuursvergaderingen en in een verantwoordingsdocument. Het verantwoordingsdocument is gedurende het project toekomst pensioenfonds in 2023 een levend document geweest en is voor het fonds een belangrijk document voor het dossier ten behoeve van De Nederlandsche Bank. De evenwichtige belangenafweging voor de besluitvorming om te komen tot het definitieve besluit voor een CWO is een belangrijk onderdeel van het definitieve verantwoordingsdocument. Verderop in dit rapport van de RvT wordt ingegaan op evenwichtige belangenafweging. Ook aspecten met betrekking tot de Wet toekomst pensioenen (hierna te noemen "Wtp") worden meegenomen in het project toekomst pensioenfonds. Van belang is dat de rol van de diverse partijen rond de Wtp is vastgelegd.

Met het eind 2023 uitgesproken voornemen voor een CWO van de opgebouwde aanspraken naar de nieuwe uitvoerder per 1 januari 2025 heeft het bestuur tevens besloten dat de implementatie van de Wtp zal plaatsvinden onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van de nieuwe pensioenuitvoerder. De RvT ziet dat duidelijke stappen worden gezet om de voorgenomen CWO op voornoemde datum te bewerkstellingen. De toekomst van het pensioenfonds zal de RvT ook in 2024 als speerpunt volgen.

De RvT doet de volgende aanbevelingen:

- Continueer de degelijke verantwoording voor het project toekomst pensioenfonds gezien het belang van een adequate vastlegging en het aantoonbaar 'In control' zijn op dit belangrijke dossier waarmee de bestuurlijke verantwoording geborgd is. Maak de evenwichtige belangenafweging die gedurende het traject heeft plaats gevonden onderdeel van het dossier.
- Zorg voor een document waarin vastgelegd wordt welke rol de diverse partijen in 2024 vervullen in het kader van de Wtp. Maak inzichtelijk wie waarvoor verantwoordelijk is.

De toekomst van het fonds is in 2023 een belangrijk onderwerp geweest in de werkzaamheden van de RvT in 2023. Het raakt dan ook diverse toezichtthema's van de RvT. Hieronder treft u verder, aan de hand van de acht thema's zoals in de Code opgenomen en door de RvT geformuleerde specifieke thema's 2023 in het toezichtplan, de bevindingen van de RvT betreffende het jaar 2023.

Thema 1. Vertrouwen waarmaken

Het bestuur maakt het in haar gestelde vertrouwen in 2023 waar. Dat blijkt uit adequaat bestuur, evenwichtige belangenafweging, beheerst beleggingsbeleid en adequate risicobeheersing.

Adequaat bestuur (governance)

De RvT heeft gedurende het jaar de besluitvormingsprocessen gevolgd. Tijdens bestuursvergaderingen vinden relevante discussies plaats waarbij ieder bestuurslid voldoende ruimte krijgt om zijn standpunt naar voren te brengen op basis van een goed voorbereid besluitvormingsdossier. Het bestuur heeft zich dit jaar waar nodig laten ondersteunen en adviseren door experts. Het bestuur heeft, binnen het kader van de afspraken tussen sociale partners, de uitvoeringsovereenkomst uitgevoerd. Ook dit jaar boden de afspraken tussen de sociale partners geen ruimte voor een maximale fiscale opbouw. In 2023 was het voor het bestuur mogelijk te besluiten om per 1 januari 2024 te indexeren op basis van de versoepelde regels voor indexatie als overbrugging naar het nieuwe pensioenstelsel. Per 1 januari 2024 is een indexatie van 3,51% toegekend. De RvT heeft vastgesteld dat het bestuur hiervoor een zorgvuldig besluitvormingstraject heeft doorlopen.

Voor 2024 is een planning van de CWO van belang zodat alle betrokkenen weten wanneer wat van hen verwacht wordt om de CWO per 1 januari 2025 te verwezenlijken.

De RvT doet de volgende aanbeveling:

- Zorg voor een integrale planning voor de CWO zodat alle betrokkenen weten wanneer wat van hen wordt verwacht.

Evenwichtige belangenafweging

In het kader van de voorgenomen CWO is het van belang dat het fonds in het verantwoordingsdocument een hoofdstuk met betrekking tot evenwichtige belangenafweging opneemt. De RvT heeft begrepen dat het verantwoordingsdocument in 2024 met dit hoofdstuk wordt uitgebreid.

De financiële opzet van het fonds vastgelegd in de actuariële en bedrijfstechnische nota vormt de basis voor de besluitvorming rond de jaarlijkse premie, opbouwpercentage en indexatie. Daarnaast zijn hier in het kader van de komende transitie naar de Wtp algemene maatregelen van bestuur en afspraken met sociale partners van belang. Het bestuur volgt hier een zorgvuldig proces. Met betrekking tot evenwichtige belangenafweging zijn opbouwpercentage en indexatie ieder jaar weer belangrijke onderwerpen en de besluiten kunnen niet los gezien worden van de (toekomstige) besluitvorming rond de Wtp en het transitieplan. Dit plan moet vòòr 1 januari 2025 worden opgesteld door de sociale partners in overleg met het bestuur van de nieuwe pensioenuitvoerder. Aan de hand van de notulen en de diverse besluiten heeft de RvT kunnen vaststellen dat het bestuur zich richt in het belang van het fonds als geheel. Niettemin vindt de RvT dat het evenwichtig afwegen van de belangen beter en transparanter vastgelegd kan worden. Evenwichtige belangenafweging is in de wetgeving weergegeven als een open norm. Het is wezenlijk dat het bestuur de effecten van besluiten kwalitatief en kwantitatief inzichtelijk maakt voor een onderbouwde evenwichtige belangenafweging bij besluiten. Een overzicht van de effecten van de diverse besluiten, die niet los gezien kunnen worden van de besluitvorming in het kader van de komende transitie, die gaat uitgevoerd worden door het bestuur van de nieuwe pensioenuitvoerder, kan een onderdeel zijn van het overdrachtdossier.

De RvT doet de volgende aanbeveling:

- Maak het effect van besluiten voor de diverse groepen belanghebbenden, die niet los gezien kunnen worden van de komende transitie naar de Wtp, inzichtelijk, zodanig dat de evenwichtige belangenafweging zichtbaar is. Het overzicht van de eventuele effecten kan worden overgedragen naar het bestuur van de nieuwe pensioenuitvoerder. Het bestuur van de nieuwe pensioenuitvoerder kan het overzicht gebruiken bij de evenwichtige belangenafweging dat een belangrijke rol speelt bij de opdracht aanvaarding in het kader van de transitie naar de Wtp.

Beleggingsbeleid

Het beleggingsplan 2023 is in maart 2023 door het bestuur vastgesteld. Gedurende het jaar is de strategische renteafdekking, vanwege een verdere stijging van de lange rente, conform de beleidsstaffel tweemaal verhoogd. Ook is de allocatie naar credits afgebouwd en de allocatie naar aandelen ontwikkelde markten opgehoogd zodat het risicoprofiel bij de verhoogde renteafdekking gelijk blijft. Verder heeft het fonds de risicolimieten in kaart gebracht en een evaluatie van de werkzaamheden van Goldman Sachs Asset Management uitgevoerd. Het concept maatschappelijk verantwoord beleggen (hierna: MVB)-beleid, dat in 2022 is geformuleerd is in 2023 nader uitgewerkt. De raad is verheugd dat het MVB-beleid door het bestuur is vastgesteld.

In het kader van het project toekomst pensioenfonds heeft de RvT vastgesteld dat de beleggingscommissie is betrokken bij het selectieproces en op verzoek van het bestuur een opinie heeft geschreven, waarin beleggingsaspecten van de verschillende APF-en zijn geanalyseerd en waar mogelijk gescoord. Gekeken is onder meer naar de kosten, invulling van de renteafdekking, beleggingsovertuigingen (ook wel “investment beliefs” genoemd) en aspecten van maatschappelijk

verantwoord beleggen. Over het laatste aspect is in de uitvraag weinig aandacht besteed, waardoor hier niet verder op in is gegaan.

De aandachtspunten voor 2024 vanuit de beleggingscommissie zijn: het MVB-beleid, het Wtp-traject en het selectietraject APF. Naast deze aandachtspunten is in het concept-beleggingsplan 2024 opgenomen dat het bestuur en de beleggingscommissie in 2024 bij beslissingen die het beleggingsbeleid raken rekening zullen houden met de korte resterende periode tot het moment van de CWO, waarbij zij zullen bewaken dat het de feitelijke portefeuille en risicoprofiel zich binnen de gestelde bandbreedtes zal blijven bewegen. De RvT kan zich hierin vinden.

Adequaat risicomanagement

De RvT heeft in 2023 kennisgenomen van het risicomanagementproces. De conclusie is dat de opzet, bestaan en werking van risicomanagement passend zijn voor de grootte van het fonds en daarmee op orde binnen de huidige context. De RvT heeft het risicojaarplan voor 2023 doorgenomen als richting voor risicomanagement. Hierin zijn de belangrijkste risico's onderkend. Het jaarplan is gebaseerd op de jaarlijkse risicoassessment, verwachte themaonderzoeken van DNB en ontvangen informatie van externe partijen. Aanvullend zijn de aanbevelingen van de RvT over het voorgaand boekjaar 2022 toegevoegd. De RvT heeft vastgesteld dat er in 2023 een periodiek overleg is geïntroduceerd tussen de drie sleutelfunctiehouders wat de effectiviteit van interne beheersing heeft vergroot. Verder heeft het bestuur een extern adviseur met gerichte dossierkennis aangesteld voor risicomanagement. Dit heeft er tevens voor gezorgd dat de autonomie en zichtbaarheid van de sleutelfunctiehouder risicomanagement verder versterkt is.

Met behulp van de externe adviseur is het proces en de structuur voor risicomanagement binnen het fonds verder geprofessionaliseerd en zijn de benodigde rollen verder ingevuld. De risicomanagementcommissie heeft een adviesrol en is ook vervuller van de sleutelfunctie van het fonds. Periodiek komt de risicomanagementcommissie bij elkaar. Hierin komen de relevante maatregelen aan de orde waarmee de werking van maatregelen geborgd wordt. Elk opgenomen risico wordt minimaal één keer per jaar behandeld. De RvT heeft als toehoorder vastgesteld dat de juiste accenten worden gelegd en de risico's in de risicomatrix uitgebreid en gedegen worden behandeld.

Voor het project toekomst pensioenfonds heeft het fonds ook actief aandacht gegeven aan adequaat en aantoonbaar risicomanagement. In 2023 is de reguliere risicomatrix aangevuld met geïdentificeerde risico's voor het project toekomst pensioenfonds. Deze risico's worden periodiek behandeld op basis van bruto risico's, mitigerende maatregelen en resterende risico's. Het fonds wordt hierin ondersteund door de externe adviseur. Daarnaast heeft een fonds in 2023 een verantwoordingsdocument opgesteld voor het project toekomst pensioenfonds. Dit is een levend document waarin de bevindingen en keuzes van het bestuur in samenwerking met het pensioenbureau zijn vastgelegd over de mogelijke pensioenuitvoerder, het proces hiernaartoe en de overwegingen die hieraan ten grondslag liggen. Daarnaast zijn de projectaanpak en de organisatiestructuur beschreven en wordt ingegaan op de verschillende formele en informele rollen en verantwoordelijkheden van alle stakeholders. De RvT heeft geconstateerd dat het fonds hiermee goede slagen gemaakt heeft zowel op de inhoud alsook op het proces.

Verder heeft de RvT geconstateerd dat het bestuur in samenwerking met de risicomanagementcommissie het onderwerp datakwaliteit actief heeft opgepakt. Wel is de context van het onderwerp veranderd gezien het project toekomst pensioenfonds waarbij de formele verantwoordelijkheid voor het dossier datakwaliteit in het kader van de Wtp bij de overnemende partij komt te liggen. Het project wordt begeleid door een externe adviseur. Binnen de context van een aankomende CWO heeft het fonds haar verantwoordelijkheid op een passende manier ingevuld in 2023.

De RvT heeft in 2023 overleggen gevoerd met de drie sleutelfunctiehouders op basis van de beschikbare jaarplannen en rapportages. De RvT constateert dat zowel de reguliere werkzaamheden ('run') alsook de verandering ('change') goede aandacht krijgen vanuit risicoperspectief en

behandeling de risicomanagementcommissie. De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft hierin een actieve rol. Bij belangrijke (strategische) bestuursbesluiten zijn risico-opinies afgegeven door de sleutelfunctiehouder risicobeheer. De onderlinge samenwerking tussen de sleutelfunctiehouders is naar het oordeel van de RvT verbeterd. Dit is mede gerealiseerd door de verbetering in de inrichting en werking van de sleutelfunctie risicobeheer door externe inhuur wat een externe blik heeft gebracht. Daarnaast heeft het onderling periodiek overleg van de sleutelfunctiehouders een toegevoegde waarde. Wel blijft de RvT van mening dat er verschil is blijven bestaan in de wijze van uitvoering van de drie sleutelfunctiehouders. Dit is mede tot uiting gekomen doordat de RvT wederom nog geen kennis heeft kunnen nemen van de tussentijdse rapportages en het jaarplan 2024 van de sleutelfunctiehouder interne audit.

De RvT doet de volgende aanbevelingen:

- Continueer de degelijke verantwoording voor het project toekomst pensioenfonds gezien het belang van een adequate vastlegging en het aantoonbaar 'In control' zijn op dit belangrijke dossier waarmee de bestuurlijke verantwoording geborgd is.
- Scherp de invulling en de periodieke, aantoonbare verantwoording aan van de sleutelfunctiehouder interne audit aan. Ook de rol van de sleutelfunctiehouder interne audit is van belang voor de aantoonbaarheid van een beheerste CWO in 2024.
- Stel in overleg met de drie sleutelfunctiehouders het specifieke toetsingskader vast voor de datakwaliteit, indien van toepassing voor een CWO.

Thema 2. Verantwoordelijkheid nemen

Op diverse thema's heeft de RvT vastgesteld dat het bestuur haar verantwoordelijkheid heeft genomen. Het bestuur heeft in 2023 op een gepaste wijze de aandacht verdeeld over de reguliere werkzaamheden en de verandering (het project toekomst pensioenfonds). Het bestuur heeft hierin tijdig besloten om externe expertise in te huren voor expertmatige ondersteuning naast de voor fonds zeer belangrijke adequate ondersteuning van het pensioenbureau. Hiermee zijn de voorbereiding, vastlegging, de risicobeheersing en besluitvorming voor het project toekomst pensioenfonds verstevigd. De RvT heeft waargenomen dat het bestuur hiermee bewust is van haar rol en eigen verantwoordelijkheid neemt en moedigt aan om deze houding op deze wijze voort te zetten in 2024.

Het bestuur heeft de continuïteit en kwaliteit van de eigen uitvoering gemonitord en bewaakt. In een druk 2023 zijn de reguliere werkzaamheden op adequate wijze voortgezet waarmee de reguliere bestuurscyclus geborgd is. De RvT constateert verder dat het bestuur adequaat gehandeld heeft voor het mogelijke "key-person" risico en binnen haar mogelijkheden adequate stappen heeft gezet om de kwaliteit te borgen gezien de korte termijn horizon van het fonds. Zo heeft het bestuur gerichte gesprekken gevoerd met de werknemers van het pensioenbureau en is een ervaren directeur aangetrokken. Ook voor 2024 constateert de RvT dat het tijdsbeslag van de bestuursleden en de druk op het pensioenbureau hoog zal blijven.

Het fonds heeft een aansprakelijkheidsverzekering. De RvT vindt het belangrijk dat het bestuur onderzoekt of met deze verzekering de aansprakelijkheidsrisico's in het kader van de voorgenomen CWO voldoende zijn afgedekt.

De RvT doet de volgende aanbevelingen:

- Blijf in gesprek met de medewerkers van het pensioenbureau gezien de korte termijn van het fonds om de continuïteit en kwaliteit te bewaken van de eigen uitvoering, zodat deze geborgd blijft tot dat het fonds geliquideerd wordt en tijdig wanneer nodig versterking in te huren.
- Onderzoek mogelijke aansprakelijkheidsrisico's en toets of de aansprakelijkheidsrisico's van bestuurders en RvT (inclusief medewerkers pensioenbureau, VO) afdoende zijn geborgd.

Thema 3. Integer handelen

Er is voldoende aandacht voor integriteit en naleving van de gedragscode. Het bestuur heeft ervoor gekozen om de gedragscode van de onderneming te gebruiken. Daarnaast wordt gebruikgemaakt van

de integriteitstrainingen van de onderneming. Deze training wordt ook gevolgd door alle leden van het bestuur. Ook is er in het bestuur aandacht voor (mogelijke schijn van) belangenverstrengelingen. Het bestuur is daar naar elkaar open over. De RvT heeft dit in gesprekken en toehoorderschap in bestuur- en commissievergadering waargenomen en in de notulen gelezen. De RvT heeft nog geen kennisgenomen van verklaring van de compliance-officer van het fonds over boekjaar 2023. Van de verklaring van de compliance officer over boekjaar 2022 heeft de RvT in 2023 kennis kunnen nemen. De systematische integriteitsanalyse (SIRA) wordt begin 2024 geëvalueerd.

Thema 4. Kwaliteit nastreven

Het bestuur is zich ten volle bewust van haar rol. In 2023 heeft een zelfevaluatie plaatsgevonden. De actiepunten uit de zelfevaluatie in 2022, die onder begeleiding van een externe heeft plaatsgevonden, zijn door het bestuur opgepakt. De RvT heeft kunnen vaststellen dat de kwaliteit van de besluitvormingsprocessen is toegenomen.

Thema 5. Zorgvuldig benoemen

In 2023 hebben er een aantal herbenoemingen plaatsgevonden. Het bestuur heeft de processen rond (her)benoemen verbeterd. In 2023 is er een vacature ontstaan voor een bestuurslid namens de werkgever, deze vacature is eind 2023 vervuld. Per 1 januari 2024 is een bestuurslid namens de werknemers herbenoemd. In 2023 heeft het bestuur de vacature die per 1 januari 2024 is ontstaan onder de aandacht gebracht van de pensioengerechtigden. Helaas hebben zich geen geschikte kandidaten gemeld en staat de vacature nog open.

Thema 6. Gepast belonen

Het beloningsbeleid is ongewijzigd ten opzichte van vorige jaren. De RvT concludeert hiermee dat het fonds een beheerst beloningsbeleid toepast. Het extern bestuurslid (namens de werkgever) ontvangt een vergoeding van de werkgever en het bestuurslid namens de gepensioneerden een vergoeding (reiskosten en vrijwilligersvergoeding) van het fonds. De overige leden kunnen werkzaamheden verrichten in werktijd waardoor een vergoeding niet benodigd is.

Thema 7. Toezicht houden en inspraak waarborgen

Het bestuur legt verantwoording af aan het VO over het gevoerde beleid en de gemaakte keuzes voor de toekomst. De RvT neemt waar dat het bestuur het VO betreft bij de verschillende stappen die worden gezet in het project toekomst pensioenfonds en is daar positief over. De RvT vindt het belangrijk dat het VO nadrukkelijk wordt betrokken bij alle fasen van het project toekomst pensioenfonds en constateert dat het bestuur de gevraagde en ongevraagde adviezen van het VO serieus neemt in het kader van het evenwichtig afwegen van belangen en dat het VO wordt beschouwd als belangrijke vertegenwoordiger van de belanghebbenden bij het fonds. Op deze wijze toetst het bestuur het draagvlak onder de belanghebbenden voor de genomen en te nemen besluiten. Ook ziet de RvT dat de onderlinge samenwerking tussen het VO en het bestuur goed verloopt. Het VO heeft aangegeven een eigen adviseur te willen inschakelen om ondersteund te worden. Het bestuur heeft hiervoor een budget beschikbaar gesteld en begin 2024 heeft het VO een adviseur aangesteld. De RvT vindt het belangrijk dat het VO ondersteund wordt omdat het VO een belangrijk adviesrecht heeft ten aanzien van een besluit tot CWO en bij een besluit tot liquidatie.

Alle aanbevelingen over het jaarverslag 2022 zijn in het bestuur besproken. In de bestuursvergadering van november 2023 zijn de nog openstaande aanbevelingen doorgenomen, waarbij is aangegeven dat de aanbevelingen zijn afgehandeld of zijn opgepakt. De RvT is van mening dat het bestuur serieus omgaat met de gedane aanbevelingen.

Thema 8. Transparantie bevorderen

De kracht van dit ondernemingspensioenfonds in de communicatie is het zelfadministrerende inrichtingsprincipe. Mede met het oog op de toekomst van het pensioenfonds wordt de communicatie

naar alle belanghebbenden (deelnemers, slapers en pensioengerechtigden) in 2024 zeer belangrijk. Het fonds kent een jaarlijks communicatieplan en zorgt voor specifieke communicatie in het kader van project toekomst van het pensioenfonds.

De communicatie-uitingen, inclusief website, van het fonds bieden voldoende handelingsperspectief. De website wordt periodiek aangepast. In het kader van de CWO is de RvT van mening dat de communicatie aan kracht wint wanneer er deelnemersbijeenkomsten worden gehouden waarvoor alle belanghebbenden worden uitgenodigd.

De RvT doet de volgende aanbeveling:

- Organiseer voor alle belanghebbenden in 2024 één of meerdere deelnemersbijeenkomsten.

Dankwoord

Als RvT willen wij onze waardering en respect uitspreken over de grote inzet van de bestuursleden, leden van het pensioenbureau en de anderen die hen daarbij ondersteund hebben.

Amsterdam, 20 juni 2024

L. Duynstee (voorzitter)

E. van Kalmthout

A. de Kraa

Reactie van het bestuur op het rapport van de Raad van Toezicht 2023

Het bestuur van CRH Pensioenfonds heeft met belangstelling kennisgenomen van het verslag van de Raad van Toezicht (RvT). Het bestuur heeft het concept-verslag in een bijeenkomst met de RvT besproken en de aanbevelingen zijn door de RvT toegelicht. De RvT heeft zich naast de reguliere taken gericht op een drietal hoofdthema's, zijnde governance, risicomanagement en het project toekomst pensioenfonds.

Op hoofdlijnen oordeelt de RvT dat er bij het bestuur sprake is van een grote inzet, toewijding en betrokkenheid en er sprake is van adequaat bestuur, evenwichtige belangenafweging, beheerst beleggingsbeleid en adequate risicobeheersing. In het kader van de toekomst van het fonds constateert de RvT dat het fonds de risico's in kaart heeft gebracht en waar nodig mitigerende maatregelen heeft getroffen.

De RvT doet in haar verslag voor een aantal thema's aanbevelingen. Het bestuur is verheugd te kunnen concluderen dat een aantal van deze aanbevelingen aansluiten op concrete acties die het bestuur heeft geformuleerd en in gang gezet. In deze reactie reageert het bestuur graag op de aanbevelingen.

Toekomst pensioenfonds

Eind 2022 hebben sociale partners van CRH Nederland de intentie uitgesproken om de pensioenregeling bij een andere uitvoerder onder te brengen. De RvT constateert dat in 2023:

- Het bestuur zelfstandig onderzoek heeft gedaan naar de toekomst van het pensioenfonds met een eigen adviseur.
- Het bestuur een gedegen plan van aanpak en een projectplanning heeft opgesteld waarbij de rolverdeling tussen de verschillende organen duidelijk gemaakt is.
- In verschillende kennissessies de diverse stakeholders zijn meegenomen in de stappen die zijn gezet. Het VO en de RvT zijn op regelmatige basis bijgepraat.
- Aandacht aan risicomanagement is besteed om eventuele projectrisico's vanaf de start te signaleren en te monitoren.
- De vastlegging van het proces gedegen is met de notulen van de (aparte) bestuursvergaderingen en in een verantwoordingsdocument, waarin de evenwichtige belangenafweging voor de besluitvorming om te komen tot een CWO een belangrijk onderdeel is.

De RvT doet de aanbeveling om de degelijke verantwoording voor het project te continueren en de evenwichtige belangenafweging onderdeel van het dossier te maken. Het bestuur onderschrijft dat de evenwichtige belangenafweging als belangrijk onderdeel van de besluitvorming goed moet worden vastgelegd. In het verantwoordingsdocument is hier inmiddels een apart hoofdstuk aan gewijd.

De RvT doet ook de aanbeveling om de rollen van de betrokken partijen in het kader van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel vast te leggen in een apart document. De uiteindelijke overgang naar het nieuwe pensioenstelsel vindt plaats bij de nieuwe uitvoerder, maar het bestuur heeft hier zeker aandacht voor in de projectorganisatie en in de onderlinge afstemming tussen de drie betrokken partijen:

- De sociale partners die verantwoordelijk zijn voor het transitieplan;
- De beoogde overnemende uitvoerder die op basis van het transitieplan een implementatieplan en communicatieplan opstelt, en;
- CRH Pensioenfonds dat in 2024 de voorbereidende werkzaamheden voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel faciliteert met kennis van de historie, de bestaande situatie en bestanden.

Thema 1: Vertrouwen waarmaken

Adequaat bestuur

Aanbeveling : Zorg voor een integrale planning voor de CWO zodat alle betrokkenen weten wanneer wat van hun wordt verwacht.

Voor de verwachte CWO is een planning opgesteld:

- Vanuit het eigen project waar de totaalplanning onderdeel is van het verantwoordingsdocument, en;
- Voor de gezamenlijke projectstructuur met de beoogde overnemende uitvoerder en de werkgever.

Tijdens update-sessies binnen CRH Pensioenfonds met het verantwoordingsorgaan (VO) en de RvT worden deze plannings en wederzijdse verwachtingen afgestemd. De SFH Risicobeheer heeft in zijn risico opinie de volgende observatie opgenomen: “*Er is een heldere projectorganisatie met goede vastlegging (verantwoordingsdocument) waarbij de rol van de verschillende stakeholders duidelijk is gedefinieerd.*” Deze observatie geeft het bestuur comfort bij de huidige planning en vastlegging van rollen, maar blijft dit aspect tijdens het gehele CWO-traject goed monitoren.

Evenwichtige belangenafweging

Aanbeveling: Maak het effect van besluiten voor de diverse groepen belanghebbenden, die niet los gezien kunnen worden van de komende transitie naar de Wtp, inzichtelijk, zodanig dat de evenwichtige belangenafweging zichtbaar is. Het overzicht van de eventuele effecten kan worden overgedragen naar het bestuur van de nieuwe pensioenuitvoerder. Het bestuur van de nieuwe pensioenuitvoerder kan het overzicht gebruiken bij de evenwichtige belangenafweging dat een belangrijke rol speelt bij de opdracht aanvaarding in het kader van de transitie naar de Wtp.

Het bestuur begrijpt de aanbeveling en verdiept zich zeker in de effecten die de WtP-transitie kan hebben voor de verschillende groepen deelnemers en de visies die de sociale partners en overnemende uitvoerder op dit punt formuleren. De beoogde overnemende partij wordt geïnformeerd over de belangenafweging die heeft plaatsgevonden bij het toepassen van de indexatie-AMvB in 2022 en 2023. Ook vinden beeldvormende gesprekken plaats over bijvoorbeeld toedelingsregels en fondsspecifieke kenmerken. Hierbij maakt het bestuur een duidelijke scheiding van rollen bij de CWO en bij de WtP-transitie. Om vermenging van dossiers te voorkomen is dit onderwerp ook in de periodieke overleggen met DNB besproken, met als afdrank dat bij de CWO geen rekening hoeft te worden gehouden met de effecten van de wijze waarop verwacht wordt de WTP-transitie te doorlopen. Het CWO-besluit en het WTP-transitiebesluit zijn in deze strikt gescheiden besluiten met strikt gescheiden cijfermatige onderbouwingen.

Adequaat risicomanagement

Aanbeveling: Continueer de degelijke verantwoording voor het project toekomst pensioenfonds gezien het belang van een adequate vastlegging en het aantoonbaar ‘In control’ zijn op dit belangrijke dossier waarmee de bestuurlijke verantwoording geborgd is.

Het bestuur onderschrijft dit belangrijke punt.

Aanbeveling: Scherp de invulling en de periodieke, aantoonbare verantwoording aan van de sleutelfunctiehouder interne audit aan. Ook de rol van de sleutelfunctiehouder interne audit is van belang voor de aantoonbaarheid van een beheerste CWO in 2024.

Het bestuur onderschrijft ook dit belangrijke punt. Met de SFH Interne Audit worden heldere afspraken gemaakt over de werkzaamheden gerelateerd aan de CWO en de rapportage hierover. Zonder aan het voorgaande afbreuk te doen heeft het bestuur wel begrip voor de omstandigheden waardoor dezelfde doelstelling voor 2023 niet gehaald is.

Aanbeveling: • Stel in overleg met de drie sleutelfunctiehouders het specifieke toetsingskader vast voor de datakwaliteit, indien van toepassing voor een CWO.

Datakwaliteit zal worden ingericht naar de standaarden van de beoogde overnemende uitvoerder. Dit traject wordt na de CWO uitgevoerd door en bij deze uitvoerder. De voorbereidingen hierop worden geagendeerd voor de gezamenlijke werkgroep Administratie en ICT. Het bestuur zal de aanbeveling daar agenderen. Voor de CWO-transitie volstaat een COS-3000 verklaring, dit is afgestemd met de drie sleutelfunctiehouders.

Thema 2. Verantwoordelijkheid nemen

Aanbeveling; Blijf in gesprek met de medewerkers van het pensioenbureau gezien de korte termijn van het fonds om de continuïteit en kwaliteit te bewaken van de eigen uitvoering, zodat deze geborgd blijft tot dat het fonds geliquideerd wordt en tijdig wanneer nodig versterking in te huren.

Dit belangrijke punt is geïdentificeerd als risico. Als mitigerende maatregelen worden met de medewerkers van het pensioenbureau hierover periodiek gesprekken gevoerd, waarbij ook een mogelijke overgang naar de overnemende uitvoerder besproken wordt.

Aanbeveling; Onderzoek mogelijke aansprakelijkheidsrisico's en toets of de aansprakelijkheidsrisico's van bestuurders en RvT (inclusief medewerkers van het pensioenbureau, en VO-leden) afdoende zijn geborgd.

Het bestuur onderschrijft dit belangrijke punt.

Thema 8. Transparantie bevorderen

Aanbeveling: • Organiseer voor alle belanghebbenden in 2024 één of meerdere deelnemersbijeenkomsten.

Het bestuur vindt het belangrijk om transparant en tijdig te communiceren met alle belanghebbenden. Voor de CWO wordt een CWO-communicatieplan opgesteld. In dit plan wordt vastgelegd wanneer, met wie, met welk doel en op welke wijze gecommuniceerd wordt. De aanbeveling wordt meegenomen en geagendeerd voor de werkgroep communicatie.

Slotwoord

Het bestuur van CRH Pensioenfonds heeft ook dit jaar grote waardering voor de gedegen wijze waarop de Raad van Toezicht haar werk heeft verricht. Ook uit de ervaringen van het VO blijkt dat de Raad van Toezicht niet alleen een interne toezichthouder, maar ook een waardevolle en gewaardeerde gesprekspartner is. Het bestuur heeft alle vertrouwen in het voorzetten van de prettige en constructieve samenwerking.

Stichting CRH Pensioenfonds

Jaarrekening 2023

1. Balans per 31 december (na voorgestelde bestemming saldo van baten en lasten)

		2023	2022
	<i>Toelichting</i>	1.000 EUR	1.000 EUR
ACTIEF			
A. Beleggingen voor risico pensioenfonds	(2.1)		
1. Onroerend goed		21.991	20.549
2. Aandelen		283.298	254.341
3. Vastrentende waarden		574.768	526.023
4. Derivaten	(2.2)	1.317	3.218
B. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen			
1. Garantiecontracten		12.796	12.487
C. Vorderingen en overlopende activa	(2.3)	1.890	910
D. Liquide middelen	(2.4)	4.203	1.791
		<u>900.263</u>	<u>819.319</u>
PASSIEF			
A. Stichtingskapitaal en reserves			
I. Overige reserves	(2.5)	104.044	83.064
B. Technische voorzieningen	(2.6)		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		779.223	716.762
Herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen		12.796	12.487
Overige technische voorzieningen		1.295	1.409
C. Schulden en overlopende passiva	(2.7)	2.905	5.597
		<u>900.263</u>	<u>819.319</u>
Actuele dekkingsgraad (in %)		113,1	111,4

2. Staat van baten en lasten 2023

		2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
	<i>Toelichting</i>		
BATEN			
A. Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	(3.1)	14.317	13.425
B. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(3.2)	91.925	-/-255.556
C. Overige baten	(3.3)	0	0
		<u>106.242</u>	<u>-/-242.131</u>
LASTEN			
D. Pensioenuitkeringen	(3.4)	16.812	15.103
E. Pensioenuitvoeringskosten	(3.5)	1.283	1.088
F. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds:	(3.6)		
- Pensioenopbouw		10.568	14.656
- Toeslagverlening		26.683	51.011
- Rentetoevoeging		23.279	-/- 4.928
- Onttrekking uit voorziening voor uitkeringen		-/- 16.757	-/- 15.132
- Onttrekking uit voorziening voor uitvoeringskosten		-/- 1.403	-/- 1.099
- Wijziging marktrente		23.407	-/329.768
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-/- 4.842	-/- 5.263
- Wijziging overlevingsgrondslagen		0	1.723
- Wijziging technische grondslagen		1.487	512
- Verhoging opbouwpercentage		741	182
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-/- 702	1.214
G. Mutatie overige technische voorzieningen	(3.7)	-/- 114	-/- 892
H. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		0	0
I. Saldo overdrachten van rechten	(3.8)	4.690	5.242
J. Overige lasten	(3.9)	130	166
		<u>85.262</u>	<u>-/-266.185</u>
Saldo van baten en lasten		<u>20.980</u>	<u>24.054</u>

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten is ten gunste gebracht van de overige reserves.

3. Kasstroomoverzicht over 2023

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	13.755	13.390
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	521	840
Betaalde pensioenuitkeringen	-/- 17.650	-/- 15.925
Betaald in verband met overdracht van rechten	-/- 6.335	-/- 4.941
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-/- 1.475	-/- 1.067
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraar	718	767
Betaalde premies herverzekering	-/- 51	-/- 68
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-/- 10.517	-/- 7.004
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	265.046	300.718
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	504	705
Aankopen beleggingen	-/- 251.694	-/- 293.235
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-/- 927	-/- 506
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	12.929	7.682
Netto-kasstroom in jaar	2.412	678
Liquide middelen per 31 december	4.203	1.791
Liquide middelen per 1 januari	1.791	1.113
Mutatie liquide middelen	2.412	678

Toelichting op de jaarrekening

Bedragen in deze toelichting luiden in duizenden euro, tenzij expliciet anders aangegeven.

1. Algemene toelichting

1.1 Informatie over het pensioenfonds

Stichting CRH Pensioenfonds is opgericht in 1946 en is statutair gevestigd te Amsterdam. Het inschrijvingsnummer bij de Kamer van Koophandel is 41141392. Het doel van CRH Pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerde deelnemers en hun nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Ook voorziet het fonds in voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een collectieve beschikbare premieregeling. De werkgever stelt jaarlijks een vaste premie ter beschikking. Deze premie wordt aangewend voor de aanspraken op basis van het pensioenreglement, de voor de uitvoering noodzakelijke uitvoeringskosten en de aan te houden buffers. Alle actuariële- en beleggingsrisico's zijn voor rekening van de verzekerden van het fonds. Door betaling van genoemde premie voldoet de werkgever aan al haar verplichtingen. De werkgever kan niet aansprakelijk gesteld worden voor een tekort van het fonds. Evenmin kan de werkgever aanspraak maken op enig overschot van het fonds. Wanneer het fonds financieel ernstig tekortkomt, is het mogelijk dat de reeds opgebouwde aanspraken worden verlaagd.

Herverzekeringsbeleid

Het fonds heeft het partner- en wezenpensioen op risicobasis herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande verzekeringsmaatschappij door middel van een stop-lossdekking. Dit contract heeft een looptijd van drie jaar en eindigt op 31 december 2024.

1.2. Grondslagen bij de opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld op basis van de wettelijke bepalingen van Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

1.3 Samenvatting van belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving

1.3.1 Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling

1.3.2 Valutaomrekening

Transactie in vreemde valuta worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de functionele valutakoers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de functionele valutakoers op de balansdatum.

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling dan wel de omrekening van monetaire posten in vreemde valuta, worden verwerkt in de staat van baten en lasten.

De koers op balansdatum van de euro ten opzichte van de belangrijkste valuta is:

	2023	2022
US Dollar	1,1046	1,0673
Japanse Yen	155,9008	140,6436
Britse Pond	0,8677	0,8867

1.3.3 Salderen

Een actief en een post van het vreemd vermogen worden gesaldeerd in de jaarrekening opgenomen uitsluitend indien en voor zover:

- een deugdelijk juridisch instrument beschikbaar is om het actief en de post van het vreemd vermogen gesaldeerd en simultaan af te wikkelen; en
- het stellige voornemen bestaat om het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te wikkelen.

1.3.4 Financiële instrumenten

Vrijwel alle activa en passiva van het pensioenfonds zijn financiële instrumenten.

Bij de eerste verwerking van een financieel actief of financiële verplichting wordt dit actief of deze verplichting gewaardeerd tegen reële waarde. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De reële waarde van de financiële instrumenten is bepaald met behulp van beschikbare marktinformatie of schattingsmethoden. Bij deze schattingsmethoden wordt de reële waarde benaderd:

- door deze af te leiden uit de reële waarde van zijn bestanddelen of een soortgelijk instrument indien voor de bestanddelen ervan of een soortgelijk instrument wel een betrouwbare reële waarde is aan te wijzen; of
- met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen en waarderingstechnieken.

De waardering na eerste verwerking hangt af van de classificatie van het financiële instrument.

Financiële activa als onderdeel van de beleggingsportefeuille

Deze categorie wordt na de eerste waardering gewaardeerd tegen reële waarde zonder aftrek van eventuele transactiekosten bij vervreemding. Baten of lasten die voortvloeien uit veranderingen in de reële waarde worden verwerkt in de staat van baten en lasten.

Overige vorderingen en financiële verplichtingen

Overige vorderingen en financiële verplichtingen dienen bij eerste verwerking te worden gewaardeerd tegen de reële waarde, onder aftrek van transactiekosten. Overige vorderingen en financiële verplichtingen dienen na eerste verwerking te worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk

aan de nominale waarde van de vorderingen, gecorrigeerd voor eventuele waardeverminderingen indien er sprake is van oninbaarheid.

1.3.5 Schattingswijzigingen

In 2023 heeft een wijziging plaatsgevonden in de opslag voor uitvoeringskosten van het fonds. In verband met de voorgenomen collectieve waardeoverdracht per 1-1-2025 (en vervolgens liquidatie van het pensioenfonds) is de driejaarlijkse herijking van de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten die voor het najaar van 2024 was ingepland vervroegd naar februari 2024. Naar aanleiding van dit onderzoek is de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten per 31 december 2023 verhoogd van 2,7% naar 2,9%. Hierdoor nam de voorziening met 1.487 toe.

In 2023 hebben geen wijzigingen plaatsgevonden in de overige grondslagen.

1.3.6 Beleggingen

Onroerend goed

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in indirect onroerend goed worden gewaardeerd tegen de beurskoers per balansdatum. Aandelen en participaties in instellingen welke niet beursgenoteerd zijn, worden gewaardeerd tegen intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen worden gewaardeerd tegen de beurskoers per balansdatum. Aandelen en participaties in instellingen welke niet beursgenoteerd zijn, worden gewaardeerd tegen intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Vastrentende waarden

Hieronder zijn opgenomen:

- Obligaties;
- Hypothecaire leningen, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren met een vaste of variabele rente;
- Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden;
- Deposito's.

Beursgenoteerde obligaties en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in obligaties worden gewaardeerd tegen de beurskoers per balansdatum. Obligaties en participaties in instellingen die niet beursgenoteerd zijn, worden gewaardeerd tegen intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Hypothecaire leningen, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren met een vaste of variabele rente worden gewaardeerd tegen de geschatte toekomstige netto kasstromen die uit de beleggingen zullen toevloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente, rekening houdend met het risicoprofiel, waaronder het krediet- en liquiditeitsrisico, en de looptijd van de belegging.

Middels de beleggingsfondsen is er per 31 december 2023 voor EUR 254.753 belegd in CRH bedrijven. Dit is 0,028% van de totale beleggingsportefeuille.

Derivaten

Derivaten zijn financiële instrumenten die zijn afgeleid van meer traditionele producten zoals aandelen en obligaties. Voorbeelden van derivaten zijn valutatermijncontracten, interest rate swaps, futures, swaptions en credit default swaps. Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering per balansdatum, of als deze er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

De posities uit hoofde van derivatencontracten betreffen valutaderivaten en worden opgenomen onder de beleggingen. Deze zijn gebaseerd op de marktwaarde van de betreffende valuta op balansdatum.

1.3.7 Vorderingen, liquide middelen en schulden

Vorderingen die geen deel uitmaken van de beleggingsportefeuille, liquide middelen en schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Bij de waardering van vorderingen wordt zo nodig rekening gehouden met waardeverminderingen wegens oninbaarheid.

1.3.8 Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd tegen reële waarde. De reële waarde is bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente welke is gebaseerd op de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB.

De inschatting van de toekomstige kasstromen vindt plaats door rekening te houden met actuele overlevingsgrondslagen. De voorziening pensioenverplichtingen voor het boekjaar 2023 is gebaseerd op de laatst gepubliceerde prognosetabel AG2022. Deze tabel wordt gecorrigeerd op basis van leeftijdsafhankelijke correctiefactoren op basis van inkomensklasse “Hoog-midden” voor mannen en op inkomensklasse “midden” voor vrouwen volgens het Mercermodel 2023. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken dienstjaren verworven aanspraken.

Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of over de aanspraken en ingegane pensioenen toeslag wordt verleend en in hoeverre dit zal gebeuren. Per 1 januari 2023 kon gelet op de financiële positie van het fonds een toeslag worden verleend van 2,5%. Hierbij is gebruik gemaakt van de tijdelijk versoepelde regels. Deze mogelijkheid geldt alleen indien de verwachting bestaat “in te varen” naar het nieuwe pensioenstelsel. Bovendien moet het besluit evenwichtig zijn voor alle groepen deelnemers.

Op basis van de gewijzigde regelgeving zijn de opgebouwde pensioenen met een voorwaardelijke indexatietoezegging opnieuw verhoogd per 1 januari 2024 ditmaal met 3,51%. De prijsstijging over de periode van oktober 2022 tot oktober 2023 bedroeg eveneens 3,51%. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gebruikt vanaf juni 2023 een nieuwe methode voor het vaststellen van de stijging van de prijzen. Bij de berekening van deze prijsstijging is deze nieuwe methode reeds toegepast. Ook de prijsstijging over 2022 is volgens deze nieuwe methodiek herrekend.

De bij de berekening van de technische voorziening voor uitgesteld nabestaandenpensioen voor actieve deelnemers en slapers in aanmerking genomen partnerfrequenties voor mannen en vrouwen zijn conform de overlevingstabellen van het AG over de waarnemingsperiode 1980-1985. Voor het uitruilbare nabestaandenpensioen is deze frequentie op pensioenleeftijd 68 gelijk aan 1. Voor de verzekering van het nabestaandenpensioen is aangenomen dat de partner twee jaar jonger is dan de hoofdverzekerde man en drie jaar ouder dan de hoofdverzekerde vrouw.

Voor uitgesteld wezenpensioen wordt de technische voorziening gelijkgesteld aan 1,5% van de technische voorziening voor uitgesteld nabestaandenpensioen.

De jaarlijkse pensioenopbouw van de arbeidsongeschikte deelnemers is begrepen in de opgebouwde aanspraken. Voor de toekomstige opbouw van deze deelnemers is in de voorziening pensioenverplichtingen begrepen de contante waarde van de toekomstige vrijgestelde premies. Hierbij

wordt rekening gehouden met de mate van premievrije opbouw, die afhankelijk is van de mate van arbeidsongeschiktheid. Hierbij is ervan uitgegaan dat er geen revalidatie zal plaatsvinden. Tevens is rekening gehouden met de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum die naar verwachting arbeidsongeschiktheid zullen worden verklaard. Met betrekking tot deze laatste categorie is de verplichting geschat op basis van ervaringscijfers. De premievrijstelling wordt gefinancierd door middel van een opslag van 3% van de bruto premie.

Met toekomstige excassokosten is rekening gehouden door de netto technische voorzieningen te verhogen met een opslag van 2,9%. De hoogte van deze opslag is in 2023 opnieuw geëvalueerd. De conclusie was dat de opslag van 2,7%, mede gezien de toekomst van het pensioenfonds, niet meer toereikend is. Zodoende is besloten de kostenopslag te verhogen van 2,7% naar 2,9%. De toereikendheid van de kostenopslag zal ook in 2024 worden onderzocht.

1.3.9 Herverzekerd deel technische voorziening

De technische voorziening voor risico van de herverzekeraar betreffen de aanspraken die bij Aegon zijn ondergebracht. De waarderingsgrondslagen van deze aanspraken zijn gelijk aan de fondsgroundslagen (zonder afslag voor kredietrisico). Het herverzekeringsdeel technische voorzieningen (onderdeel van de passiva) is gelijk aan de technische voorzieningen voor risico van de herverzekeraar onder aftrek van de opslag voor excassokosten ad 2,9% die niet door de herverzekeraar wordt vergoed.

1.3.10 Grondslagen voor de staat van baten en lasten

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Premiebijdragen

Als premiebijdragen worden verantwoord de op het boekjaar betrekking hebbende bijdragen van werkgevers en deelnemers welke voor het boekjaar zijn vastgesteld, respectievelijk bekend zijn geworden, waarbij rekening is gehouden met eventueel verleende premiekortingen en/of premieopslagen. Met toekomstige administratie- en excassokosten wordt rekening gehouden door een opslag te hanteren van 1,65% van de pensioengroundslagsom ter dekking van de administratiekosten en 2,7% van de netto premie in verband met toekomstige excassokosten.

Beleggingsresultaten

Beleggingsresultaten bestaan uit:

- Directe beleggingsopbrengsten
- Indirecte beleggingsopbrengsten
- In aftrek gebrachte kosten van vermogensbeheer
- In aftrek gebrachte transactiekosten

De directe beleggingsopbrengsten hebben betrekking op ontvangen huren, dividenden en rente. Huuropbrengsten worden lineair opgenomen gedurende de huurperiode. Dividenden worden in de staat van baten en lasten verwerkt indien het fonds daarop recht heeft verkregen en hun ontvangst waarschijnlijk is. Renteopbrengsten worden tijdsevenredig in de staat van baten en lasten verwerkt indien hun bedrag bepaalbaar is en hun ontvangst waarschijnlijk.

De indirecte beleggingsopbrengsten hebben betrekking op gerealiseerde en ongerealiseerde waardeinstijgingen of waardedalingen van de beleggingen.

De in aftrek gebrachte kosten van vermogensbeheer hebben betrekking op het beheer van de vastrentende en aandelenportefeuille gedurende de verslagperiode alsmede met de overige kosten van vermogensbeheer. De beheerfee is in mindering gebracht op de koersen van de fondsen en komen dus ten laste van de performance van de fondsen.

Pensioenuitkeringen

Pensioenen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De kosten worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldo overdrachten van rechten

De bij overdracht van pensioenen bepaalde overdrachtswaarden zijn gebaseerd op de wettelijke berekeningsgrondslagen. De in- en uitgaande waardeoverdrachten worden toegerekend aan het verslagjaar waarin de bijbehorende pensioenaanspraken zijn verwerkt.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen

De mutatie voorziening voor pensioenverplichtingen bestaat uit de volgende componenten:

- **Pensioenopbouw:** de kosten van één jaar inkoop; toerekening vindt plaats aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt.
- **Toeslagverlening:** de toeslag wordt als last verwerkt voor zover vóór balansdatum een besluit daartoe genomen is.
- **Rentetoevoeging:** de voorziening wordt opgericht op basis van de nominale rente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur met een looptijd van één jaar.
- **Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten:** de vrijval wordt ten gunste van het resultaat verwerkt in de periode waarin de lasten bij de berekening aan de voorziening waren voorzien.
- **Wijziging marktrente:** het effect van de aanpassing van de marktrente gedurende het jaar op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur wordt ultimo het verslagjaar bepaald en in de staat van baten en lasten opgenomen.
- **Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten:** het saldo van actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarin zij betrekking hebben.
- **Wijziging overlevingsgrondslagen:** het effect van wijziging uit hoofde van de overstap naar een de meeste recente AG tafel en/of ervaringssterfte.
- **Wijziging opslag excasso:** het effect van de verhoging van de excasso opslag van 2,7% naar 2,9%.
- **Aanpassing opbouwpercentage:** Het effect van het verhogen van het opbouwpercentage voor het jaar 2024 van 1,55% naar 1,80%.
- **Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen:** effect als gevolg van diverse overige oorzaken.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten worden opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

1.4 Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de directe methode. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten. Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. Het aan koersveranderingen toe te schrijven verschil tussen de in het kasstroomoverzicht gerapporteerde totale netto-kasstroom en de mutatie van de in de balans opgenomen geldmiddelen wordt afzonderlijk in het kasstroomoverzicht vermeld als onderdeel van de aansluiting tussen de netto-kasstroom en de balansmutatie van de geldmiddelen. Onder liquide middelen zijn opgenomen de bij banken aangehouden rekening-courantsaldi alsmede deposito's en callgelden.

2. Toelichting op de balans

2.1 Beleggingen

Het verloop van de beleggingen in 2023 is als volgt.

	Onroerend goed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR
Stand per 1 januari	20.549	254.341	526.023	3.218	804.131
Aankopen/ expiratie	20.113	17.390	216.431	-/- 2.240	251.694
Verkopen/ expiratie	20.113	32.908	213.965	0	266.986
Herwaardering	1.442	44.475	46.279	339	92.535
Stand per 31 december	21.991	283.298	574.768	1.317	881.374
Opgenomen op de balans onder beleggingen	21.991	283.298	574.768	1.317	881.374
Opgenomen op de balans onder overige passiva	0	0	0	0	0

Specificatie per regio	Totaal
	1.000 EUR
EU	416.050
Noord-Amerika	213.024
Opkomende markten	91.645
Groot-Brittannië	57.530
Japan	19.883
Azië/Pacific	30.497
Overige	52.745
Totaal	881.374

Specificatie per bedrijfstak	Aandelen+ Onr. goed	Vastrentende Waarden	Overige Beleggingen	Totaal
	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR
Overheid		120.766		120.766
Financiële instellingen	49.336	31.824	1.317	82.477
Nijverheid, handel, industrie	89.809	47.469		137.278
IT, telecom	81.167			81.167
Energie	18.049			18.049
Vastgoed	21.991			21.991
Overige (niet aan een specifieke bedrijfstak toe te rekenen)	44.937	374.709		419.646
Stand per 31 december	305.289	574.768	1.317	881.374

2022

	Onroerend goed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR
Stand per 1 januari	26.560	388.388	648.576	-/- 922	1.062.602
Aankopen/ expiratie	0	38.520	245.160	10.865	294.545
Verkopen/ expiratie	900	115.253	181.435	0	297.588
Herwaardering	-/- 5.111	-/- 57.314	-/- 186.278	-/- 6.725	-/- 255.428
Stand per 31 december	20.549	254.341	526.023	3.218	804.131
Opgenomen op de balans onder beleggingen	20.549	254.341	526.023	3.218	804.131
Opgenomen op de balans onder overige passiva	0	0	0	0	0

Specificatie per regio	Totaal
	1.000 EUR
EU	360.748
Noord-Amerika	230.596
Opkomende markten	81.684
Groot-Brittannië	52.506
Japan	23.297
Azië/Pacific	22.191
Overige	33.109
Totaal	804.131

Specificatie per bedrijfstak	Aandelen+ Onr. goed	Vastrentende Waarden	Overige Beleggingen	Totaal
	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR
Overheid		125.430		125.430
Financiële instellingen	41.931	103.710	3.218	148.859
Nijverheid, handel, industrie	81.070	112.148		193.218
IT, telecom	68.100			68.100
Energie	18.855			18.855
Vastgoed	20.549			20.549
Overige	44.385	184.735		229.120
Stand per 31 december	274.890	526.023	3.218	804.131

De vastgoed- en aandelen en vastrentende waardenportefeuille zijn belegd in niet beursgenoteerde beleggingsfondsen.

Beleggingen naar waarderingmethode 2023

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke Taxaties of afgeleid van marktnotering	NCW- berekening	Andere methode
Onroerend goed	34.035	14	0	0
Aandelen	268.984	199	110	0
Vastrentende waarden	498.094	0	45.023	0
Overige beleggingen	-/- 1.341	0	36.256	0
Totaal	799.772	213	81.389	0

Voor de waardering van de posten onroerend goed, aandelen en vastrentende waarden geldt dat deze ultimo 2023 volledig waren belegd in beleggingsfondsen. Deze fondsen kennen een jaarlijkse intrinsieke waardebeoordeling, dagelijkse toe- en uitredingsmomenten (met uitzondering van het hypotheekfonds) en hebben voornamelijk beursgenoteerde stukken in portefeuille. De waardering van de niet beursgenoteerde beleggingsfondsen vindt plaats op intrinsieke waarde. De bepaling van de reële waarde van de hypotheekportefeuille geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren tegen de Aegon rente, rekening houdend met vervroegde aflossingen van de klant. Hierbij houdt Aegon rekening met het markttarief en wordt de waarderinggrondslag aangepast indien de Aegon rente buiten een bandbreedte van het markttarief van +/-25bps valt.

De post overige beleggingen betreft de valutaderivaten die het fonds heeft afgesloten om het valutarisico van de dollar af te dekken. De waardering van deze derivaten is gebaseerd op de marktwaarde van de valuta per balansdatum.

2.2 Derivaten

Het fonds maakt gebruik van derivaten om valutarisico's af te dekken. Naast de afdekking van de valutarisico's binnen de beleggingsfondsen, heeft het pensioenfonds aanvullend alleen de dollar aanvullend afgedekt. Het valutarisico van de Dollar bedroeg per 31 december 2023 strategisch maximaal 5% van de beleggingsportefeuille. Het is het beleid van het fonds om geen derivaten af te sluiten voor speculatieve doeleinden. Het kenmerk van derivaten is dat bij het aangaan van het contract veelal geen kasstromen plaatsvinden (waarde nihil) maar dat door de hoge mate van 'leverage' de waarde van de contracten nadien erg volatiel is en een grote impact kan hebben op het resultaat van het fonds.

De volgende tabel laat de marktwaarde van de derivaten zien in relatie tot de onderliggende waarden. De onderliggende waarde is de maatstaf op basis waarvan waardeveranderingen worden gemeten en afgekeerd.

	2023			2022		
	Actief	Passief	Onderliggende waarde	Actief	Passief	Onderliggende waarde
	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR
Valuta- swaps	1.317	0	49.412	3.225	7	86.662

2.3 Vorderingen en overlopende activa

Te vorderen premies werkgevers
Te vorderen kosten collectieve waardoverdracht werkgever
Diversen
Stand ultimo boekjaar

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
Te vorderen premies werkgevers	1.462	896
Te vorderen kosten collectieve waardoverdracht werkgever	403	0
Diversen	25	14
Stand ultimo boekjaar	1.890	910

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar.

2.4 Overige activa

Liquide middelen ultimo boekjaar

2023	2022
1.000 EUR	1.000 EUR
4.203	1.791

Onder de liquide middelen zijn opgenomen de tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

2.5 Stichtingskapitaal en reserves

Het verloop is als volgt:

Stand ultimo vorig boekjaar
Bestemming resultaat boekjaar
Stand ultimo boekjaar

2023	2022
1.000 EUR	1.000 EUR
83.064	59.010
20.980	24.054
104.044	83.064

De pensioenwet stelt eisen aan het eigen vermogen van pensioenfondsen. De voor het fonds relevante kengetallen in relatie tot de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn als volgt.

Minimaal vereist vermogen

Vereist vermogen

Actuele dekkingsgraad ultimo boekjaar

Beleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar

2023	2022
104,1%	104,1%
115,0%	116,6%
113,1%	111,4%
115,5%	110,5%

De beleidsdekkingsgraad is hoger dan het vereist vermogen zodat er onder FTK-normen geen sprake is van een reservetekort op 31 december 2023. Voor de berekening van het vereist vermogen wordt gebruik gemaakt van een standaardmodel. De actuele dekkingsgraad wordt bepaald als het vermogen van het fonds gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen. De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op de ultimo maandstanden van de actuele dekkingsgraad over de afgelopen twaalf maanden.

Herstelplan

Begin 2023 heeft op grond van de geraamde financiële positie een evaluatie van het herstelplan plaatsgevonden. Conclusie van deze evaluatie was dat er sprake is van een concreet en haalbaar herstelplan. In de loop van 2023 is het herstelplan goedgekeurd door DNB. Per ultimo 2023 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan het vereist vermogen waarmee het pensioenfonds uit herstel is.

2.6 Technische voorzieningen

Voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds
Voorziening pensioenverplichtingen herverzekering
Overige technische voorzieningen
Stand ultimo boekjaar

2023	2022
1.000 EUR	1.000 EUR
779.223	716.762
12.796	12.487
1.295	1.409
793.314	730.658

Het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is als volgt:

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Stand per 1 januari	716.762	1.003.654
Toevoeging pensioenopbouw	10.568	14.656
Indexatie en overige toeslagen	26.683	51.011
Rentetoevoeging	23.279	-/- 4.928
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-/- 16.757	-/- 15.132
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-/- 1.403	-/- 1.099
Wijziging marktrente	23.407	-/- 329.768
Mutatie overdracht van rechten	-/- 4.842	-/- 5.263
Aanpassing overlevingsgrondslagen	0	1.723
Wijzigen overige technische grondslagen (excassopslag)	1.487	512
Aanpassing opbouwpercentage	741	182
Pensioenopbouw vanuit overgangsregeling 55-min	0	0
Overige mutaties	-/- 702	1.214
Stand per 31 december	779.223	716.762

De voorziening pensioenverplichtingen nam in het boekjaar toe van 716.762 per 31 december 2022 naar 779.223 per 31 december 2023. De belangrijkste oorzaak voor de stijging van de voorziening was de gedaalde marktrente en verleende toeslag.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Actieven	141.410	128.811
Slapers	397.517	375.692
Gepensioneerden	240.296	212.259
Netto pensioenverplichtingen	779.223	716.762

Voorziening pensioenverplichtingen herverzekering
Het verloop van deze voorziening is als volgt.

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Stand 1 januari	12.487	17.772
Mutaties boekjaar	309	-/- 5.285
Stand 31 december	12.796	12.487

Het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen herverzekering kan als volgt worden weergegeven:

Voorziening pensioenverplichtingen herverzekering	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Stand 1 januari	12.487	17.772
Rentetoevoeging	395	-/- 83
Onttrekking wegens uitkeringen	-/- 671	-/- 645
Wijziging RTS	497	-/- 4.303
Mutatie overdracht van rechten	-/- 9	0
Wijziging overlevingsgrondslagen	0	78
Wijziging correctiefactoren	0	-/- 79
Overige mutaties boekjaar	97	-/- 253
Stand 31 december	12.796	12.487

Deze post betreft bij Aegon herverzekerde pensioenen van deelnemers die tot 1 januari 2001 deelnamen in het pensioenfonds NBM Amstelland en per die datum deelnemer werden in het pensioenfonds Cementbouw. De pensioenregeling van NBM Amstelland was verzekerd bij Aegon. Deze deelnemers kregen een totaal-toezegging van het Pensioenfonds Cementbouw omdat het de bedoeling was dat de bij Aegon opgebouwde pensioenen zouden worden overgedragen naar het Pensioenfonds Cementbouw. Uiteindelijk is deze beoogde collectieve waardeoverdracht nooit geëffectueerd. De betreffende deelnemers krijgen vanaf de pensioendatum het pensioen uitbetaald inclusief het bij Aegon verzekerde pensioen. Aegon maakt het aldaar verzekerde pensioen vanaf de pensioendatum over aan CRH Pensioenfonds in haar rol als rechtsopvolger van Pensioenfonds Cementbouw. Op de voorziening pensioenverplichtingen herverzekering is de opslag voor excassokosten op de technische voorzieningen in mindering gebracht omdat deze opslag niet van de herverzekeraar wordt ontvangen.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

2.6.1 Overige technische voorzieningen

Voorziening Invaliditeitspensioen

Het verloop van de voorziening Invaliditeitspensioen is als volgt.

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Stand 1 januari	701	863
Mutatie boekjaar	-/- 18	-/- 162
Stand 31 december	683	701

Deze voorziening omvat de contante waarde van de ingegane WAO-hiaatpensioenen. Deze voorziening heeft een overwegend langlopend karakter.

IBNR Arbeidsongeschiktheid

Het verloop van de voorziening IBNR is als volgt.

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Stand 1 januari	708	1.438
Mutatie boekjaar	-/- 96	-/- 730
Stand 31 december	612	708

Deze voorziening heeft betrekking op schadegevallen als gevolg van arbeidsongeschiktheid die al wel is opgetreden maar nog niet bij het fonds is gemeld omdat gedurende de eerste twee jaar zieke werknemers door de werkgever worden doorbetaald. De omvang van de niet gemelde schade is

geraamd op tweemaal de jaarpremie voor voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid. Deze voorziening nam in het verslagjaar 96 af (in 2022 afname 730).

Totaal overige technische voorzieningen

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Voorziening Invaliditeitspensioen	683	701
Voorziening IBNR Arbeidsongeschiktheid	612	708
Totaal overige technische voorzieningen	1.295	1.409

2.7 Schulden en overlopende passiva

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Schulden pensioenactiviteiten:		
- Schulden aan werkgevers	22	18
- Te betalen loonheffing	352	338
- Te betalen advies- en administratiekosten	543	332
- Te betalen waardeoverdrachten	0	1.141
Schulden beleggingsactiviteiten:		
- Ontvangen collateral	1.190	3.130
- Te betalen beheerfee	781	594
Overige schulden	17	44
Stand ultimo boekjaar	2.905	5.597

De schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.

3. Toelichting op de staat van baten en lasten

3.1 Premiebijdragen

De premiebijdragen van de aangesloten ondernemingen en deelnemers zijn als volgt.

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Werkgeversdeel	11.483	10.788
Werknemersdeel	2.828	2.611
Premie overig	6	26
	14.317	13.425

De zuivere kostendekkende premie is als volgt opgebouwd.

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Actuariële premie benodigd voor onvoorwaardelijke verplichtingen	9.925	14.402
Opslag voor het in stand houden van het eigen vermogen	1.677	2.276
Opslag voor uitvoeringskosten	810	660
Bijdrage aan voorwaardelijke onderdelen	0	0
Totaal kostendekkende premie	12.412	17.338

De ontvangen premie over 2023 bedraagt 14.317. De benodigde premie (inclusief solvabiliteitsopslag) bedroeg 12.412. Er was derhalve sprake van een overschot van 1.905. Als de solvabiliteitsopslag ad 1.677 buiten beschouwing wordt gelaten bedraagt het overschot 3.582.

Voor de toets op kostendekkendheid is de ex-ante kostendekkende toetspremie van belang. Deze bedroeg 13.168. De hiertegenover staande ex-ante feitelijke premie bedroeg 13.183 en was 15 hoger dan de ex-ante kostendekkende toetspremie. Deze bedragen zijn conform de in het eerste kwartaal van 2023 aan DNB gerapporteerde bedragen in de premierapportage.

De feitelijke ontvangen premie na aftrek van de opslag voor administratiekosten bedraagt 13.507 (14.317 -/- 810). Actuarieel benodigd was 9.925. De premiedekkingsgraad komt daarmee op 136,1% (2022; 88,63%). Dit is ruim boven de door het bestuur vastgestelde ondergrens van 90%.

De ex-post kostendekkende premie is als volgt opgebouwd.

	2023	2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
Actuariële premie benodigd voor onvoorwaardelijke verplichtingen	7.779	7.110
Opslag voor het in stand houden van het eigen vermogen	1.315	1.123
Opslag voor uitvoeringskosten	810	673
Bijdrage aan voorwaardelijke onderdelen	4.023	3.620
Totaal kostendekkende premie	13.927	12.526

3.2 Beleggingsresultaten

2023

	Onroerend goed	Aandelen	Vastrenten- de waarden	Overige beleggingen +derivaten	Totaal
	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR
Direct resultaat	0	0	339	-/- 22	317
Waardeveranderingen	1.442	44.475	46.279	339	92.535
Korting -/- kosten vermogensbeheer	-/- 16	-/- 529	-/- 382	0	-/- 927
Totaal	1.426	43.946	46.236	317	91.925

2022

	Onroerend goed	Aandelen	Vastrenten- de waarden	Overige beleggingen + derivaten	Totaal
	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR
Direct resultaat	0	0	394	-/- 16	378
Waardeveranderingen	-/- 5.111	-/- 57.314	-/- 186.278	-/- 6.725	-/- 255.428
Korting -/- kosten vermogensbeheer	-/- 17	-/- 583	94	0	-/- 506
Totaal	-/- 5.128	-/- 57.897	-/- 185.790	-/- 6.741	-/- 255.556

Kosten van vermogensbeheer

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
Transactiekosten	18	44
Beheerfee, rechtstreeks aan vermogensbeheerder	1.080	1.075
Vermogensbeheerkosten toegerekend vanuit administratiekosten	230	251
Af: Korting beheervergoeding vermogensbeheerder	-/- 401	-/- 864
Saldo	927	506

3.3 Overige baten

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
	0	0
	0	0

3.4 Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen
Partnerpensioen
Wezenpensioen
Arbeidsongeschiktheidspensioen

Aantallen	2023	2022
31-12-2023	1.000 EUR	1.000 EUR
1.402	13.375	12.030
426	3.280	2.947
41	66	43
23	91	83
1.892	16.812	15.103

3.5 Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenbureau
Werving
Inhuur t.b.v. notulering
Kosten pensioenadministratiepakket
Administratiekosten
Advies- en actuariskosten
Advies Project Toekomst pensioenfonds
Kosten accountant
Kosten toezichthouders
Kosten beleggingsadvies
Opleidingskosten bestuur en VO
Bestuur
Verantwoordingsorgaan
Intern toezicht

Af: Toegerekend aan vermogensbeheerkosten
Af: Doorbelast aan werkgever inzake collectieve waardeoverdracht
Totaal administratiekosten

2023	2022
1.000 EUR	1.000 EUR
754	561
0	49
49	32
120	106
65	42
305	284
324	0
64	58
92	70
89	83
12	7
2	2
3	2
37	43
1.916	1.339
-/- 230	-/- 251
-/- 403	0
1.283	1.088

De meeste kosten zijn in 2023 gestegen vanwege hogere vergoedingen aan uitbestedingspartijen. Veel contracten met uitbestedingspartijen bevatten een bepaling waarbij de tarieven (gedeeltelijk) meestijgen met de prijsindex.

In 2023 zijn meer Bestuursvergaderingen in het kader van toekomst pensioenfonds georganiseerd waardoor de kosten voor notulering zijn gestegen van 32 in 2022 naar 49 in 2023.

De kosten van het pensioenadministratiepakket stegen met 14 van 106 in 2022 tot 120 in 2023.

In 2023 lieten de administratiekosten een stijging zien van 42 in 2022 naar 65 in 2023. Dit komt vooral doordat het pensioenfonds in 2023 lid is geworden van de Pensioenfederatie waardoor deze kosten met 14 zijn toegenomen.

De kosten voor reguliere advies- en actuariskosten stegen van 284 in 2022 naar 305 in 2023. Daarnaast is in 2023 gestart met het project toekomst pensioenfonds. De totale advies- en administratiekosten toe te rekenen aan dit project in 2023 bedragen $324 + 79 = 403$. Deze kosten worden doorbelast aan de werkgever.

De kosten voor intern toezicht bestonden in 2023 uit jaarkosten voor de Raad van Toezicht. In 2022 bestonden de kosten voor intern toezicht naast de (gedeeltelijke kosten) voor de Raad van Toezicht ook nog uit de jaarlijkse visitatie kosten. Hierdoor zijn in 2023 deze kosten lager dan in 2022.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd. De accountantskosten, zoals hierboven opgenomen als onderdeel van de pensioenuitvoeringskosten, kunnen worden gespecificeerd zoals hieronder weergegeven.

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
Controle van de jaarrekening	60	56
SFH interne audit	4	2
	64	58

3.6 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
Stand per 1 januari	716.762	1.003.654
Pensioenopbouw	10.568	14.656
Toeslagverlening	26.683	51.011
Rentetoevoeging	23.279	-/- 4.928
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en –uitvoeringskosten	-/-18.160	-/-16.231
Wijziging rentetermijnstructuur	23.407	-/- 329.768
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-/- 4.842	-/- 5.263
Wijziging uit hoofde van aanpassing levenskansen	0	1.723
Wijziging overige technische grondslagen (excasso opslag)	1.487	512
Aanpassing opbouwpercentage	741	182
Overige mutaties	-/- 702	1.214
Stand per 31 december	779.223	716.762

Pensioenopbouw

De post pensioenopbouw betreft de kosten van één jaar diensttijdopbouw. Deze post is 4.088 lager dan in 2022. Dit is het gevolg van de hogere disconteringsvoet per 1 januari 2023 ten opzichte van 1 januari 2022.

Toeslagverlening

Er heeft per 1 januari 2024 een toeslagverlening plaats gevonden van 3,51%. Deze indexatieverleningen leidt tot een toename van de voorziening pensioenverplichtingen van 26.683.

Rentetoevoeging

De rentetoevoeging bedraagt 3.264% (2022 -/- 0,486%) en betreft de éénjaars-rente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur aan het begin van het boekjaar. De marktrente op basis van de rentetermijnstructuur behorend bij het profiel van de verplichtingen bedraagt per ultimo verslagjaar 2,31% tegen 2,52% aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten

De onttrekkingen voor de pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten stegen van 16.231 naar 18.160. Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een stijging van de pensioenuitkeringen met 1.625.

Wijziging rentetermijnstructuur

De omrekening naar de nieuwe rentetermijnstructuur is opgenomen in de post wijziging marktrente. Per saldo daalde de marktrente in 2023 met circa 0,21%-punt. Dit leidde tot een stijging van de voorziening pensioenverplichtingen van 23.407.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

In 2023 hebben er reguliere inkomende waardeoverdrachten (aantal 4) en uitgaande waardeoverdrachten (aantal 59) plaatsgevonden. Daarnaast hebben er in 2023 de nodige waardeoverdrachten klein pensioen (automatisch) plaatsgevonden. Per saldo nam de voorziening door waardeoverdrachten met 4.842 af.

Wijziging uit hoofde van aanpassing levenskansen

In 2022 vond een wijziging op de overlevingskansen van het Actuarieel Genootschap plaats. Daarnaast is het pensioenfonds overgestapt naar de meest recente versie van het Mercer ervaringssterfmodel 2023. Bovendien is de indeling van de CRH populatie in inkomensklassen binnen dit model gewijzigd. Voor zowel mannen als vrouwen worden de correctiefactoren gebaseerd op het gemiddelde van de inkomensklasse 'hoog-midden' en 'midden'. In 2023 was er geen noodzaak tot het aanpassen van de grondslagen. Pas in 2024 zal het Koninklijk Actuarieel Genootschap de nieuwe prognosetafel AG2024 publiceren.

Wijziging overige technische grondslagen

In 2023 is de opslag voor excasso aangepast van 2,7% naar 2,9%. Hierdoor nam de voorziening met 1.487 toe.

Aanpassing opbouwpercentage

Het opbouwpercentage is per 1 januari 2023 verhoogd van 1,50% naar 1,55%. Voor het jaar 2024 is dit percentage vervolgens opnieuw verhoogd naar 1,80%. De voorziening voor premievrije voortzetting van de pensioenopbouw is met ingang van 31 december 2023 gebaseerd op 1,80%. Dit leidde tot een toename in de voorziening van 741.

3.7 Mutatie overige technische voorzieningen

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
Mutatie Voorziening Invaliditeitspensioen	-/- 18	-/- 162
Mutatie Voorziening Arbeidsongeschiktheid IBNR	-/- 96	-/- 730
	-/- 114	-/- 892

De mutatie van de voorziening Invaliditeitspensioen betreft nagenoeg geheel de vrijval in verband met de in het boekjaar betaalde uitkeringen.

De daling van de mutatie voorziening IBNR arbeidsongeschiktheid is te wijten aan de daling van het premievolume over de afgelopen jaren.

3.8 Saldo overdracht van rechten

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
Uitgaande waardeoverdrachten, regulier (aantal: 59)	4.127	5.693
Uitgaande waardeoverdrachten, kleine pensioenen (aantal: 508)	1.084	389
Inkomende waardeoverdrachten, regulier (aantal: 4)	146	319
Inkomende waardeoverdrachten, kleine pensioenen (aantal: 202)	375	521
Per saldo uitgaande overdrachten	4.690	5.242

3.9 Overige lasten

	2023 1.000 EUR	2022 1.000 EUR
Afkopen	79	98
Premie herverzekering	51	68
	130	166

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn bij CRH Nederland. De hieraan verbonden kosten zijn door CRH Nederland aan het fonds doorbelast.

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging in de vorm van een onkostenvergoeding voor de bestuurders bedraagt in 2023 2 (2022: 2).

Verbonden partijen

(a) Identiteit van verbonden partijen

Door het fonds worden de leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de Raad van Toezicht alsmede adviseurs en externe leden van commissies tot de zogenaamde ‘verbonden partijen’ gerekend.

(b) Transacties met bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

(c) Overige transacties met verbonden partijen

Verwezen wordt naar de uitvoeringsovereenkomst tussen fonds en werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Er is geen sprake van niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen.

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

4. Risicobeheer

Solvabiliteitsrisico

In het bestuursverslag is ingegaan op de beleidsmatige aspecten van het risicobeheer. In deze paragraaf worden de kwantitatieve en kwalitatieve toelichtingen op de posten in de balans opgenomen. Het bestuur houdt in nauwe samenwerking met de risicomanagementcommissie van het fonds toezicht op het beheersen van de risico's. Aan de hand van de vastgestelde risicomatrix zijn in het boekjaar de diverse risico's periodiek getoetst.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen om te kunnen voldoen aan haar (toekomstige) pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten conform de richtlijnen welke bepaald zijn door de toezichthouder. De solvabiliteit wordt gemeten aan de hand van de actuele dekkingsgraad en het vereist vermogen. Onderstaand ziet u de solvabiliteit van het fonds berekend op basis van de door de toezichthouder voorgeschreven methodiek waarbij gekeken wordt naar beschikbaarheid van buffers ter dekking van de diverse risico's welke een impact hebben op de mate waarin het fonds in staat wordt geacht te kunnen voldoen aan haar toekomstige verplichtingen.

De actuele dekkingsgraad van het fonds steeg in het afgelopen boekjaar van 111,4% op 31 december 2022 tot 113,1% op 31 december 2023.

Vereist vermogen

Zoals hiervoor genoemd dient het fonds op grond van de pensioenwet te beschikken over een vereist vermogen. Hierbij wordt voor een zestal risicofactoren het effect gemeten van een onmiddellijke verandering op het vermogen.

1. Renterisico (S1)

Bij de bepaling van het renterisico wordt uitgegaan van de meest ongunstige wijziging van de rentetermijnstructuur (c.q. een daling van de rente) volgens een vastgestelde tabel. Een daling van de rente leidt tot een verhoging van de voorziening en tot een waardestijging van de vastrentende waarden. Het saldo van deze twee effecten vormen samen het renterisico.

Het renterisico is het risico dat de reële waarde van toekomstige kasstromen van een financieel instrument fluctueert als gevolg van wijzigingen in de markrentetarieven. Het door het fonds gelopen risico wegens fluctuaties in de markrentes heeft zowel betrekking op de vastrentende beleggingen als op de voorziening pensioenverplichtingen. Als de rente stijgt of daalt heeft dit effect op de marktwaarde van de beleggingen en de pensioenverplichtingen. De rentegevoeligheid van het fonds is afhankelijk van de gemiddelde looptijd van de vastrentende beleggingen ten opzichte van de gemiddelde looptijd van de pensioenverplichtingen. Het fonds beheerst het renterisico door de gemiddelde looptijd van de beleggingen te verlengen. Het fonds belegt hiertoe in een combinatie van Duration Matching Fondsen, bedrijfsobligatiefondsen en een hypotheekfonds. De Duration Matching fondsen kennen een M, een L en een XL variant met verschillende looptijden. Door de verhouding tussen deze drie looptijden te optimaliseren wordt de curve van 75% van de verplichtingen zo goed mogelijk nagebootst. Het curve risico wordt hiermee zo veel mogelijk beperkt. De mate van afdekking van het renterisico per 31 december 2023 op basis van marktrente wordt geraamd op 71,01%.

	2023	2022
Gemiddelde looptijd van vastrentende beleggingen	21,8	21,1
Gemiddelde looptijd van de pensioenverplichtingen	19,2	19,9

De gemiddelde looptijd van de pensioenverplichtingen is berekend rekening houdend met de door DNB gepubliceerde RTS ultimo boekjaar.

De gevoeligheid van de actuele dekkingsgraad van het fonds voor het renterisico kan als volgt worden weergegeven.

	1% daling	1% stijging
Impact op de actuele dekkingsgraad 2023	-/- 7,3%	8,1%
Impact op de actuele dekkingsgraad 2022	-/- 9,5%	10,5%

2. Zakelijke waarden risico (S2)

De beleggingsportefeuille zakelijke waarden (aandelen) van het fonds staat bloot aan een marktprijsrisico dat voortvloeit uit onzekerheden omtrent de toekomstige waarde van de aandelen waarin is belegd. Het fonds beheerst het prijsrisico door middel van diversificatie en de in het mandaat aan de vermogensbeheerder vastgelegde maximale afwijkingen van de benchmark. Periodiek rapporteert de vermogensbeheerder aan de door het bestuur ingestelde beleggingscommissie. De beleggingscommissie rapporteert en adviseert periodiek aan het bestuur.

De aan te houden buffer houdt rekening met een effect van een daling van de zakelijke waarden aan de hand van een daling van de benchmark voor aandelen met 30% voor beursgenoteerde aandelen in ontwikkelde markten plus beursgenoteerd vastgoed, met 40% voor emerging markets en voor private equity, en een daling van de benchmark voor niet-beursgenoteerd onroerend goed met 15%. Tussen de hier onderscheiden risico's wordt een correlatie van 0,75 gehanteerd.

3. Valutarisico (S3)

Valutarisico is het risico dat de reële waarde van toekomstige kasstromen fluctueert als gevolg van wijzigingen in valutakoersen. De blootstelling van het fonds aan het risico van wijzigingen in valutakoersen heeft uitsluitend betrekking op de beleggingen van het fonds.

Het afdekkingsbeleid ziet er als volgt uit.

- Totale non-Euro valuta exposure (niet afgedekt):
 - 13,5% met bandbreedte van +3,0% (dus max. 16.5% aan non-Euro currency exposure; geen minimum)
- Ontwikkelde landen valuta exposure:
 - Maximaal 5% aan US\$ exposure
 - Maximaal 2.5% per overig individueel ontwikkelde landen valuta exposure
- Opkomende/Frontier landen valuta exposure:
 - Maximaal 1.5% per valuta
 - Voor Renminbi/Yuan geldt een valutamijet van maximaal 2.5% gezien de omvang van de marktkapitalisatie en economie van China.

De valutapositie voor en na afdekking kan als volgt worden weergegeven.

	2023			
	Beleggingen in vreemde valuta	Valuta afdekking	Netto- positie	Netto- positie
	1.000 EUR	1.000 EUR	1.000 EUR	%
US-Dollar	229.583	200.737	28.846	3,3%
Britse Pond	12.530	6.681	5.849	0,7%
Japanse Yen	18.514	8.729	9.785	1,1%
Overige valuta	97.887	15.327	82.560	9,4%
Sub-totaal	358.514	231.474	127.040	14,4%
Euro	522.860	231.474	754.334	85,6%
Totaal	881.374	0	881.374	100,0%

Uit de tabel blijkt dat alle vreemde valutaposities zich binnen de maximale posities begeven.

De aan te houden buffer houdt rekening met een effect van een daling van de valutakoersen in ontwikkelde markten met 20% en in opkomende markten van 35%.

4. *Commodities (S4)*

De aan te houden buffer houdt rekening met een effect van een afwijking van de benchmark voor commodities met 35%.

5. *Kredietrisico (S5)*

Het Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij de verplichtingen niet nakomt die voortvloeien uit een financieel instrument of een contract met een afnemer, waardoor financiële schade ontstaat. Het fonds staat bloot aan kredietrisico in verband met haar operationele activiteiten (voornamelijk premievorderingen en vorderingen op herverzekeraars) en beleggingsactiviteiten.

De aan te houden buffer voor dit risico wordt bepaald aan de hand van een veronderstelde stijging van de creditspreads waarbij onderscheid wordt gemaakt naar ratingklasse:

- Europese staatsobligaties met een AAA-rating geen stijging;
- Overige instrumenten met een AAA-rating, een stijging van 60 basispunten;
- Instrumenten met een AA rating, een stijging van 80 basispunten;
- Instrumenten met een A rating, een stijging van 130 basispunten;
- Instrumenten met een BBB rating, een stijging van 180 basispunten;
- Instrumenten met een lagere of zonder rating, een stijging van 530 basispunten.

Premievorderingen

Het debiteurenrisico wordt door het fonds beheerst met inachtneming van het vastgestelde beleid, procedures en controles van het fonds.

Vordering op herverzekeraar

In de balans is een vordering op Aegon opgenomen in verband met de vordering van herverzekerde pensioenaanspraken van actieve, gewezen en gepensioneerde deelnemers. Op deze post is geen afslag in verband met kredietrisico in mindering gebracht.

Beleggingen

Het kredietrisico dat voortvloeit uit de beleggingen wordt beheerst in overeenstemming met het beleid van het fonds. Het is het beleid van het fonds om uitsluitend beleggingstransacties af te sluiten met te goeder naam en faam bekendstaande tegenpartijen.

Kredietrisico kan worden uitgedrukt in een creditrating. Creditratings variëren van AAA (zeer kredietwaardig) tot de laagste rating C. De verdeling van de vastrentende waarden naar creditrating is als volgt.

Credit Rating Klasse	31 december 2023	31 december 2022
	1.000 EUR	1.000 EUR
AAA	60.220	78.039
AA	57.021	43.739
A	363.798	213.973
BBB	52.281	127.614
Lager dan BBB	48.334	52.127
Geen rating	8.126	9.458
Liquide middelen en liquiditeiten i.v.m. derivaten exposure	-/- 15.012	1.073
Totaal vastrentende waarden	574.768	526.023

6. *Verzekeringstechnisch risico (S6)*

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voor de levenslange uitkeringen te weinig (of te veel) wordt voorzien. Het belangrijkste risico is het langlevensrisico. Het langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld door het fonds is verondersteld.

De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen vindt plaats op grond van de prognosetafel AG2022 waarbij een leeftijdsafhankelijke tabel voor de afwijkende sterftekanen van de populatie van het fonds is toegepast. Voor wat betreft deze correctiefactoren wordt gebruik gemaakt van het Mercermodel 2023. Hierbij wordt voor zowel mannen als vrouwen het gemiddelde van de inkomensklasse “Hoog-midden” en “midden” toegepast. De verwachting is dat het langlevensrisico hiermee op adequate wijze in de waardering van de pensioenverplichtingen is verdisconteerd.

De verzekeringstechnische risico's betreffen drie risicofactoren die verband houden met sterfte. Het procesrisico, de sterfteonzekerheid (TSO) en negatieve stochastische afwijkingen (NSA). Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De risicofactoren TSO en NSA houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

7. Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat het fonds over onvoldoende liquiditeit beschikt om aan haar verplichtingen te kunnen voldoen. Omdat de inkomende geldstroom in de vorm van premies en directe beleggingsopbrengsten de uitgaande geldstroom in de vorm van uitkeringen, kosten en uitgaande waardeoverdrachten ruim te boven gaat, is het liquiditeitsrisico van het fonds te verwaarlozen. Wel bestaat het risico dat bij extreme marktontwikkelingen de contractuele betalingsverplichtingen uit hoofde van valutacontracten kunnen leiden tot gedwongen verkoop van beleggingen, waarbij niet altijd de beste prijs verkregen kan worden. Dit risico wordt gelijk aan 0 verondersteld.

8. Concentratierisico (S8)

Concentraties van risico's kunnen zich voordoen als gevolg van risico's ten opzichte van één debiteur of ten opzichte van een groep van debiteuren met zodanig vergelijkbare kenmerken dat hun mogelijkheden om aan hun verplichtingen te voldoen naar verwachting op vergelijkbare wijze worden beïnvloed door veranderingen in economische of andere omstandigheden. In het beleid van het fonds staat risicospreiding centraal. Door te beleggen in fondsen wordt een adequate mate van spreiding bewerkstelligd. Dit risico wordt gelijk aan 0 verondersteld.

9. Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door de Risicomanagementcommissie en het bestuur.

Het fiduciair vermogensbeheer is uitbesteed aan Goldman Sachs Asset Management (GSAM). Met deze partij is een vermogensbeheerovereenkomst en een bijbehorend servicelevel agreement gesloten. Jaarlijks verstrekt GSAM een ISAE 3402 rapport. Dit rapport wordt door het pensioenfonds beoordeeld. De uitvoering van de overeengekomen werkzaamheden wordt jaarlijks door de beleggingscommissie geëvalueerd. De beleggingscommissie rapporteert hierover aan het bestuur.

De pensioenadministratie wordt in eigen beheer gevoerd met behulp van het administratiepakket van Lumera BV. Deze organisatie draagt tevens zorg voor de hosting van de data. Hiervoor zijn overeenkomsten afgesloten met Lumera en de uitbesteding van de data in de Cloud is ook bij DNB gemeld. AxyWare verstrekt jaarlijks een ISAE 3402 verklaring en daarnaast tussentijdse risicorapportages. Deze rapportages worden getoetst binnen de risicomanagementcommissie. Waar nodig wordt hierbij gebruik gemaakt van IT-deskundigen vanuit de CRH organisatie. Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

10. Actief beheer (S10)

Onder actief beheer wordt verstaan het innemen van afwijkende posities ten opzichte van de strategische portefeuille door de portefeuillemanagers. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de

hand van een ex-ante tracking error. Deze tracking error meet de verwachte afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en het rendement op de portefeuille volgens de benchmarks. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger de mate van actief beheer. Het risicoscenario voor actief beheer is in het standaardmodel vooralsnog alleen op het aandelenrisico (beursgenoteerde aandelen) van toepassing.

De effecten van de factoren S1 tot en met S10 leiden tot onderstaande opstelling van het vereist eigen vermogen per 31 december 2023

Risico's	Bedrag feitelijke Beleggingsmix 1.000 EUR	Bedrag strategische Beleggingsmix 1.000 EUR
S1 Renterisico	25.490	22.937
S2 Risico zakelijke waarden	91.418	94.887
S3 Valutarisico	21.447	21.447
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	10.752	11.290
S6 Verzekeringstechnisch risico	22.493	22.493
S10 Actief beheer risico	7.520	7.781
Vereist eigen vermogen	114.942	117.060
TV ultimo 2023	793.314	793.314
Vereist eigen vermogen 2023	14,5%	14,8%
Vereist eigen vermogen 2022	16,5%	16,0%

Inflatierisico

Het fonds heeft de ambitie om de pensioenen te verhogen op basis van de prijsinflatie. Toeslagverlening (indexatie) vindt uitsluitend plaats als de financiële positie van het fonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaat. In het nieuwe FTK wordt de zogenoemde haalbaarheidstoets geïntroduceerd. Hierbij wordt het verwacht pensioenresultaat berekend en afgezet tegen een volledig geïndexeerd pensioen. Dit geeft het fonds en de deelnemer in de nabije toekomst meer inzicht in het inflatierisico. Het beleggingsbeleid van het fonds biedt een beperkte bescherming tegen het inflatierisico. Alleen van de categorie zakelijke waarden waarin strategisch voor 35,5% wordt belegd, wordt een positieve correlatie met de inflatie verwacht.

Reële waarde

De beleggingen en de pensioenverplichtingen zijn in de balans gewaardeerd tegen marktwaarde.

Gebeurtenissen na balansdatum

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2023 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening.

Resultaatbestemming

In de statuten van Stichting CRH Pensioenfonds is geen expliciete regeling opgenomen omtrent de resultaatbestemming. Voorgesteld wordt het positief resultaat over het jaar 2023 ad 20.980 ten bate te brengen van de overige reserves. Dit voorstel is reeds verwerkt in de jaarrekening.

Amsterdam, 20 juni 2024

Namens de werkgever:
F.A.J. Brouwer (voorzitter)

Namens de werkgever:
P.P. Bonewit (bestuurslid)

Namens de werkgever:
R.H. Pennings (bestuurslid)

Namens de werknemers:
I.M. Meijer (bestuurslid)

Namens de werknemers:
P. Weeting (bestuurslid)

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van
Stichting CRH Pensioenfonds

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting CRH Pensioenfonds (hierna ook: "het pensioenfonds") te Rijswijk gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting CRH Pensioenfonds op 31 december 2023 en het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting CRH Pensioenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Forvis Mazars Accountants N.V. statutair gevestigd te Rotterdam (KvK Rotterdam nr. 24402415)

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 5,3 miljoen. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit dat deze bepalend is bij de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 159.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's en niet naleven van wet- en regelgeving

Frauderisicobeheersing door het pensioenfonds

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de entiteit en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de Raad van Toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij constateren dat er sprake is van een risicobeheersingssysteem op basis van het concept 'three lines of defence'. Dit betreft verschillende verdedigingslijnen op basis van de interne processen en drie sleutelfuncties (risicomanagement, actuariële functie en de interne audit functie).

Het bestuur beschikt over een frauderisicoanalyse als onderdeel van het integriteitsbeleid. Het bestuur heeft in deze analyse integriteitsrisico's in kaart gebracht in verschillende deelgebieden waaronder fraude en corruptie. Het integriteitsbeleid wordt periodiek geëvalueerd en aangepast om te waarborgen dat deze actueel en effectief is.

Het integriteitsbeleid wordt door het bestuur besproken met en beoordeeld door de Raad van Toezicht. We verwijzen naar pagina 25 van het ~~bestuursverslag~~ waarin het bestuur het frauderisico van het pensioenfonds adresseert.

Onze frauderisico-analyse

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is weerlegd, gezien de aard van de opbrengsten. De opbrengsten bestaan uit premiebijdragen die per deelnemer over de pensioengrondslag met een vastgesteld tarief wordt berekend en daardoor op objectieve wijze zijn vast te stellen. De beleggingsopbrengsten bestaan uit directe en indirecte (gerealiseerde en ongerealiseerde) beleggingsopbrengsten. De directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder significante schattingselementen. Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsresultaten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties. Ten aanzien van de indirecte ongerealiseerde beleggingsopbrengsten geldt dat deze op eenvoudige wijze af te leiden is van de waardering van de beleggingen.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan de risico's van het doorbreken van interne beheersing door het bestuur. Wij hebben bijzondere aandacht gehad voor posten met een hoge schattingsonzekerheid, waaronder de technische voorzieningen. We verwijzen hierbij ook naar de kernpunten van onze controle voor onze specifieke controle-aanpak voor dit risico.

Onze specifieke controle-aanpak voor de frauderisico's

Ten aanzien van het risico op doorbreking van de interne beheersing door het bestuur hebben wij werkzaamheden uitgevoerd zoals het toetsen van de aanvaardbaarheid van journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht.

Verder hebben wij geëvalueerd of de keuze en toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving door het pensioenfonds mogelijk wijzen op frauduleuze financiële verslaggeving. Tevens hebben we elementen van onvoorspelbaarheid opgenomen in onze controlewerkzaamheden.

Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur en Raad van Toezicht.

Niet-naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben gesprekken gevoerd met het bestuur en de Raad van Toezicht om inzicht te verkrijgen in welke mate er is voldaan aan wet- en regelgeving. Ook hebben wij communicatie gelezen met De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM). Wij hebben een schriftelijke bevestiging verkregen van de directie dat alle bekende aangelegenheden van (vermoede) niet-naleving aan ons zijn gemeld.

Onze observaties

De hiervoor vermelde werkzaamheden zijn uitgevoerd in het kader van de controle van de jaarrekening. Ze zijn daarom niet gepland en uitgevoerd als een specifiek onderzoek gericht op fraude en het niet voldoen aan wet- en regelgeving. Deze werkzaamheden hebben niet geleid tot bevindingen die van materieel belang zijn voor de jaarrekening.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor de periode van minimaal twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Wij hebben de beoordeling van de continuïteitsveronderstelling met het bestuur besproken en geëvalueerd. Bij deze beoordeling hebben wij in ogenschouw genomen dat vermogenspositie van het pensioenfonds toereikend wordt geacht en dat De Nederlandsche Bank heeft ingestemd met het ingediende herstelplan. Deze beoordeling levert geen informatie op die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur met betrekking tot de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

Onze observaties

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van beleggingen De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan bijna in zijn geheel uit beleggingen in beleggingsfondsen. In de toelichting bij de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In paragraaf 1.3.6 van de toelichting op de balans per 31 december 2023 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.	Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het: • beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen ten aanzien van vermogensbeheer. Voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening hebben wij gebruikgemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II rapportage van de vermogensbeheerder; • voor beleggingen in beleggingsfondsen met een marktnotering: vaststellen dat de waarde per participatie volgens de beleggingsadministratie van het fonds aansluit op de waarde per participatie van een externe bron. • voor beleggingen in beleggingsfondsen zonder een marktnotering: vaststellen dat de waarderingsgrondslagen van de beleggingsfondsen vergelijkbaar zijn met die van het pensioenfonds en dat waarde per participatie volgens de laatste jaarrekening overeenkomt met de door het pensioenfonds gehanteerde waarde; • toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is gegeven de geldende verslaggevingsregels.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van de technische voorzieningen De technische voorzieningen zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds. In de toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In het onderdeel 'risicomanagement' (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.	Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaire. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaire en zijn de bevindingen en het certificeringsrapport door ons met hem besproken. Door ons is tevens nagegaan of: • de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaire worden gehanteerd bij het certificeren de technische voorziening voor pensioenverplichtingen, in alle van materieel belang zijnde aspecten juist, volledig en in overeenstemming met de pensioenregeling zijn opgesteld; • de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; • de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; • de interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd. Het afstemmen met gegevens van externe partijen waaronder de werkgever, maakt deel uit van de interne beheersing.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het ~~bestuursverslag~~ en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur met betrekking tot de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 25 juni 2024

~~Forvis~~ Mazars Accountants N.V.

Origineel getekend door: ~~drs J.A. van Muijlwijk-Duijzer~~ RA

Actuariële Verklaring

Opdracht

Door Stichting CRH Pensioenfonds te Amsterdam is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmederkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting CRH Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Mercer (Nederland) B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Mercer (Nederland) B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1,6 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 120 duizend te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruikgemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendeekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel .

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132, waaraan niet wordt voldaan omdat het aanwezige eigen vermogen lager is dan het wettelijk vereist eigen vermogen. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Hierbij is in aanmerking genomen dat het pensioenfonds gebruikmaakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023, waardoor artikel 137, tweede lid, onderdelen a en b van de Pensioenwet niet van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting CRH Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezige vermogen lager is dan het vereist vermogen.

Amstelveen, 25 juni 2024

Drs. J.H.M. Terheggen AAG
verbonden aan Mercer (Nederland) B.V.